

EESTI MAAÜLIKOOL
Metsandus- ja maaehitusinstituut

Heike Kii

**VASTUTUSTUNDLIKU ETTEVÕTLUSE
KONTSEPTSIOONI RAKENDAMINE EESTI
PUIDUTÖÖSTUSETTEVÕTETES
NORDIC HOUSES KT OÜ NÄITEL**

IMPLEMENTATION OF THE CORPORATE SOCIAL
RESPONSIBILITY CONCEPT IN ESTONIAN WOOD
INDUSTRY COMPANIES: THE EXAMPLE OF
NORDIC HOUSES KT OÜ

Bakalaureusetöö

Loodusvarade kasutamise ja kaitse õppekava

Juhendaja: Anne Põder, *PhD*

Tartu 2021

Eesti Maaülikool Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Bakalaureusetöö lühikokkuvõte	
Autor: Heike Kiiv		Õppekava: loodusvarade kasutamine ja kaitse	
Pealkiri: Vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni rakendamine Eesti puidutööstusettevõtetes Nordic Houses KT OÜ näitel			
Lehekülgi: 106	Jooniseid: 7	Tabeleid: 2	Lisasid: 4
Osakond / õppetool: Maamajanduse ökonoomika õppetool ETIS-e teadusvaldkond ja CERC S-i kood: B430 Metsakasvatus, metsandus, metsandustehnoloogia, S189 Organisatsiooni teadus Juhendaja: Anne Põder Kaitsmiskoht ja aasta: Tartu, 2021			
<p>Vastutustundlik ettevõtlus on ettevõtluskontseptsioon, mille kohaselt võtavad ettevõtted vastutuse oma tegevusega ühiskonnale kaasnevate keskkondlike, majanduslike ja sotsiaalsete mõjude eest. Kontseptsioon on Eestis aktuaalne olnud viimase ligi paarikümne aasta jooksul, kuid pole kohalikul tasandil siiski laialt levinud ja metsandussektori ettevõtete kontekstis palju uuritud.</p> <p>Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada, kui levinud on vastutustundliku ettevõtluse kontseptsioon ja selle formaalselt rakendamine Eesti metsandussektori ettevõtetes ning uurida, kuidas kontseptsiooni rakendatakse. Töö põhineb kombineeritud meetodikal: sekundaarandmete analüüsi põhjal antakse ülevaade VEFi liikmetest ja Indeksi märgist omavatest, kokku 111 ettevõttest, kellest 3 on seotud metsandusvaldkonnaga. Töö kvalitatiivne osa põhineb Nordic Houses KT OÜ juhtumil – ettevõttega viidi läbi intervjuu, mille info süstematiseeriti ja seejärel nelja teemakategooria põhjal analüüsiti.</p> <p>Töö tulemusel selgus, et vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni rakendamine pole raske, kuid selleks tuleb mõista kontseptsiooni põhimõtteid ning need teadlikult ettevõtte strateegiasse integreerida. Uurimuse näitel tõestati vastutustundliku ettevõtluse positiivsete kasutegurite olemasolu. Ilmnes ka kitsaskohti: kontseptsiooni vähene tuntus ja küsimus, kas ettevõtte vastutustundlikkust saab usaldada, kui puudub vastav märgis.</p> <p>Vastutustundliku ettevõtluse põhimõtete levitamine ja tutvustamine on olulised ettevõtluskultuuri edendamise ja jätkusuutlikkuse seisukohalt. Seetõttu on tähtis vastutustundliku ettevõtluse põhimõtteid propageerida. Kontseptsiooni printsiipide omaks võtmisele ettevõtete poolt võiks kaasa aidata majanduslike kasutegurite selgem kirjeldamine ja metsandusvaldkonna iseärasusi arvestava rakendusmodeli loomine.</p>			
Märksõnad: vastutustundlik ettevõtlus, jätkusuutlikkus, ISO standardid, ÜRO kestliku arengu eesmärgid, puidutööstus			

Estonian University of Life Sciences Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Abstract of Bachelor's Thesis	
Author: Heike Kiiv		Curriculum: natural resources management	
Title: Implementation of the corporate social responsibility concept in Estonian wood industry companies: the example of Nordic Houses KT OÜ			
Pages: 106	Figures: 7	Tables: 2	Appendixes: 4
Department / Chair: Chair of Rural Economics Field of research and (CERC S) code: B430 Silviculture, forestry, forestry technology, S189 Organizational science Supervisor: Anne Põder Place and date: Tartu, 2021			
<p>Corporate social responsibility (CSR) is a business concept whereby companies take responsibility of the environmental, economic and social impacts to society that are caused by the companies actions. The concept has been actual in Estonia for nearly the past 20 years, but is not particularly common nor well studied in the context of Estonian forestry industry.</p> <p>The objective of the Bachelor`s thesis is to find out how common is the CSR concept and its formal implementation among Estonian forestry industry companies and to examine how the concept is implemented. A combined study-method is used: based on secondary data analysis an overview of VEF members and owners of the Index certificate, altogether 111 companies, is given, among which, 3 are related to forestry industry. The qualitative section bases on the case study of Nordic Houses KT OÜ – an interview was conducted, the information received was systemized and analyzed based on four categories.</p> <p>The research found that implementation of the CSR concept is not difficult, yet it is necessary to understand the concept`s principles and to consciously integrate them to the company`s strategies. The study verified that CSR has positive effects on business companies, but two problems also surfaced: only small amounts of companies know about the concept and the question remains, whether companies without a CSR certification are actually acting in a responsible manner.</p> <p>Dissemination and introduction of the CSR concept are important to improve business culture and to contribute to sustainability. Therefore, it is essential to promote the concept. A more distinct description of economic benefits of the concept and a creation of an implementation model that considers the specific features of the forestry industry could contribute to embracement of the concept by forestry industry companies.</p>			
Keywords: corporate social responsibility, sustainability, ISO standards, UN social development goals, wood industry			

SISUKORD

SISUKORD	4
SISSEJUHATUS	6
1. VASTUTUSTUNDLIKU ETTEVÕTLUSE KONTSEPTSIOON JA SELLE RAKENDAMINE	9
1.1. Vastutustundliku ettevõtluse mõiste ja selle selgitus.....	9
1.2. Vastutustundliku ettevõtluse juured ja kujunemine läbi ajaloo	10
1.2.1. Viiteid vastutustundlikule ettevõtlusele kaugemast ajaloost	11
1.2.2. Vastutustundliku ettevõtluse kaasaegse käsitlemise algus	13
1.2.3. Vastutustundlik ettevõtlus tänapäeval: strateegiline lähenemine, ühiskondlike väärtuste loomine ja praktilised lahendused	19
1.3. Vastutustundliku ettevõtluse põhitunnused	23
1.4. Vastutustundliku ettevõtluse rakendamine	25
1.5. Vastutustundliku ettevõtluse võimalik kasu	28
1.6. Vastutustundlik ettevõtlus metsandussektoris	30
2. MATERJAL JA METOODIKA.....	39
3. ÜLEVAADE VASTUTUSTUNDLIKUST ETTEVÕTLUSEST EESTIS	41
3.1. Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum	41
3.1.1. Vastutustundliku Ettevõtluse Indeks, märgis ja sertifikaat	42
3.1.2. Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgise kasutamine ja Indeks osalemise võimalikud kasutegurid.....	44
3.2. Vastutustundlik ettevõtlus Eestis – statistiline ülevaade	45
3.2.1. Ülevaade Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumi liikmetest	45
3.2.2. Ülevaade kehtivat Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgist omavatest ettevõtetest	47
4. VASTUTUSTUNDLIKU ETTEVÕTLUSE KONTSEPTISOONI RAKENDAMINE NORDIC HOUSES KT OÜ NÄITEL.....	51
4.1. Nordic Houses KT OÜ tutvustus	51
4.2. Vastutustundliku ettevõtluse printsiibid Nordic Houses KT OÜ jaoks	51
4.2.1. Aus äritegemine ja aus juhtimine	52
4.2.2. Formaalne kvaliteedijuhtimissüsteem	53
4.2.3. Sidusrühmade heaolu.....	54
4.2.4. Avalik eeskuju	60
4.3. Vastutustundliku ettevõtluse rakendamine ettevõttes, selle kasu ja kitsaskohad ..	61
4.3.1. Vastutustundliku ettevõtluse rakendamise alustamismotiivid.....	61
4.3.2. Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum ja Indeks osalemine.....	63
4.3.3. Keskkonnateadlik käitumine igapäevases tegevuses.....	64
4.3.4. Ühiskondlik aktiivsus ja koostöö sidusrühmadega.....	65
4.3.5. Vastutustundliku ettevõtluse kasu ettevõttele.....	66
4.3.6. Vastutustundliku ettevõtlusega seotud riskid ja kitsaskohad.....	67
4.4. Ettevõtte vastavus vastutustundliku ettevõtluse tunnustele	69
4.5. Vastutustundlik ettevõtlus Nordic Houses KT OÜ-s võrreldes vastutustundlikku ettevõtlust kajastanud teadustöödega	71
4.6. Arutelu ja järeldused	73
KOKKUVÕTE	79

KASUTATUD KIRJANDUS.....	81
LISAD.....	90
Lisa 1. Ülevaade Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumi liikmetest seisuga 28.02.2021.....	91
Lisa 2. Ülevaade kehtivat Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgist omavatest ettevõtetest seisuga 28.02.2021.....	96
Lisa 3. Nordic Houses KT OÜ intervjuu küsimustik – vastutustundlik ettevõtlus Eesti metsandussektoriga seotud ettevõtetes.....	102
Lisa 4. Nordic Houses KT OÜ intervjuu analüüsi tulemusel kujunenud kategooriate, koodide ja alakoodide puu.....	104
LIHTLITSENTS	106

SISSEJUHATUS

Pole kahtlustki, et ettevõtlusel on tänapäeva ühiskonnas oluline roll. Olles nii tööandjad kui ka toodete ja teenuste pakkujad, puutuvad ettevõtted igapäevaselt kokku suure osa ühiskonnaliikmetega. Seejuures on ühiskonnal oluline tähtsus ettevõtete toimimises – erinevate huvigruppide ootused mõjutavad ettevõtete käitumismustreid ja praktikaid, aga ka turumehhanisme.

Tarbijate teadlikkuse tõustes on inimeste ootused ettevõtetele kasvanud. Oskame järjest paremini hinnata toodete või teenuste kvaliteeti, huvitume tootmistehnoloogia või pakendite keskkonnamõjust, mõistame jätkusuutlikkuse vajalikkust ja tähtsustame eetilist ning ausat ettevõtluskultuuri. Kõik need aspektid on olnud ühiskonnapoolseks sisendiks ettevõtetele arvestamiseks oma igapäevategevuses majandustulemuste kõrval ka sotsiaalsete ja keskkonnaalaste küsimustega. Käitumismuster, kus ettevõtte mõistab, et tema tegevus avaldab ühiskonnale mõju ning ettevõtte võtab oma tegevusest tuleneva mõju eest vastutuse tähistabki vastutustundlikku ettevõtlust.

„Vastutustundlik ettevõtlus pole iial varem olnud nii oluline kui praegu – ettevõtete mõju maailmale on vaieldamatu“ (Chaffee 2017: 347). On oluline, et ettevõtted pingutaksid oma tegevusest tuleneva negatiivse mõju vähendamise nimel, et maksimeerida seeläbi positiivseid mõjukohti, et luua ühisväärtust nii ettevõtetele endale kui ka ühiskonnale laiemalt. Tulenevalt Euroopa Liidu kliimapoliitikast, muu hulgas roheline kokkuleppe eesmärkidest, ning Eesti ühiskonnas viimasel ajal teravnenud laiemast metsandusalasest debatist, on ettevõtete poolne vastutustundlik käitumine täna eriti aktuaalne just metsandussektori, aga ka muude loodusvaradega tegelevate valdkondade, kui looduskeskkonnale otsest mõju avaldavate sektorite vaates. Kahjuks pole vastutustundlik käitumine ettevõtlusmaastikul aga kujunenud normiks ja sagedased on näited, kus ettevõtted kasutavad mainekasu või konkurentsieelise saavutamiseks erinevaid võtteid enda tegelikkusest paremas valguses näitamiseks. Teema aktuaalsusest annab tunnistust ka näiteks nn rohepesu probleem – tarbijad on üha paremini informeeritud toodete keskkonnamõjudest ning seetõttu peibutavad ettevõtted tarbijaid erinevate keskkonnasäästlikkusele viitavate märksõnadega. Samas puudub tarbijal tegelikult kindlus,

kas toode ka tegelikult nimetatud kriteeriumitele vastab või on sellele lihtsalt loodud tarbija ootustele vastav kuvand. Tingimustes, kus ühelt poolt on suurenenud ühiskonna ootused ettevõtetele, on teisalt kasvanud ka ausat ja eetilist ettevõtluskeskkonda ning oma tegevuses ettevõtete erinevate osapoolte, sealhulgas omanike, töötajate, klientide, koostööpartnerite, kogukonna, aga ka looduskeskkonna heaolu hindavate ettevõtete vajadus eristuda.

Üheks võimaluseks ühiskonnale ettevõtte väärtushinnangutest teada anda on ettevõtte vastutustundlikkusele formaalse hinnangu saamine. Nii on võimalik ühiskonnale näidata, et ettevõtte sõnade taga peitub ka sisu. Eestis annab ettevõttes vastutustundliku ettevõtluse põhimõtete rakendamise kohta kinnitust Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgis.

Käesoleva töö eesmärk on välja selgitada, kui levinud on vastutustundliku ettevõtluse kontseptsioon ja selle formaalselt rakendamine Eesti metsandussektori ettevõtetes. Töö raames loetakse ametlikult vastutustundliku ettevõtlusega tegelevateks Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumi (edaspidi VEF) liikmed ja Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgist omavad ettevõtted. Vaatlemaks, kuidas metsandussektori ettevõtetes vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni praktikas rakendatakse, analüüsib autor ühe Eesti puidutööstusettevõtte juhtumit.

Töö eesmärgist lähtuvalt on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Milles seisneb vastutustundliku ettevõtluse kontseptsioon ja millised on vastutustundliku ettevõtluse põhitunnused?
2. Millest kõnelevad maailma eri paikade metsandusettevõtete seas läbi viidud vastutustundliku ettevõtluse teemalised uurimused?
3. Millised ettevõtted Eestis ametlikult vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni rakendavad ja edendavad?
4. Kas Eestis on metsandussektoriga seotud ettevõtteid, kes ametlikult vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni rakendavad?
5. Kui punktis 4 toodud kriteeriumile vastavad ettevõtted on olemas, siis millised on nende jaoks vastutustundliku ettevõtluse printsiibid ja milles avaldub vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni rakendamine?

Käesolev bakalaureusetöö koosneb teoreetilisest osast, kus antakse ülevaade vastutustundliku ettevõtluse kontseptsioonist, põhitunnustest ja rakendamise potentsiaalsest kasust ning tutvustatakse maailmas läbi viidud metsandussektoriga seotud teemakohaseid

uurimusi. Töö teises peatükis tutvustatakse töö uurimismetoodikat. Töö kolmandas peatükis selgitatakse sekundaarandmete analüüsi teel välja, millised ettevõtted tegelevad Eestis ametlikult vastutustundliku ettevõtlusega ning valitakse välja töö neljanda peatüki uurimisobjekt. Töö neljandas peatükis tutvustatakse läbi kvalitatiivse juhtumiuuringu ühes Eesti puidutööstusettevõttes, Nordic Houses KT OÜ, vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni rakendamist. Uurimuse tarbeks viidi kriteeriumitele vastava ettevõttega läbi intervjuu (Saar 2021), mille põhjal tehti teksti süstematiseerimise teel kvalitatiivne sisuanalüüs. Käesoleval töö on neli (4) lisa: ülevaade VEFi liikmesettevõtetest, ülevaade hetkel kehtivat Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgist omavatest ettevõtetest, vaadeldava ettevõttega läbi viidud intervjuu küsimused ja intervjuu sisuanalüüsi tulemusel moodustunud kategooriate, koodide ja alakoodide puu.

Autor tänab oma juhendajat, Anne Pöderit, kes aitas väärtuslike nõuannete ja suunistega kaasa lõputöö valmimisele, Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumit ja tegevjuht Kristiina Esopit, kes andis soovitusi võimaliku valimi määramiseks ja pakkus sissevaadet vastutustundlikule ettevõtlusele Eestis ning Nordic Houses KT OÜ-d ja kvaliteedijuht Siiri Saart, kes olid lahkelt nõus oma ettevõtet tutvustama ja kogemusi jagama.

1. VASTUTUSTUNDLIKU ETTEVÕTLUSE KONTSEPTSIOON JA SELLE RAKENDAMINE

1.1. Vastutustundliku ettevõtluse mõiste ja selle selgitus

Vastutustundlik ettevõtlus, vaatamata mõiste modernsele kõlale, pole tegelikult sugugi uus nähtus. Tuntud Ameerika Ühendriikide leiutaja, novaator ja tööstur, *Ford Motor Company* asutaja Henry Ford (1863–1947) on öelnud: „Äri, mis toodab vaid raha, on vaene äri“ (inglise keeles: „*A business that makes nothing but money is a poor business*“) (Andersen 2013). Ettevõtjana pidas Ford oma kohustuseks anda panus maailma ja ühiskonna arengusse – ta tegeles pidevalt ettevõtte arendamise ja protsesside efektiivsemaks muutmisega ning oli samas suunanäitajaks oma töötajatele lühema tööpäeva, ent kõrgema palgatasu kehtestamisel ja hariduse pakkumisel (Stanford 2014). Henry Fordi suhtumist ärisse kui ühiskonda panustavasse teenusesse võib pidada oma ajast ees olevaks, sest tema kaasaegsed, ei ettevõtte aktsionärid ega õigussüsteem tema seisukohti ei toetanud (Lee 2008: 54). Mõttemallide muutumine ühiskonnas ei leidnud aset veel pikka aega, kuid kui kohandada Henry Fordi ideed ja ideoloogia tänapäeva, võiks need üsna hästi anda aimu vastutustundliku ettevõtluse olemusest.

Vastutustundliku ettevõtluse ehk maailmas laiemalt ingliskeelse termini *Corporate Social Responsibility (CSR)* all mõistetakse „ettevõtja vastutust tema tegevusega ühiskonnale avalduva mõju eest“ (Euroopa Komisjon 2011). Ettevõtetele tähendab see sotsiaalsete, keskkonnavalaste, eetiliste, inimõiguslike ja tarbijakaitsealaste aspektide loomulikkude ja vabatahtlikkude integreerimist ettevõtte igapäevasesse majandustegevusse, juhtimisse ja äristrateegiasse – ehk nimetatud mõjukohtade sidumist ettevõtte olemuse ja kõigi tegevustasanditega (*Ibid.*). Sisendi vastutustundliku ettevõtluse erinevatele aspektidele annavad ettevõtte sidusrühmad – sisendiks on huvigruppide, nagu investorid, aktsionärid, töötajad, tarbijad ja kogukond, sotsiaalsed ootused ettevõtete käitumisele ja tegevusele. Koostöös huvigruppidega on ettevõttel võimalik luua väärtust mitte ainult omanikele ja aktsionäridele, vaid ka teistele sidusrühmadele ja ühiskonnale tervikuna (*Ibid.*). Seega ei tähenda vastutustundlik ettevõtlus üksikuid positiivseid planeerimata tegevusi ühiskonna

heaks, vaid ettevõtlusmodelit, strateegiat ja ideoloogiat, mida ettevõtted rakendavad oma tegevusest tuleneva negatiivse mõju vähendamiseks ja positiivse mõju suurendamiseks (VEF 2012). Sageli kasutatakse vastutustundliku ettevõtluse kirjeldamiseks lihtsustatud mõtet – pole niivõrd oluline, millega ettevõtte tegeleb, küsimus on selles, kuidas ta oma tegevusi ellu viib (*Ibid.*). Vastutustundlik ettevõtlus on teadlik ja strateegiline lähenemine ettevõtlusele.

Vastutustundliku ettevõtluse mõistet kasutatakse teema globaalse tähtsuse ja järjest aktuaalsemaks muutumise tõttu tänapäeval üle maailma üsna laialdaselt. Samas tähenduses on kasutusel mitmeid erinevaid terminid – nii tähendab vastutustundlikku ettevõtlust „ettevõtte ühiskondlik vastutus“ (inglise keeles „*corporate social responsibility*“, „vastutustundlik äritegevus“ (inglise keeles „*responsible business*“) ja „jätkusuutlik ettevõtlus“ (inglise keeles „*corporate sustainability*“) (VEF 2012: 12). Et teema on äärmiselt kompleksne ja hõlmab eri valdkondi, on vastutustundliku ettevõtluse kirjeldamiseks mitmete rahvusvaheliste organisatsioonide, teadusasutuste ja huvigruppide poolt pakutud erinevaid lähenemisviise, kontseptsioone, mudeleid ja definitsioone. Kuigi mõiste on aja jooksul leidnud erinevat käsitlust ning teema selgitamiseks on ettevõtluse ja ühiskonna arengu käigus lisandunud täiendusi ja täpsustusi, on põhiidee vastutustundlikust ettevõtlusest kõigi lähenemiste puhul sama – kuidas luua oma tegevuse käigus ühiskonnale ettevõttele endale ja ka ühiskonnale.

Töö autor annab ülevaate vastutustundliku ettevõtluse ajaloost ja kujunemisest peatükis 1.2.

1.2. Vastutustundliku ettevõtluse juured ja kujunemine läbi ajaloo

Vastutustundliku ettevõtluse kui kontseptsiooni arengut iseloomustab pikk ja mitmekülgne ajalugu. Akadeemilises kirjanduses leidub mitmeid lähenemisi, mis peegeldavad kontseptsiooni arengut paralleelselt ühiskonda ja seeläbi ka ettevõtlust mõjutanud ajaloosündmustega. Mitmed autorid on andnud mõistele omapoolse lähenemise, mõned neist on leidnud rohkem heakskiitu, kui teised, kuid nagu Latapí Agudelo, Jóhannsdóttir ja Davídsdóttir oma 2019. aastal avaldatud artiklis märgivad, on vastutustundlikku ettevõtlust käsitleva kirjanduse puhul oluline mõista, et kontseptsioon on ajas seoses ühiskonna sotsiaalsete ootuste muutumisega ettevõtete suunal järjest edasi arenenud. Nad osutavad, et

arusaam ettevõtte sotsiaalsest vastutusest on arenenud algselt vaid kasumi teenimisest edasi mitmekülgsema vastutustundlike tegevuste kogumini ning tänaseks kujunenud arusaamaks ettevõtete laiemast vastutusest, mille eesmärgiks on ühiskonnas loomine (*Ibid.*). Võib eeldada, et vastutustundliku ettevõtluse mõiste ei kao ärivaldkonna terminoloogiast lähiajal kuhugi – on tõenäoline, et idee vastutustundlikust ettevõtlusest jätkab arengut ning omandab muutuvast ühiskonnas aina uusi lähenemisi.

1.2.1. Viiteid vastutustundlikule ettevõtlusele kaugemast ajaloost

Kuigi enamasti räägitakse vastutustundlikust ettevõtlusest viimase 70 aasta kontekstis, on autoreid, kelle hinnangul tuleb kasumile orienteeritud äriettevõtete sotsiaalselt vastutustundliku tegevuse mõistmiseks keskenduda ettevõtete kui üksuste olemusele – mõistes nende olemust, on võimalik mõista ka nende kohustusi ühiskonna ees (Chaffee: 2017: 355) ehk täpsemalt öeldes, saab anda vastuse küsimusele, miks äriettevõtted peaksid sotsiaalset vastutustundlikkust üles näitama (*Ibid.*: 347). Viiteid ühingute ja üksuste sotsiaalse vastutuse elementidele võib leida juba Vana-Rooma seadustes, mille järgi eristas riik erinevate sotsiaalset aspekti omavate grupeeriingute, näiteks varjupaikade, haiglate või poliitiliste ühenduste identiteeti nende loojate omast (*Ibid.*: 351). Kontseptsioon korporatsioonist kui sotsiaalsest ettevõttest kandus edasi Anglo-Ameerika seadustesse, jõudes 16.–17. sajandi paiku erinevate üksuste leviku tulemusel ka Inglise koloniaalaladele ning muu hulgas Ameerika ühendriikidesse. Kui algselt põhines „üksuste“ loomine Ameerika Ühendriikides Inglise seadustel, siis 1800. aasta paiku hakkasid seadusandjad suure hulga ettevõtte staatust taotlevate ühingute tõttu vastu võtma esimesi üldisi põhikirju. Ühtlasi pandi alus Ameerika Ühendriikide kaasaegsele ettevõtlusseadusandlusele ning esmakordselt äriühinguid ja mittetulundusühinguid teineteisest eristades kerkisid üles küsimused äriettevõtete sotsiaalsest vastutusest. (Chaffee 2017: 352–354). Siit edasi võib ettevõtete sotsiaalse vastutuse temaatikat pidada eelkõige just Ameerika Ühendriikide keskseks, Euroopas tõstus temaatika märksa hiljem.

Ka Archie B. Carroll (2008: 20) soovib vastutustundliku ettevõtluse kujunemise mõistmiseks pöörata tähelepanu ajaloosündmustele, nimetades olulise versta-postina tööstusrevolutsiooni ajastul alguse saanud tegevusi ja praktikaid. Analüüsides 19. sajandil loodud ettevõtteid, on Carrolli hinnangul selgeid viiteid, et ettevõtted tundsid oma töötajate

ja nende produktiivsuse pärast muret, kuid seejuures võis olla raske vahet teha tööandja põhjustes – kas muret tunti ärilistel kaalutlustel või sotsiaalsetel põhjustel (*Ibid.*).

19. sajandi lõpust ja 20. sajandi algusest on ettevõtete sotsiaalse vastutuse kohta toodud mitmeid näiteid. Üheks enim kirjeldatuks on Ameerika Ühendriikide Kaubandusketi Macy's juhtum – perioodil 1875–1887 leidis ettevõtte tegevuses mitmeid viiteid ettevõttepoolsele abile kogukonna suunas, mis väljendus näiteks rahalises toes orbudekodule või heategevusorganisatsioonidele tehtud kingituste raamatupidamislikult „muudeks kuludeks“ märkimises. Teine kõnekas näide on *Pullman Palace Car Company* juhtum ehk nn Pullmani eksperiment, mille aluseks oli paternalistlik (selgitus: isalik riigivalitsemine, seisukoht, et valitsus teab inimesest paremini, mis neile kasulik on – Eesti keele seletav sõnaraamat 2009) lähenemine ning mille käigus loodi terviklik ja uuendusmeelne kogukonnalinn, eesmärgiga parandada töötajate ja nende perede elutingimusi ning luua seejuures paremad võimalused töötajate ettevõttesse värbamiseks ja töösuhete säilitamiseks. (Heald 1970: 7–9 ref Carroll 2008: 22). Taolised näited kõnelevad hästi sellest, et erinevad sotsiaalsed probleemid ei jätnud ettevõtteid ükskõikseks ja ühiskonna murede leevendamiseks sooviti anda oma panus. Sama ajaperioodi märksõnadeks on kindlasti ka linnastumine ja kasvav industrialiseerimine, mil muutunud tööturu olukorras hakati paremate töötingimuste leidmise eesmärgil looma töölisklassi huvide eest seisvaid ühinguid (Heald 1970 ref Latapí Agudelo *et al.* 2019). Industriaalühiskonna väljakutsete valguses hakkasid ettevõtted tööstuse ja töötajaskonna vahel tasakaalu leidmiseks looma organisatsioone väärtuste edendamiseks ja töötingimuste parandamiseks (*Ibid.*), mis näitab veelkord, et ühiskonna sotsiaalsed murekohad ajendasid ettevõtteid lahenduste pakkumiseks tegutsema.

Eelnevat perioodi alates tööstusrevolutsiooni algusest on vastutustundliku ettevõtluse kujunemises nimetatud esimeseks ehk „kasumit maksimeeriva juhtimise“ etapiks (Gray, Hay 1974 ref Carroll 2008: 23). Teine etapp ehk „juhtimine usaldusisikute poolt“, mil ärijuhid hakkasid järjest enam ärikasumi ja klientide, tööjõu ning ühiskonna ootuste vahel tasakaalu leidmiseks vastutuse võtmisele tähelepanu pöörama, sai alguse sai alguse 1920 – 1930ndatel (*Ibid.*). Alates 1930ndatest kuni tänaseni vaadeldakse ettevõtteid institutsioonidena, millel on sotsiaalsed kohustused ning ühtlasi võib 1930–1940ndaid aastaid pidada sotsiaalse vastutuse temaatika laiemal arutelul alguseks (Eberstadt 1973: 22 ref Carroll 2008: 24; Heald 1970 ref Latapí Agudelo *et al.* 2019).

1.2.2. Vastutustundliku ettevõtluse kaasaegse käsitluse algus

Ühes ollakse vastutustundliku ettevõtluse temaatikat käsitledes siiski üksmeelel – teema teoreetilise käsitluse alguseks võib pidada Howard Bowenit 1953. aastal ilmunud raamatut „Ärimehe sotsiaalne vastutus“ (inglise keeles „*Social Responsibilities of the Businessman*“ (Carroll 2008: 25; Lee 2008: 57; Latapí Agudelo *et al.* 2019). Carroll nimetab Bowenit lausa vastutustundliku ettevõtluse isaks, Lee aga lisab, et Bowenit jaoks polnud üldse küsimustki, kas ettevõtetele lasub vastutus ühiskonna ees, tähtis oli selgitada, milline see vastutus täpsemalt on ja milliseid institutsioonilisi muudatusi saab ühiskond vastutustundliku ettevõtluse edendamiseks teha (Carroll 1999: 270; Lee 2008: 57). Bowen on ettevõtte sotsiaalset vastutust defineerinud kui „ärimeeste kohustust järgida neid põhimõtteid, teha sellised otsused või juhendada nendest tegevussuundadest, mis on ühiskonna eesmärkide ja väärtuste seisukohalt soovitatavad“ (Bowen 1953: 6 ref Carroll 2008: 25). Samast perioodist on tuntud ka Keith Davise definitsiooni, mille järgi „ärimeeste otsused ja tegevused peaksid vähemalt osaliselt jääma väljapoole ettevõtte otseseid majanduslikke või tehnilisi huvisid“ (1960: 70). William C. Fredericki järgi peab vastutustundlikkuse teooria vastama mitmetele nõuetele: väärtuskriteeriumiteks peavad olema kasvavast teadlikkusest tingitud nõudmised sotsiaalselt efektiivsele majanduslikule tootmisele ja tarnele; ettevõtte juhi roll meeskonnas seisneb infovahetuse planeerimises ja koordineerimises; sajandite pikkuseid traditsioone tuleb tunnustada kaasaegse ärisüsteemi alusena; tuleb mõista, et iga ärimehe käitumine täidab äri ja ühiskonna vahel sotsiaalset rolli ning et vastutustundlik käitumine ei ole automaatne, vaid teadlike ja tahtlike pingutuste tulem (Frederick 1960: 60–61). Hiljem (2008: 524) on Frederick 1950–1960ndaid kirjeldanud kui ajajärku, mil sotsiaalse vastutuse põhiidee seisnes ärijuhtide käsitlemisena avalike usaldus- ja sotsiaalsete tugiisikutena. Kuigi 1960ndate lõpuks oli vastutustundliku ettevõtluse kontseptsioon pigem endiselt teooria, hakkasid ettevõtted varasemate filantroopsete tegevuste kõrval nüüd tähelepanu pöörama töötingimuste parandamisele, personalipoliitikale ning suhetele klientide ja aktsionäridega (Carroll 2008: 28).

1970ndate paiku kasvas ühiskonnapoolne surve ettevõtetele, et viimased vastaksid varasemast rohkem ühiskonna ootustele. Ühiskonna teadlikkuse ja rahulolematuse kasvades said alguse sõjavastased liikumised ning protestiaktioonid keskkonna ja tarbijaõiguste kaitseks, mida väljendati ka ettevõtete suunal (Waterhouse 2017: 15; Lee 2008: 57). Rahuolematust ettevõtete tegevusega kirjeldab ilmekalt 1973. aastal läbi viidud uuring,

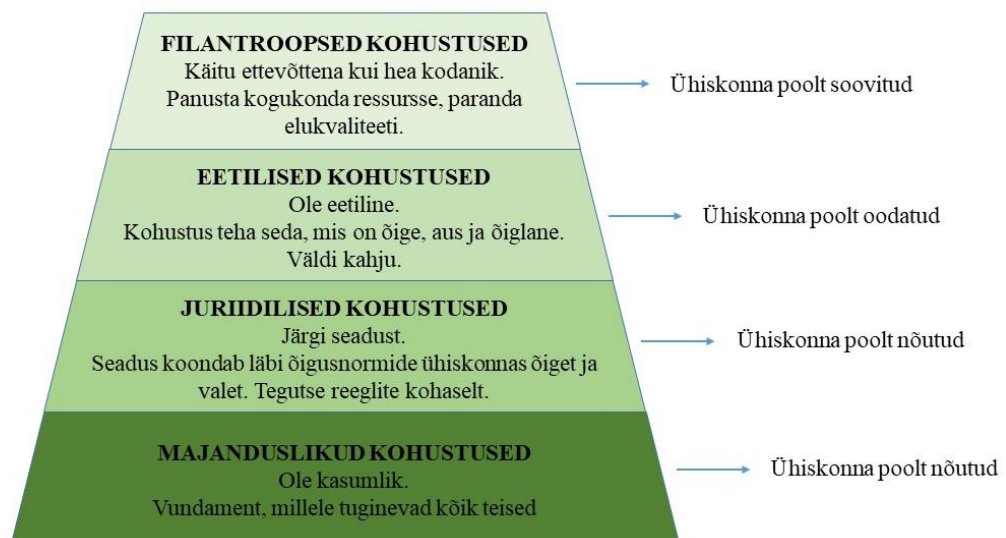
milles Oklahoma Kristliku Ülikooli tudengid andsid kõigi riigi suurimate juhtgruppide hulgast madalaima eetiliste standardite hinnangu just ärimeestele (Waterhouse 2017: 16). 1970ndad töid Ameerika Ühendriikides mitmete sotsiaalõigusaktide vastu võtmise, andes selgelt märku, et oli aeg laiemalt omaks võtta arusaam ettevõtete vastutusest. Loodi valitsusasutused, nagu Keskkonnakaitse Agentuur (inglise keeles: *Environmental Protection Agency*) ja Võrdsete Tööhõivevõimaluste Komisjon (inglise keeles: *Equal Employment Opportunity Commission*), mis andsid kinnitust, et riiklik poliitika tunnistas nüüd ametlikult keskkonda, töötajaid, võlausaldajaid ja tarbijaid organisatsioonide oluliste ja seaduslike sidusrühmadena (Carroll 1991: 39; Mohammed 2020: 40). Frederick (2008: 525–526) on selle perioodi keskse ideena nimetanud sotsiaalsetele nõuetele vastamist ehk enam ei piisanud vaid vabatahtlikest heategevuslikest tegevusest, ettevõtetel tuli nüüd hakata süsteemselt tegelema ühiskonna probleemidele praktiliste lahenduste leidmisega – ärivaldkonnalt oodati sotsiaalsete nõudmiste ja ootuste vastuseks silmnähtavaid tegevusi ja käegakatsutavaid tulemusi. Kuigi ühiskonna ootused olid suuremad, kui iial varem, võeti idee ettevõtete sotsiaalsest vastutusest ja selle rakendamisest organisatsiooni kõigil tasanditel esialgu omaks pigem harva, seostades vastutustundlikku ettevõtlust mitte võimaliku kasu vaid otsese kuluga (Lee 2008: 57–58). Siiski julgustasid uued regulatsioonid ettevõtete juhte ja töötajaid sotsiaalselt vastutustundlikult käituma ning ettevõtete strateegiatesse hakati juurutama sotsiaalse vastutuse eesmärgi (Frederick 2008: 526).

Samast ajaperioodist peetakse läbimurdeliseks 1971. aastal ilmunud väljaannet „Äriühingute sotsiaalsed kohutused“ (inglise keeles: „*Social Responsibilities of Business Corporations*“) (Carroll 2008: 29; Lee 2008: 58), milles esitatud seisukoha järgi „saab äri toimuda avalikkuse nõusoleku alusel ning selle peamine eesmärk on teenida ühiskonna vajadusi konstruktiivselt – ühiskonna rahulolu heaks“ (*Committee for Economic Development* 1971: 11). Väljaande andmetel oli suur enamus avalikkusest seisukohal, et ettevõtted ei tundud piisavalt muret ühiskonna sotsiaalsete probleemide üle, samas kui ettevõtetel oli moraalne kohustus panustada, vajadusel ka kasumlikkuse arvelt, sotsiaalse progressi saavutamisse (*Committee for Economic Development* 1971: 15). Siit johtub, et avalikkuse ootused ettevõtete panuse osas olid märgatavalt kasvanud. Väljaanne kirjeldab ühiskonna ootuste arengut kolmeastmelisena: algselt peeti ettevõtete põhikohustuseks toimida majanduslikult efektiivselt, edasise arenguna oodati ettevõtetelt majandusliku funktsiooni elluviimist teadvustades samas muutusi sotsiaalsetes väärtustes ja prioriteetides ning lõpuks laienesid ootused sedavõrd, et tekkis eeldus, et ettevõtted peaksid aktiivsemalt sekkuma

sotsiaalkeskkonna kujunemisse (*Committee for Economic Development* 1971: 15). Et Majandusliku Arengu Komitee koosnes ärivaldkonna spetsialistidest ja haritlastest, on väljaannet kui valdkonna asjatundjate sisendit kõrgelt hinnatud.

1970ndatel hakati vastutustundlikku ettevõtlust käsitlema eetika- ja majanduspõhiselt, kaasates sidusrühmade ja sotsiaalvaldkonnaga seotud kohustusi (Mohd Isa 2012: 329). Tuntud on näiteks George Steineri seisukoht, kelle jaoks vastutustundlikkus oli hoiakute küsimus (*Ibid.*) ning kes arvas, et „ettevõtte peaks küll fundamentaalselt olema majanduslik institutsioon, kuid sellel lasub siiski vastutus aidata ühiskonnal saavutada teatud sotsiaalseid eesmärke, (---) kusjuures tuleb arvestada, et mida suurem on ettevõtte, seda suuremad on tema kohustused“ (Steiner 1971: 164 ref Carroll 2008: 30). Salmi Mohd Isa (2020: 329) hinnangul saab 1970ndatel avaldatud teadustöid rühmitada vastavalt idee lähtepunktile ja seeläbi on võimalik eristada lähenemisi, mis käsitlesid vastutustundlikku ettevõtlust rohkemana kui kasumi teenimine; majanduslike ja õiguslike nõuete ületamisena; vabatahtliku tegevusena; murena sotsiaalsüsteemi pärast või defineerides seda läbi sotsiaalse reageerimisvõime. Huvitav on ka H. Gordon Fitchi vastutustundliku ettevõtluse sõnastus, mille kohaselt „ettevõtete sotsiaalne vastutus on tõsine katse lahendada täielikult või osaliselt korporatsioonide poolt tekitatud sotsiaalseid probleeme“ (Fitch 1976: 38 ref Carroll 1999: 281). Fitchi idee kohaselt peaks ettevõtted kõigepealt tuvastama sotsiaalsed probleemid ning seejärel probleemide kogumist valima, millistega neist kõigepealt tegeleda (*Ibid.*). Siit johtub, et probleemkohtadega tuleb tegeleda teadlikult, süsteemselt ja järjepidevalt, et võimalikult paljud neist kaardistada ning neile lahendusi leida. Probleemkohtade kaardistamise vajadusest andsid tunnistust ka erinevad ettevõtete seas läbi viidud uurimused, mille eesmärk oli saada ülevaade vastutustundliku ettevõtluse arusaamadest ning hinnata ettevõtete tegevusi vastutustundlikkuse üles näitamisel. Uuriti näiteks ettevõtete aastaaruandeid, et tuvastada seal vastutustundlikule ettevõtlusele viitavaid jooni, esitati ettevõtetele vastutustundliku ettevõtlusega seotud väiteid ning analüüsiti tulemusi vastavalt sellele, kas väidetega oldi nõus või mitte ning viidi läbi küsitlus selgitamaks välja, millised olid ärijuhtide arvates olulised vastutustundliku ettevõtluse probleemkohad (Carroll 2008: 32–33). Kõik see näitab, et vastutustundliku ettevõtluse temaatika laienes üha enam senisest teoreetilisest arutelust praktilistesse tegevustesse, teema võeti järjest rohkem omaks ning sellega tegeleti süsteemsemalt kui varem.

Vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni arengu seisukohalt peetakse tänaseni äärmiselt oluliseks Archie B. Carrolli poolt 1979. aastal avaldatud vastutustundliku ettevõtluse neljaosalise määratluse mudelit. Mohammed (2020: 40) on seisukohal, et Carrolli mudel on tõenäoliselt läbi aegade enim tunnustust leidnud vastutustundliku ettevõtluse käsitus. Carrolli definitsioon ütleb, et „ettevõtte sotsiaalne vastutus hõlmab majanduslikke, õiguslikke, eetilisi ja filantroopseid ootusi, mida ühiskond teatud ajahetkel ettevõtte suunal omab“ (Carroll 1979: 499). Lee (2008: 60) leiab, et Carrolli mudelit tutvustav artikkel oli kirjutatud pragmaatilistel eesmärkidel: tema soov oli pakkuda akadeemikutele terviklikku raamistikku, et mõista vastutustundliku ettevõtluse erinevaid tahke. Ettevõtetejuhtidele soovis ta aga anda tööriista, mis aitaks süstemaatiliselt läbi mõelda suuremad sotsiaalsed probleemid, millega silmitsi seisti (*Ibid.*). Carrolli töö fookuses oli Lee hinnangul ettevõtte ja teda ümbritseva keskkonna omavaheline suhe (*Ibid.*). Hiljem (1991) esitas Carroll oma nelja osalise vastutustundliku ettevõtluse määratluse graafiliselt nelja tasemelise püramiidina (joonis 1). Joonise igale teemale on lisatud juurde täiendav viide ühiskonna suhtumisest igasse tasemesse.

Joonis 1. Archie B. Carrolli vastutustundliku ettevõtluse nelja osalise määratluse kujutamine püramiidina (Carroll 1991: 42; Schwartz, Carroll 2003: 504; Carroll 2016 järgi autori koostatud).

1980ndaid on vastutustundliku ettevõtluse arengus määratletud kui ettevõtete sotsiaalse vastutuse rakendamise (Latapí Agudelo *et al.* 2019) ja eetilise ettevõtluskultuuri edendamise perioodi (Frederick 2008: 526). Vastutustundliku ettevõtluse paljude definitsioonide kõrval hakkas järjest rohkem esile kerkima alternatiivseid ja täiendavaid kontseptsioone ja lähenemisi, näiteks ettevõtte sotsiaalne tulemuslikkus (inglise keeles: *corporate social performance*), ettevõtte sotsiaalne reageerimisvõime (inglise keeles: *corporate social responsiveness*) ja sidusrühmade teooria (inglise keeles: *stakeholder theory*) (Mohd Isa 2012: 329). Vastutustundliku ettevõtluse mõiste ei kadunud seejuures kuhugi, vaid selle põhiprobleemid said alternatiivsete teooriate, kontseptsioonide ja mudelite läbi uue sõnastuse ja lähenemise (Carroll 2008: 34). Samas ei saa uute lähenemiste rolli kuidagi pisendada ning vast olulisimaks võib pidada ettevõtte sotsiaalset tulemuslikkust. Elena Avram ja Silvia Avasilcai viitavad, et kuigi ettevõtete sotsiaalse vastutuse teemal on pakutud erinevaid definitsioone, seisneb põhiküsimus siiski selles, kuidas ettevõtete sotsiaalse vastutustundlikkuse tulemuslikkust hinnata (2014: 1143). Lahendust nähakse sotsiaalse tulemuslikkuse kontseptsioonis, mida võib vaadelda kui ettevõtte sotsiaalse vastutuse laiendust, mille fookuses on pigem vastutustundlikkust üles näitavate organisatsioonide poolt reaalselt saavutatud tulemused (Adeleke 2020) kui üldine idee või uskumus ettevõtete vastutusest ühiskonna ees (Mehboob 2020). Kuna tekkis küsimus, kas sotsiaalselt vastutustundlik ettevõtte on samas ka kasumlik, hakati läbi viima sellekohaseid empiirilisi uurimusi (Carroll 1999: 286–287).

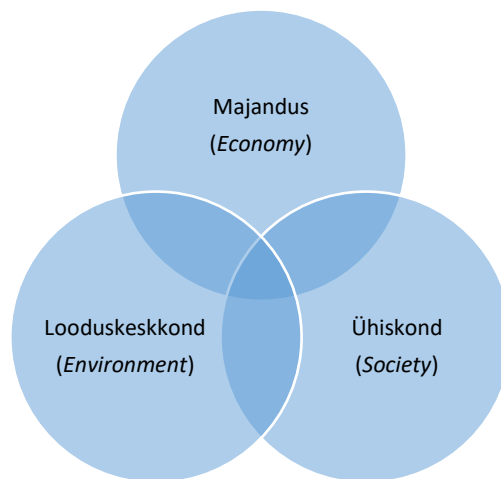
1980ndatel vastutustundliku ettevõtluse kontekstis päevakorda kerkinud teemad, nagu keskkond ja saaste, töökeskkonna kvaliteet, töötajate tervis ja ohutus, tarbijatega seotud probleemid, eetika küsimused jm olid globaliseeruvus maailmas, kus ettevõtted muutusid rahvusvahelises plaanis aina laiahaardelisemaks ja ettevõtlusmaastik mitmekesisemaks, üha olulisemad ka järgneval kümnendil. Mitmed rahvusvahelised sündmused, nagu Euroopa Keskkonnaagentuuri (inglise keeles: *European Environmental Agency*) loomine 1990. aastal, bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni allkirjastamine Rio De Janeiros 1992. aastal või Kyoto protokolli vastuvõtmine 1997. aastal, mõjutasid tulevikuperspektiive rahvusvahelises plaanis vastutustundliku ettevõtluse ja jätkusuutlikkuse suunas. Taoliste organisatsioonide loomine ja lepingute sõlmimine aitas rahvusvahelisel tasandil kehtestada ühtsed standardid probleemidega tegelemiseks ja mõjutas kaudsemalt ka ettevõtete käitumismustreid. Olulise tähtsusega roll oli ka Euroopa Komisjonil – 1995. aastal alustati vastutustundliku ettevõtluse rakendamise propageerimist, et võidelda sotsiaalse tõrjutuse ja

töötusega, mille tulemusel käivitati aasta hiljem vastutustundlikku ettevõtlust edendavate ettevõtete võrgustik, tänane *CSR Europe*. (Latapí Agudelo *et al.* 2019).

On ilmne, et just rahvusvahelisel tasandil erinevate oluliste teemade adresseerimine andis hoogu vastutustundliku ettevõtluse temaatika jõudsamale levikule, teadvustamisele ja rakendamisele ettevõtete hulgas ja seni paljuski Ameerika Ühendriikide keskne kontseptsioon jõudis järjest enam ka Euroopasse. Fredericki jaoks sai 1990ndatel alguse periood, mil ettevõtteid võis kirjeldada kui maailmakodanikke: „juriidiliste isikutena on neil samasugused ülesanded ja kohustused nagu kõigil kodanikuühiskonna liikmetel – nad peavad järgima seadusi, andma oma panuse üldiseks hüvanguks, osalema juhtimises ning näitama üles austust kaaskodanike vastu“ (Frederick 2008: 527–527). Nagu viitavad ka eelpool mainitud rahvusvahelised sündmused, sai järjest olulisemaks jätkusuutlikkuse teema, mis Carrolli hinnangul tähendas esialgu pigem keskkonnaalast jätkusuutlikkust, kuid arenes hiljem ka sotsiaalkeskkonda ja sidusrühmi hõlmavaks kontseptsiooniks (2008: 37). Jätkusuutlikkuse olulisusest kõneleb ka 1987. aastal ilmunud Maailma Keskkonna- ja Arengukomisjoni (inglise keeles: *World Commission on Environment and Development, WCED*) aruanne „Meie ühine tulevik“ (inglise keeles: „*Our common future*“) ehk niinimetatud Brundtlandi raport (selgitus: Gro Harlem Brundtland oli Norra peaminister ja aruande koostamise juht), mis pani aluse jätkusuutliku arenguga seotud küsimustele. Raport sõnastab jätkusuutliku arengu mõiste kui „arengu, mis vastab praeguse generatsiooni vajadustele, seejuures ohtu seadmata tulevaste põlvkondade võimet oma vajadusi rahuldada (WCED 1987: 43). Viidates vajadusele sobitada inimkonna tegevusi paremini meie planeedi toimimismehhanismidega, esitab raport üleskutse tegutsemiseks – „on saabunud aeg teha otsuseid, mis on vajalikud kindlustamaks ressursside olemasolu selle ja tulevaste põlvkondade püsijäämiseks“ (*Ibid.*: 11).

Jätkuvalt arendati nii vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni kui ka selle alternatiivseid lähenemisi. Näiteks Donna J. Wood pakkus välja omapoolse sotsiaalse tulemuslikkuse mudeli, mille eesmärk oli luua sidus ja integreeriv raamistik ettevõtluse ja ühiskonna uurimiseks (1991: 691) ja Carroll tutvustas vastutustundliku ettevõtluse püramiidi (joonis 1), mille idee oli kujutada vastutustundlikku ettevõtlust kõiki nelja valdkonda (majanduslik, juriidiline, eetiline ja filantroopne) korraka hõlmavalt (1991: 40–42), kuid vast olulisim on John Elkingtoni poolt 1994. aastal avaldatud tulemuste kolmikmõõde (inglise keeles: *triple bottom line*) (Elkington 2018) ehk „põhimõte, mille kohaselt ettevõtte või muu

organisatsiooni terviklikku tulemuslikkust tuleb mõõta peale majandusnäitajate ka keskkonna- ja sotsiaalsete kriteeriumide alusel“ (Säästva Eesti Instituut 2021). Põhimõtte keskmes on kolm P-d ehk inglise keeles *people* (inimesed), *planet* (looduskeskkond) ja *profit* (kasum), mida kõige sagedamini on kujutatud Venni diagrammi abil (joonis 2), kus jätkusuutlikust näitab kolme dimensiooni kattuv ala (Correia 2019: 30–31).

Joonis 2. Tulemuste kolmikmõõte kujutamine Venni diagrammil (Correia 2019 järgi autori koostatud).

Kuigi Elkingtoni tulemuste kolmikmõõtele lisab olulisust asjaolu, et see pani kaudsemas mõttes väärtuste loomise raamistikuna aluse mitmete rahvusvaheliste standardite, muuhulgas ka ISO 26000 standardi (juhised sotsiaalseks vastutuseks) välja töötamisele (Mosca, Civera 2017: 19), tasub siiski märkida, et 25 aastast pärast tulemuste kolmikmõõte tutvustamist on John Elkington ise seisukohal, et tänastes oludes vajame juba uut ja radikaalsemat lähenemist jätkusuutlikkusele, kui soovime peatada planeedi poolt seatud piiride ületamise (Elkington 2018).

1.2.3. Vastutustundlik ettevõtlus tänapäeval: strateegiline lähenemine, ühisväärtuste loomine ja praktilised lahendused

21. sajandi saabudes saab vastutustundliku ettevõtluse üheks põhiteemaks strateegiline lähenemine. Ajad, mil vastutustundlikuks võis pidada ettevõtet, kes tegi aeg-ajalt

heategevuslikke annetusi või näitas vastutustundlikkust üles muul ühekülgasel moel, on jäänud minevikku. Enam ei piisa ainult töötajate heaolule tähelepanu pööramisest või tootmisprotsessides keskkonnamõjudega arvestamisest. Et ettevõtte võiks olla oma kõigis tasandites ja funktsioonides vastutustundlikkust ülesnäitav ja seejuures ka (majanduslikult) edukas, on vaja strateegilist lähenemist. Craig Smithi (2000: 3) arvates „viitab vastutustundlik ettevõtetus ettevõtte kohustustele tema sidusrühmade ehk inimeste ees, keda ettevõtte strateegia ja praktikad mõjutavad. Need kohustused ulatuvad kaugemale seaduse nõuetest ja aktsionäride ootustest. Nende kohustuste täitmise eesmärk on minimeerida kõikvõimalikku kahju ja maksimeerida pikas perspektiivis ettevõtte kasulikku mõju ühiskonnale“ (*Ibid.*). Vahemärkusena võib mainida, et Eestis 2012. aastal ilmunud „Vastutustundlik ettevõtetus Eestis. Näidete kogumik“ kirjeldab vastutustundliku ettevõtluse olemust väga sarnaselt Smithi sõnastusele (2012: 9). Strateegilise lähenemise tähtsusest annab tunnistust ka mõiste „strateegiline vastutustundlik ettevõtetus“ (inglise keeles: *strategic corporate social responsibility*) kasutusele võtmine. Näiteks Michael E. Porter and Mark R. Kramer on seisukohal, et „strateegiline lähenemine vastutustundlikule ettevõtlusele genereerib ettevõttele uusi võimalusi, edendab innovatsiooni ja annab konkurentsieelise – lahendades samal ajal olulisi sotsiaalseid probleeme“ (2006). Nad leiavad, et vastutustundliku ettevõtluse strateegiliseks rakendamiseks tuleb esiteks välja selgitada ettevõtte ja ühiskonna vahelised ristumiskohad, teiseks valida sotsiaalsed küsimused, mida adresseerida ja kolmandaks valida väike kogus algatusi, mis samas toovad ühiskonnale ja ka ettevõttele endale suurt ja eristatavat kasu (*Ibid.*). Siit johtub, et strateegiline lähenemine loob ühisväärtusi ehk midagi, mis pole kasulik ainult ühele osapoolale, vaid mõlemale. Mark Anthony Camilleri (2017: 63) toob aga välja sidusrühmade kasu ettevõtetele – tema hinnangul seisneb ettevõtte ja tema sidusrühmade suhte väärtus võimaluses tuua ettevõttele väljastpoolt teadmisi, mis võivad parandada ettevõtte oskusi ja tulemuslikkust. Lisaks leiab ta, et seejuures on oluline saadud infot jagada isegi konkurentidega – „on oluline, et ettevõtted mõistaksid, et vastutustundliku ettevõtluse edendamiseks tuleb neil teha koostööd“ (*Ibid.*). Taoline ühisväärtuste põhine lähenemine (inglise keeles: *shared value approach*) osutab, et mitte ainult ettevõtted ei pea ühiskonnale kasulikke väärtusi looma, vaid ettevõtted võivad kasulikud olla ka teineteisele ning seejuures ka ühiskonnale.

Vastutustundliku ettevõtluse strateegilisest lähenemisest ja rakendamise vajalikkusest kõnelevad ilmekalt ka mitmed rahvusvahelised sündmused. 2000. aasta juulis käivitus Ühendatud Rahvaste Organisatsiooni globaalne kokkulepe (inglise keeles: *United Nations*

Global Compact, UNGC), mille näol on tegu maailma suurima ettevõtete jätkusuutlikkuse teemalise algatusega (*UNGC* 2021). Globaalse kokkuleppe tuumaks on kutsuda ettevõtteid üles joondama oma strateegiaid ja tegevusi universaalsete põhimõtetega inimõiguste, tööjõu, looduseskeskkonna ja korrupsioonivastasuse osas ning edendada tegevusi sotsiaalsete eesmärkide saavutamiseks (*Ibid.*). 2001. aastal esitles Euroopa Komisjon vastutustundliku ettevõtluse raamistikku edendavat dokumenti „*Green paper - Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility*“, mille kohaselt on „vastutustundlik ettevõtlus kontseptsioon, millega ettevõtted integreerivad vabatahtlikult sotsiaalseid- ja keskkonnavalaseid probleeme oma äritegevusse ja suhtlusesse sidusrühmadega“ (2001: 6). Dokumendi eesmärk oli tutvustada Euroopa vastutustundliku ettevõtluse alaseid põhimõtteid käsitledes kontseptsiooni erinevaid dimensioone, näiteks tööjõuküsimusi, töötervishoiu- ja tööohutuse temaatikat, keskkonnamõjude- ja loodusvarade kasutamise alast juhtimist, kogukondadega arvestamist, partnerlussuhteid, inimõigusi, aga ka vastutustundliku ettevõtluse alast aruandlust ja auditeerimist, töö kvaliteedi hindamist ja sotsiaalselt vastutustundlikku investeerimist (Euroopa Komisjon 2001) ning algatada laiem debatt selle üle, kuidas Euroopa Komisjon saaks vastutustundlikku ettevõtlust nii Euroopa kui ka rahvusvahelisel tasandil edendada ja välja selgitada, kuidas luua partnerlussuhteid arendamiseks välja Euroopa raamistik vastutustundliku ettevõtluse edasi viimiseks (Euroopa Komisjon 2002: 3). Aasta hiljem (2002) esitles Euroopa Komisjon Euroopa esimest vastutustundliku ettevõtluse strateegia tegevuste raamistikku, mille fookuskohtadeks olid: 1) teadlikkuse tõstmine vastutustundliku ettevõtluse positiivsest mõjust ettevõtlusele ja ühiskonnale nii Euroopas kui ka mujal, eriti arengumaades, 2) vastutustundliku ettevõtluse positiivsete kogemuste vahetamise arendamine ettevõtete vahel, 3) vastutustundliku ettevõtluse juhtimisoskuste arendamine, 4) vastutustundliku ettevõtluse keskmiste- ja väikeettevõtete hulgas soodustamine, 5) vastutustundliku ettevõtluse praktikate ja tööriistade koondumise ja läbipaistvuse hõlbustamine, 6) Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumi Euroopa liidu tasandil ellu kutsumine, 7) vastutustundliku ettevõtluse Euroopa Ühenduse poliitikatesse integreerimine (*Ibid.*: 8). Hiljem on strateegiat korduvalt uuendatud ja kaasajastatud, kuid põhiidee vastutustundliku ettevõtluse laiapõhjalisest edendamisest on jäänud samaks. Nimetatud institutsioonid rõhutavad ka jätkusuutlikkuse tähtsust ning seda mitte ainult keskkonna vaates vaid ka äristrateegia lahutamatu osana laiemas plaanis.

Täna on kõnekaimateks jätkusuutlikkuse alustaladeks ÜRO globaalsed kestliku arengu eesmärgid (inglise keeles: *United Nations Global Sustainable Development Goals*) ja

Euroopa roheline kokkulepe (inglise keeles: *European Green Deal*). 2015. aastal võeti ÜRO poolt vastu kestliku arengu tegevuskava 2030. aastani (inglise keeles: *United Nations 2030 Agenda for Sustainable Development*), mille raames seati paika 17 kestliku arengu eesmärki tegelemaks elu- ja töökeskkonna, kliima- ja looduskeskkonna, võrdse kohtlemise, tervise, hariduse, innovatsiooni ja tarbimise teemadega (*United Nations* 2021). 2019. aastal esitletud Euroopa roheline kokkulepe on strateegia, mille eesmärgiks on saavutada ressursitõhusa ja konkurentsivõimelise majandusega Euroopa (Keskkonnaministeerium 2021), kus 2050. aastaks puudub kasvuhoonegaaside netoheide, majanduskasv on lahutatud ressursikasutusest, seejuures ühtki piirkonda ega inimest kõrvale jätmata (Euroopa Komisjon 2021). Rohelise kokkuleppe tegevuskavaga soovitakse edendada ressursside tõhusat kasutamist ja puhtamat ringmajandust, taastada bioloogiline mitmekesisus ning vähendada saastet (*Ibid.*). On oluline, et ettevõtted oma tegevuses nendest eesmärkidest lähtuksid – tooksid oma tegevusstrateegia kõigisse tasanditesse sisse sotsiaalsed-, keskkonnavalased, eetilised ja sidusrühmadega seotud küsimused, sest vaid nii on võimalik luua ühishäärtust nii ettevõtete omanikele kui ka ühiskonnale.

Kuigi vastutustundliku ettevõtluse kontseptsioon on aja jooksul näinud mitmeid skeptikuid ja kahtlejaid, näiteks Milton Friedman, kes 1960ndatel oli äge ettevõtete sotsiaalse vastutuse vastane, pidades seda aktsionäride suhtes ebaõiglaseks ja kulukaks koormaks (Lee 2008: 55) ning kriitilisi väljaütlemisi, näiteks Wayne Visseri poolt, kes arvab, et „kuigi vastutustundlik ettevõtlus on aastakümneid olnud dünaamilises arengus, tuleb nüüd tunnistada, et kontseptsioon on läbikukkunud, sest see on selges langustendis, mis kestab kuni loomuliku hääbumiseni juhul, kui vahepeal ei toimu uuenemine“ (Visser: 2010), on siiski selge, et teema on tulnud, et jääda. Vastutustundliku ettevõtluse areng on toimunud paralleelselt arengutega ühiskonnas ja maailmas, uued lähenemised, ideed, ettepanekud ja kontseptsioonid on saanud võimalikuks tänu ühiskonna teadlikkuse kasvule, inimkonna vajadustele ja nõudmistele ettevõtete käitumise ja tegutsemise suhtes. Ja kuigi paljud autorid viitavad vastutustundliku ettevõtluse definitsioonide paljususele, võrreldes seda näiteks džunglis navigeerimisega (Crane *et al.* 2008: 3) ja erinevatele tõlgendusvõimalustele, jääb kontseptsiooni põhiidee kõikjal ikka samaks: rakendada oma tegevuse kõigis funktsioonides vastutustundlikke praktikaid, minimeerides seejuures võimalikku negatiivset kahju ja maksimeerides positiivset mõju kõigi, nii ettevõtte, tema sidusrühmade, ühiskonna kui ka kõige laiemalt kogu maailma jaoks. Võibolla polegi suures plaanis nii tähtis, millisest definitsioonist lähtutakse või millised on iga ettevõtte konkreetsed tegevused, sest

vastutustundlik ettevõtlus võiks ja peaks olema iga ettevõtete DNA-s ja toimima orgaaniliselt igapäevapraktikate osana. Nagu ütleb Frederick (2008: 528): „Iga ühiskond ja iga äriettevõtte peaks leidma oma enda unikaalse viisi väljendamaks ja realiseerimaks vastutustundliku ettevõtluse sügavamad tähendused“. Oluline on lihtsalt lähtuda õigetest tõekspindamistest ja eesmärkidest ning kasutada oma tegevuse alusena rahvusvaheliselt aktsepteeritud tööriistu, et tõepoolest realiseerida tahe olla vastutustundlik ettevõtte.

1.3. Vastutustundliku ettevõtluse põhitunnused

Käesoleva töö peatükis 1.3 tutvustab töö autor Andrew Crane, Dirk Matteni ja Laura J. Spence (2008: 5–7) pakutud kuut (6) vastutustundlikule ettevõtlusele iseloomulikku põhitunnust. Tegu on omadustega, mida vastutustundlikku ettevõtlust puudutavas kirjanduses ja kontseptsioonides sageli kohtab ja mis aitavad vastutustundliku ettevõtluse olemust iseloomustada. Samas on oluline märkida, et kirjeldatavad tunnused ei esine pea kunagi korraga ühes definitsioonis koos, pigem kohtab nende tunnuste kombinatsioone (*Ibid.*). Vastutustundlikku ettevõtlust iseloomustavad järgmised tunnused:

- Vabatahtlikkus – seda tunnust kohtab paljudes vastutustundliku ettevõtluse definitsioonides, kus vabatahtlikkust kirjeldatakse kui seadusest tulenevatest minimaalsetest nõuetest kaugemale ulatumist. See tähendab, et ettevõtted juhinduvad oma tegevuses küll seadustest, kuid kehtestavad enda vastutuse ulatusele seadusest kõrgemaid norme. Tekivad ettevõtete enda poolt loodud regulatsioonimehhanismid, mida võib vaadelda kui ühiskonna moraalinormide järgimist.
- Välismõjude haldamine – „välised mõjud on positiivsed või negatiivsed majanduskäitumise kõrvalmõjud, mida kannavad ettevõttevälised osapoolsed, kuid mida ei võeta ettevõtte otsustusprotsessides arvesse ning mis ei sisaldu kaupade või teenuste turuhinnas“. Välismõjuks võib olla näiteks saaste – tootja poolt tekitatud kahju kannatab kogukond, kus tootmisprotsess aset leiab. Saastest tingitud kahjulikku mõju võidakse reguleerida näiteks maksude kehtestamisega, mis omakorda sunnib ettevõtteid maksudest tingitud lisakulu kaupade või teenuste turuhindadesse sisse arvestama. Vastutustundliku ettevõtluse puhul eeldatakse ettevõtetelt aga pigem vabatahtlikku lähenemist, kus ettevõtte investeerib juba eos tehnoloogiatesse, mis taolist kahju üldse ei tekita.

- Orienteeritus mitmetele huvigruppidele – ettevõtte üheks tähtsaimaks huvigrupiks peetakse aktsionäre, kes ettevõtte tegevusest otsest tulu saavad. Samas on vastutustundliku ettevõtluse idee näha otsestest tulusaajatest kaugemale ja võtta oma tegevuses arvesse ka teiste sidusrühmade huve. Kuna ettevõtte püsimajäämine ja edukus sõltuvad ka näiteks tarbijatest, töötajaskonnast, tarnijatest ja kohalikust kogukonnast ei ole ettevõttel kohustusi mitte ainult aktsionäride, vaid ka teiste huvigruppide ees.
- Sotsiaalse ja majandusliku vastutuse ühitamine – kuigi võib tunduda, et vastutustundlik ettevõtlus võib viia fookuse aktsionäride huvidest ja kasumi tootmisest kõrvale, siis rõhutatakse sageli, et pigem on tegu teadliku lähenemisega, kus sotsiaalsed ja majanduslikud huvid on joondunud ehk tegevused sotsiaalses plaanis võivad olla kasulikud majandustulemustele.
- Praktikad ja väärtused – olenemata sellest, et vastutustundlikku ettevõtlust sõnastatakse mitmeti, on selle tuumaks siiski kindel, sotsiaalsete küsimustega tegelev äripraktikate ja –strateegiate kogum. Paljude jaoks tähendab vastutustundlik ettevõtlus ettevõtlusfilosoofiat ja väärtuste kogumit, mis on nimetatud praktikate aluseks. Väärtuste küsimus on tekitanud vastutustundliku ettevõtluse osas diskussiooni, sest selle kõrval, mida ettevõtted sotsiaalses plaanis korda saadavad tõstatub nüüd küsimus, miks nad seda teevad.
- Enam kui heategevus – kuigi heategevust on ajalooliselt peetud vastutustundliku ettevõtluse üheks osaks ja on paiku, kus just heategevus ja kogukonnaprojektid ongi peamine viis sotsiaalset vastutustundlikkust üles näidata, on põhiküsimus siiski selles, millist mõju ettevõtte ühiskonnale tervikuna avaldab. Vastutustundlik ettevõtlus eeldab vastutustundliku käitumise integreerimist ettevõtte põhifunktsioonidesse, nagu tootmine, turundus, personalijuhtimine, logistikaahel jne ning sellest peaks kujunema nõ peavoolu äripraktika.

Kirjeldatud tunnused annavad hästi aimu, milline üks vastutustundlik ettevõtte olla võiks. Nagu Crane, Matten ja Spence ütlevad, ei esine need kuus tunnust pea iial vastutustundliku ettevõtluse definitsioonides korraga koos, mis aga ei tähenda, et need tunnused ei võiks korraga esindatud olla ühes tõeliselt vastutustundlikus ettevõttes.

1.4. Vastutustundliku ettevõtluse rakendamine

Kui Howard Bowen 1953. aastal vastutustundlikule ettevõtlusele esimese definitsiooni andis, oli selge, et küsimus pole mitte selles, kas ettevõtetel lasub sotsiaalne vastutus ühiskonna ees, vaid milline see vastutus täpsemalt on. Tänapäeval võiks seda mõttekäiku jätkata ja küsida, kuidas sotsiaalsest vastutusest tulenevaid probleeme lahendada ehk kuidas vastutustundlikku ettevõtlust rakendada? See, milliseid konkreetseid tegevusi iga ettevõtte ellu viib on individuaalne, sõltudes näiteks ettevõtte iseloomust ja tegevusvaldkonnast, kuid vastutustundliku ettevõtluse printsiipide rakendamise aluseks võiks olla rahvusvahelist kooskõlastatud kokkulepped ja tunnustatud standardid. Samadest arusaamadest juhindudes tagatakse suurem tõenäosus tulevikuks seatud eesmärged reaalselt saavutada.

Kõige laiahaardelisem hetkel kehtiv raamistik on ÜRO säästva arengu tegevuskava aastaks 2030 (inglise keeles: *United Nations 2030 Agenda for Sustainable Development*), millega on paika pandud 17 kestliku ehk jätkusuutliku ehk säästva arengu eesmärki (inglise keeles: *Sustainable Development Goals*), milleks on:

1. Kaotada kõikjal vaesus mis tahes kujul.
2. Kaotada nälg, saavutada toiduga kindlustatus ja parem toitumine ning toetada säästvat põllumajandust.
3. Tagada kõikidele vanuserühmadele hea tervis ja heaolu.
4. Tagada kõikidele kaasav ja õiglane kvaliteetne haridus ning elukestva õppe võimalused.
5. Saavutada sooline võrdsuslikkus ning suurendada naiste ja tütarlaste mõjuvõimu.
6. Tagada kõikidele joogivesi ja kanalisatsioon ning veevarude säästev majandamine.
7. Tagada taskukohane, usaldusväärne, säästev ja kaasaegne energia kõikidele.
8. Toetada jätkusuutlikku, kaasavat ja säästvat majandusarengut ning tagada kõikidele inimestele inimväärne töö.
9. Ehitada vastupidav taristu, toetada kaasavat ja säästvat industrialiseerimist ning innovatsiooni.
10. Vähendada ebavõrdsust nii riikide sees kui ka nende vahel.
11. Muuta linnad ja asulad kaasavaks, turvaliseks, vastupidavaks ja säästvaks.
12. Tagada säästev tarbimine ja tootmine.
13. Võtta kiiresti [kasutusele] meetmeid kliimamuutuste ja nende mõjuga võitlemiseks.

14. Kaitsta ja kasutada säästvalt ookeane, meresid ja mere elusressursse, et saavutada säästev areng.
15. Kaitsta ja taastada maismaa ökosüsteeme ning propageerida nende säästvat kasutamist; majandada metsi säästvalt, võidelda kõrbestumisega ning peatada ja pöörata ümber pinnase halvenemine ja bioloogilise mitmekesisuse hävimine.
16. Toetada rahumeelseid ja kaasavaid ühiskondi, et saavutada säästev areng; tagada õiguskaitse kõikidele ning luua kõikidel tasanditel tõhusad, vastutustundlikud ja kaasavad institutsioonid.
17. Tugevdada tegevuskava rakendamise meetodeid ja taaselustada säästva arengu alane ülemaailmne partnerlus.

(*United Nations* 2021, eesmärkide eesti keelne sõnastus: Riigikantselei 2021).

Nimetatud 17 säästva arengu eesmärki on olemuselt globaalsed, omavahel seotud ja üksteisest lahutamatud. Eesmärkidel on 169 alameesmärki, mis põhieesmarke täiendavad ja täpsustavad. Eesmärgid on üldkohaldatavad ja samme nende saavutamiseks on võimalik teha kõikjal. (*United Nations* 2021; VEF 2021d). Kuigi säästva arengu eesmärgid on seatud eelkõige riikidele, ei tähenda see, et ka ettevõtted ei võiks neist juhinduda ja neid vastavalt oma nägemuse, mudeli või meetodi alusel tegevuspõhimõtetes kaasa. Vastupidi – oluline on igal tasandil eesmärkide poole püüelda.

Praktilise külje pealt on ettevõtetel hea tugineda ISO 26000 standardile ehk sotsiaalse vastutuse juhisele. Tegu on raamistikuga, mida nii avaliku- kui ka erasektori organisatsioonid saavad kasutada sotsiaalse vastutuse strateegiate loomiseks ja tulemuslikuks juhtimiseks. Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskus kirjeldab standardit kui „juhust, mis aitab organisatsioonidel panustada jätkusuutlikku arengusse ning püüab neid julgustada tegema seadustest enam, aktsepteerides, et seaduste täitmine on organisatsiooni fundamentaalne kohustus ning nende sotsiaalse vastutuse oluline osa“ (2021a). Standardis on integreeritud sotsiaalse vastutuse alased rahvusvahelised teadmised – kaardistatud on probleemid, mida ettevõtetel tuleb adresseerida, et tegutseda sotsiaalselt vastutustundlikult ja välja on pakutud parimad tavad sotsiaalselt vastutustundliku käitumise rakendamiseks (ISO 26000 *project overview* 2010: 4). Standard on kasutuses hinnanguliselt 80 riigis, nende hulgas ka Eestis. Töö kirjutamise hetkel on Eestis kehtiv standardi viimane versioon EVS-EN ISO 26000:2020.

ISO 26000 standard on universaalne: seda võivad kasutada nii avaliku- kui erasektori organisatsioonid, olenemata nende suurusest või asukohast. Standard sisaldab juhiseid järgmistest valdkondadest:

1. sotsiaalse vastutuse kontseptsioon, terminoloogia, definitsioon;
2. sotsiaalse vastutuse taust, trendid ja omadused;
3. sotsiaalse vastutusega seotud põhimõtted ja praktikad;
4. sotsiaalse vastutuse põhiteemad ja küsimused;
5. sotsiaalse vastutuse lõimimine, rakendamine ja edendamine organisatsioonis ning tegevuspoliitika ja praktika kaudu organisatsiooni mõjuala ulatuses;
6. huvirühmade kindlaksmääramine ja kaasamine;
7. sotsiaalse vastutusega seotud kohustuste, tulemuste ning muu seonduva teabe kommunikeerimine.

(Eesti Standardimis- ja Sertifitseerimiskeskus 2021a).

Standard aitab ettevõtetel mõista, milline on nende mõju ühiskonnale ja anda oma panus jätkusuutlikusse arengusse; tuvastada, tegeleda ja austada sidusrühmade huve; määratleda asjakohaseid ja olulisi probleeme ning tagada, et need seataks prioriteediks; olla kooskõlas seaduste ja rahvusvaheliste käitumisharjumistega ja integreerida vastutustundlik käitumismall nii organisatsiooni endasse kui ka tema partnersuhetesse (ISO 26000 and *SDGs* 2016: 4). Et standardi tuumiktemadeks on keskkond, tööjõud praktikad, inimõigused, õiglasel tegevustel, tarbijaprobleemid ning kogukonna kaasamine ja arendamine (Lewis 2020), annab standard sotsiaalse vastutuse valdkonnast, selle põhiküsimustest ja rakendamise meetmetest ettevõtetele põhjalikud teadmised, mida oma tegevuste planeerimise ja elluviimise aluseks võtta.

ISO 26000 standardi tugevuseks on asjaolu, et standard suhestub hästi mitmete rahvusvahelise taseme teemakohaste deklaratsioonide, konventsioonide ja lepingutega. Pidepunkte võib välja tuua näiteks ISO 26000 standardi ja ÜRO globaalse kokkuleppe printsiipide vahel (ISO 26000 *project overview* 2010: 8), samuti ISO 26000 standardi ja ÜRO säästva arengu eesmärkide vahel (ISO 26000 and *SDGs* 2016). Uuringud on näidanud, et ISO 26000 standard on ettevõtetele ja organisatsioonidele hea raamistik, mis aitab kaasa ÜRO säästva arengu tegevuskava rakendamisele (ISO 26000 *Post Publication Organization Protocol* 2017: 1). Seetõttu võiks ettevõtted ISO 26000 standardit ja kestliku arengu

eesmärke paralleelselt kasutada: kestliku arengu eesmärke vastutustundliku ettevõtluse valdkonna laiahaardelisuse mõistmiseks ja sõnastatud eesmärkide abil enda sihtide seadmiseks ning ISO 26000 sotsiaalse vastutuse juhendit ettevõtte sotsiaalse vastutuse reaalseks rakendamiseks. Mõlemad on ettevõtetele tööriistadeks vastutustundliku ettevõtluse läbimõeldumaks, tõhusamaks ja efektiivsemaks rakendamiseks.

Mõnelgi pool, sealhulgas ka Eestis, lähtutakse vastutustundliku ettevõtluse rakendamisel lisaks *ESG* (inglise keeles: *Environmental, Social, Governance*) põhimõtetest (VEF 2021c), mis tähendab keskkonnavaluste, sotsiaalsete ja valitsemise (juhtimise) alaste aspektide arvestamist investeringute tegemisel (*PRI* 2021). Ehk tegu on vastutustundliku investeerimise põhimõtetega, kus olulisel kohal on jätkusuutlikkuse temaatika ning kus keskkonnaküsimustena tuleb tähelepanu pöörata näiteks jätkusuutlikule maakasutusele, plasttoodete tootmise ja tarbimisega seotud teemadele, veega seotud riskidele ning saaste ja bioloogilise mitmekesisuse temaatikale. Sotsiaalteenadena on olulised inimõigused ja tööjõustandardid, töötajate vahelised suhted ning kõrge riskiga ja konfliktidest mõjutatud piirkonnad (nii poliitilises, sotsiaalses kui sõjalises mõttes) ning valitsemis- ehk juhtimisteenadeks on näiteks maksuküsimused, korruptsioon, küberturvalisus ning juhtimisläbipaistvus. Põhimõtete ideeks on kaardistada turul kehtivad keskkonnavalused, sotsiaalsed ja valitsemisega seotud küsimused ning läbi lahenduste pakkumise aidata kaasa vastutustundlikule investeerimisele. (*Ibid.*). Sotsiaalsed, keskkonna- ja juhtimisalased faktorid esindavad nii strateegiliselt olulisi riske kui ka võimalusi, mis näitavad ettevõtete toimimise ja investeerimisotsuste langetamise põhimõtteid (Neri 2021: 293). Kui ettevõtte soovivad olla sotsiaalselt vastutustundlikud ja luua jätkusuutlikke väärtusi, on äärmiselt oluline investorite kui kapitali tugi (*Ibid.*: 294), mistõttu võiks *ESG* põhimõtteid pidada töövahendiks, mis ühelt poolt aitavad ettevõtetel vastutustundlikult käituda ning teiselt poolt annavad potentsiaalsetele investoritele märku ettevõttes rakendatavatest põhimõtetest, mis omakorda võiks aidata vähendada investeerimisega seotud riske.

1.5. Vastutustundliku ettevõtluse võimalik kasu

Käesoleva töö eelnevad peatükid on tutvustanud vastutustundliku ettevõtluse olemust. On selge, et üldise teadlikkuse tõusuga on ühiskonna ootused ja nõudmised ettevõtetele kasvanud, mistõttu tuleb ettevõtetel oma tegevuses üha enam tähelepanu pöörata end

ümbritsevale keskkonnale, jätkusuutlikkusele, sidusrühmadele ja sotsiaalsfäärile laiemalt. Kõigi ettevõtetele suunatud ootuste juures võib tekkida küsimus, kas vastutustundlik ettevõtlus on kasulik? Ja kui on, siis milline on saadav kasu?

Pole harvad juhused, kus vastutustundlikus ettevõtluses nähakse vaid kuluallikat või peetakse seda järjekordseks turundustriikiks. Lu ja Castka viisid vastutustundlikku ettevõtlust Malaisias uurides läbi intervjuud kohalike ettevõtete ja institutsioonide ekspertidega, et kaardistada, kuidas vastutustundlikku ettevõtlust mõistetakse ning tuvastasid, et paljude jaoks tähendab vastutustundlik ettevõtlus suhtekorralduse valdkonda kuuluvat tööriista või heategevust rahaliste annetuste näol (2009: 148–150). Sageli kaheldakse, kas vastutustundlik ettevõtlus tasub end majanduslikult ära. Uurimusi selles osas on erinevaid ja nende tulemused võivad lahkneeda. Näiteks Lee (2008) viitab korduvalt, et uuringud vastutustundliku ettevõtluse kasumlikkusest on pigem ebaselged. Ta leiab, et mitte kõik sotsiaalselt vastutustundlikud tegevused ei oma samasugust kasumlikkuse potentsiaali ja tuleks kindlasti jätkata vastutustundliku ettevõtluse mõõtmis- ja hindamisvõimaluste arendamist (*Ibid.*). Samas Falck ja Heblich (2007: 253) ütlevad, et vastutustundlik ettevõtlus on võimalik enda kasuks tööle panna – strateegiline lähenemine ja pikaajaline tegevusplaan aitavad ettevõttel „ellu jääda ja õitseda“, ning see on ühteaegu kasulik nii ettevõttele kui ka ühiskonnale. Porter ja Kramer (2006) leiavad, et vastutustundlik ettevõtlus võib olla midagi sootuks enam kui lihtsalt kuluallikas, piirang või heategevus. Lähenedes vastutustundlikule ettevõtlusele strateegiliselt, loob see uusi võimalusi, innovatsiooni ja konkurentsieeliseid (*Ibid.*). Veelgi enam, Camilleri on seisukohal, et vastutustundlik ettevõtlus võib parandada ettevõtte finantstulemusi, minimeerida läbi efektiivsema majandamise ettevõtte kulusid, tõsta töötajate moraali ja rahulolutunnet ning vähendada töötajaskonna vahetumist (2017: 63). Siit johtub, et vastutustundliku ettevõtluse eduka rakendamise ja võimaliku kasu saamise aluseks on igakülgne ja strateegiline lähenemine, pealiskaudsus ja üksikud tegevused ei pruugi loodetud edu tuua.

Taolisi positiivseid mõjusid on kirjeldanud ka VEF, kelle hinnangul on ettevõtte kõigisse funktsioonidesse integreeritud vastutustundlik käitumine kasulik mitmel, ka juba eelpoolnimetatud, viisil. Ettevõtte edukus selles osas sõltub seejuures sidusrühmadelt saadud sisendist. Näiteks oma töötajate tervisesse, haridusse ja väljaõppesse panustava ettevõtte töötajad on suurema tõenäosusega paremini motiveeritud, mis tähendab ühtlasi väiksemat tööjõuvoolavust, kõrgemat tööviljakust ehk suuremat tootlikkust ja paremat kvaliteeti.

Koostöö sidusrühmadega võib panna aluse innovatsioonile – ettevõtte, kes jälgib laia hulga sidusrühmade ja tarbijate ootusi, võib ootustest saada inspiratsiooni uuteks toodeteks, uuenduslike tehnoloogiate arendamiseks, uuteks ärimudeliteks või isegi uute turgude leidmiseks. Innovaatiline, ressursisäästlik ja jätkusuutlik lähenemine võib omakorda tähendada madalamaid otsekulusid nii materjalidele, energiale, veele või kütusele. On väga tähtis sidusrühmade ootused õigesti kaardistada ja neid ootusi õigesti mõista – see võib viia arukama ressursijuhtimiseni ning aidata minimeerida äri- ja maineriske. Vastutustundlik ning hooliv käitumine aitab kindlasti kaasa hea kuvandi loomisele, mis omakorda loob usaldusväarsust. Vastutustundliku äristrateegiaga ettevõtetel on potentsiaali jääda silma nii investoritele, kes näevad vastutustundlikus ja jätkusuutlikus tegutsemises usaldusväarsust; võimalikele koostööpartneritele välisturgudel, mis annab eelise ja tugevuse ekspordis; ning ka tarbijatele, kes on järjest teadlikumad toodete ja teenuste mõjukohtadest ning hindavad toote kvaliteeti mitte ainult füüsiliste omaduste alusel, vaid arvestavad ka eetilisust ja päritolu. Kõigi nimetatud kasutegurite kõrval võib vastutustundliku ettevõtte hea kuvad luua ettevõttele eelised konkurentsitingimustes. (VEF 2012: 12–13).

1.6. Vastutustundlik ettevõtlus metsandussektoris

Vastutustundlik ettevõtlus ei ole ülemaailmses plaanis metsandussektori jaoks uus ega võõras teema. Võib arvata, et otseselt loodusvaradega tegeleva valdkonnana on metsandussektori ettevõtete jaoks olnud loomulik tegeleda end ümbritseva keskkonnaga, mis on ühtlasi üheks vastutustundliku ettevõtluse põhidimensiooniks. Iseasi, kas hoolimine keskkonnast on olnud teadlik strateegiline lähenemine või lihtsalt loomuosaselt õigena tundunud tegutsemisviis.

Ühiskonna kasvav huvi keskkonna- ja sotsiaalküsimuste vastu ning ülemaailmne teadlikkus on suurendanud survet mitmetele tööstusharudele, sealhulgas metsandussektori ettevõtetele (Li, Toppinen 2010: 113). Ettevõtete laienemine rahvusvahelisel tasandil on kaasa toonud nende tegevuse vastu huvi tundvate sidusrühmade mitmekesisuse suurenemise (Mikkilä, Toppinen 2008: 500), mistõttu on surve leidmaks tasakaal erinevate huvigruppide potentsiaalselt vastuoluliste nõudmiste vahel kasvanud (Li, Toppinen 2010: 113). Metsatööstus on energia- ja materjalimahukas ning seetõttu keskkonna oluline mõjutaja, kusjuures mõju keskkonnale võib sageli olla kahjulik (Mäkelä 2017: 178). Sidusrühmade

tähelepanu metsandussektori tegevuse vastu on seega igati põhjendatud. Metsandusettevõtted on vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni järjest enam omaks võtnud (Mikkilä, Toppinen 2008: 500), tegelevad üha enam vastutustundliku ettevõtluse arendamise ja sellekohase info avalikustamisega (Lu *et al.* 2017) ning on vabatahtlikult majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonnavalaste vastutustundlike tegevuste kajastamise oma aruandlusrutiini kaasanud (Mikkilä, Toppinen 2008: 500). Seetõttu on osutunud võimalikuks metsandusettevõtete tegevust vastutustundliku ettevõtluse rakendamisel viimase paarikümne aasta jooksul päris hästi uurida. Enamasti on uuringute eesmärk olnud välja selgitada, kas ja kui levinud on vastutustundliku ettevõtluse kontseptsioon metsandusettevõtete hulgas, millised on sektori ettevõtete jaoks olulised vastutustundliku ettevõtluse teemad, millisel tasemel on vastutustundlik ettevõtlus metsandussektoris ja kas uuringutes kasutatud ettevõtete poolt esitatud aruandlus ka tegelikke tegevusi peegeldab.

Vastutustundliku ettevõtluse alased uurimused tuginevad enamasti ettevõtete poolt esitatud aruannetele. Kõige laialdasemalt kasutatakse aruannete koostamiseks Rahvusvahelist jätkusuutliku ettevõtluse aruandluse raamistikku (inglise keeles: *Global Reporting Initiative, GRI*). *GRI* on sõltumatu rahvusvaheline organisatsioon, mis aitab ettevõtetel ja organisatsioonidel jätkusuutlikkuse aruandluse standardite (inglise keeles: *GRI Standards*) kaudu mõista ja vastutada oma tegevuse mõjude eest (*GRI* 2021). Standardid on rahvusvaheliselt kasutatavad ja aitavad edendada jätkusuutlikkuse aruandluse praktilist poolt, mis omakorda võimaldab organisatsioonidel ja nende sidusrühmadel teha paremaid otsuseid ja astuda samme kõigile osapooltele majandusliku, keskkonnavalase ja sotsiaalse kasu loomiseks (*Ibid.*). Mõned riigid, näiteks Hiina, on välja arendanud siseriiklike aruandlusraamistikke (Lu *et al.* 2017), mõningates uuringutes kasutatakse ka intervjuu formaati (Tauszig, Toppinen 2017), mõnel puhul vaadeldakse avalikke andmeid ettevõtete internetilehekülgedel (Colaço, Simão 2018). Käesoleva töö järgmistes lõikudes tutvustab autor seitset (7) metsandussektori ettevõtete osas läbi viidud vastutustundlikku ettevõtlust käsitlevat uuringut, eesmärgiga tutvustada vastutustundliku ettevõtluse rakendamist metsandussektoris ja proovib teha uuringute põhjal mõningaid üldisi järeldusi. Uuringud on järjestatud kronoloogiliselt, et võimaldada vaadelda aja jooksul toimunud arenguid.

Mirja Mikkilä ja Anne Toppinen on uurinud vastutustundliku ettevõtluse aruandlust paberi- ja tselluloositööstuse ettevõtetes. 2008. aastal avaldatud uurimuses vaadeldi selle sektori maailma 10 suurimat ettevõtet nende kõige värskemate avalike aasta-, keskkonna-,

vastutustundliku ettevõtluse- ning ettevõtte vastutuse ja jätkusuutlikkuse aruannete alusel. Nimetatud 10 ettevõtet tootsid uuringu läbi viimise hetkel 25% kogu maailma paberitööstuse mahust, asudes seejuures erinevates geograafilistes asukohtades ja seetõttu ka erinevas kultuuriruumis. Läbi viidi nii kvalitatiivne kui kvantitatiivne uurimus, mille käigus jõuti seiskohale, et finantsnäitajaid ja keskkonnaalaste tegevuste tulemuslikkust on lihtsam mõõta ja hinnata kui sotsiaalsfääri kuuluvaid tegevusi. Siiski leiti, et vastutustundlik ettevõtlus oli mingil määral sees kõigi vaadeldud ettevõtete ärikeeles. Hoiatusena tuuakse välja, et vastutustundlikkuse aruandluse uurimise nõrk külg on asjaolu, et võrreldakse ettevõtete sõnu, mitte reaalseid tegevusi ja edasistes uuringutes tuleb kindlasti selgitada aruandluse ja reaalse tegevuse vahelist suhet. Seetõttu leitakse, et vastutustundlik ettevõtlus saab jääda osaks ärikommunikatsioonist, kuid sellel on potentsiaali areneda juhtimistöörüistaks äritegevuse standardiseerimiseks ja ratsionaliseerimiseks, samuti juhtida suurema jätkusuutliku arengu eesmärgini. (Mikkilä, Toppinen 2008).

2010. aastal avaldasid Li ja Toppinen uurimuse, milles vaadeldi ettevõtete vastutuse ja jätkusuutliku konkurentsieelise vahelisi seoseid metsatööstuses. Töö sisend saadi varem avaldatud uurimuste vaatlemise käigus – kokku kasutati 23 varasemat uurimust perioodist 1997–2009. Enamus vaadeldud uurimuste fookuses olid majanduslikult arenenud piirkonnad nagu Euroopa ja Põhja-Ameerika – see on ka igati loogiline, kuna ettevõtete sotsiaalse vastutuse temaatika on olnud aktuaalsem piirkondades, kus keskkonna- ja sotsiaalteemade teadlikkus ja ühiskonna ootused on kõrgemad. Lisaks selgus, et kõik varasemad uuringud olid keskendunud suurtele ettevõtetele ning andmeid keskmiste- ja väikeettevõtete kohta oli napilt. Uuringute andmed olid saadud ettevõtete aruannetest, näiteks aasta-, keskkonna-, sotsiaalse vastutuse ja jätkusuutlikkuse aruannetest, projektide raportitest ja ettevõtete internetilehekülgedelt, kuid peamised tõendid vastutustundliku ettevõtluse kohta metsandussektoris oli saadud ettevõtetes läbi viidud intervjuude kaudu. Autorid tõid välja, et kuigi vaadeldavast perioodist on rohkelt teadustöid, on tõendid vastutustundlikust ettevõtlusest veel osalised. Siiski toodi välja neli trendi: kasvanud on vajadus teadvustada metsandusettevõtete sotsiaalset mõju; suured ettevõtted on mõistnud ja defineerinud enda sotsiaalse vastutuse tuginedes jätkusuutliku metsamajandusega seotud tegevustele; metsandussektor on sotsiaalse vastutuse ja jätkusuutlike algatustega liikunud terviklikuma lähenemise suunas ning ettevõtte sotsiaalse vastutuse strateegiatele pööravad rohkem tähelepanu suured ettevõtted või need, kelle majanduslik olukord on parem. Artiklis täheldatakse, et kasvava tähelepanu tõttu ettevõtete sotsiaalse vastutuse keskkonna- ja

sotsiaaldimensioonidele tuleb ettevõtetel hakata viima sisse uuendusi ja muuta strateegia vastutustundliku ettevõtluse plaanis ennetavaks. Et võimalik kasu oleks maksimaalne, tuleb metsandusettevõtetel uurimuse kohaselt läheneda vastutustundlikule ettevõtlusele kui ettevõtluse väärtusele ning integreerida sotsiaalse vastutuse temaatika ettevõtete põhistrateegiasse. Et vastutustundliku ettevõtluse retoorikast võiks saada reaalselt elluviidavad praktikad, eeldab see ettevõtetelt fundamentaalse ärimudeli ümbermõtlemist ja -kujundamist. (Li, Toppinen 2010).

Helena Ranängen ja Thomas Zobel on uurinud, kuidas rakendatakse vastutustundlikku ettevõtlust mäe- ja metsatööstuses. Uurimuses kasutati mitmeid erinevaid andmebaase, kus viidi läbi märksõnapõhine otsing. Päringu alusel kvalifitseerus uuringusse 112 varasemat uurimistööd, millest 22 klassifitseeriti metsanduse valdkonda. Vaadeldud varasemad uurimused pärinesid perioodist 2001–2010 ning enamus neist keskendus metsamajandusele Euroopas, kus domineerivaks oli Soome, ja Põhja-Ameerikas, kus domineerivaks oli Kanada. Varasemate uuringute vaatluse põhjal tuvastati, et metsandussektoris rakendatakse vastutustundliku ettevõtluse põhimõtteid peamiselt keskkonnaküsimuste vaates. Autorid täheldavad, et vastutustundliku ettevõtluse teema on metsanduses oluline jätkusuutlikkuse rakendamise aspektist. Tuuakse välja, et tööstusharud, mis tegelevad loodusvaradega, on paremini meelesstatud omamaks kirjalikku eetikakoodeksit ja keskkonnapoliitikat, eeskirju sotsiaalse vastutustundlikkuse ja praktikate osas, pakkumaks sotsiaalset ja keskkonnavalast läbipaistvust. Kuna selle valdkonna ettevõtetel on suur mõju keskkonnale, on nad sageli esirinnas sidusrühmade tähelepanule reageerimises. Samas märgitakse, et kuigi enamus läbi töötatud materjalist andis alust arvata, et ettevõtted adresseerivad vastutustundliku ettevõtluse küsimusi ka praktiliselt poolelt, jääb siiski kinnituseks, kas see ka tegelikult nii on. (Ranängen, Zobel 2014).

2017. aastal avaldasid Julia Tauszig ja Anne Toppinen artikli, mille eesmärk oli tutvustada uurimust vastutustundlikku ettevõtlust Brasiilia, kui areneva majandusega riigi, metsandussektori kontekstis. Uurimisobjektiks oli 5 metsandusettevõtet, ja kuigi vaadeldud ettevõtete arv oli väike, oli tegu enamjaolt suurte ettevõtetega, kelle tootmismahud olid 58% kogu tselluloosi- ja 29% kogu paberitööstuse tootmismahust Brasiilias. Uurimuse põhifookus oli ettevõtetega läbi viidud intervjuudel, lisaks vaadeldi sekundaarandmeid, mis saadi avalike aruannete ja ettevõtete interneti veebilehekülgede vahendusel. Küsimustik oli üles ehitatud ISO 26000 standardi (leitav lk 26) temaatikatele, lisaks küsitleti

intervjueeritavaid ÜRO jätkusuutliku arengu kontekstis. Intervjuudest selgus, et vaadeldud ettevõtete jaoks tähendab vastutustundlik ettevõtlus eelkõige nii ettevõttesiseste kui -väliste sidusrühmadega seotud küsimusi, näiteks huvigruppide arvamusega arvestamist, ühisväärtuste loomist, eetika-, kogukonna ja inimõiguste küsimusi. Lisaks toodi esile jätkusuutlikkuse olulisust. Leiti, et on olemas sünergia selle vahel, mida ettevõtted vastutustundlikuks ettevõtluseks peavad ja mis on vastutustundliku ettevõtluse tuumikteemad ISO 26000 standardi järgi. Huvitava asjaoluna märgitakse, et ISO 26000 standardi kasulikkust tõstis esile ainus uurimuses osalenud väike- ja mikroettevõtte, suurettevõtte ei võtnud standardit üldse arvesse, kuigi väitsid samas, et nende tegevus on standardiga kooskõlas kuna standard hõlmab sarnaseid tegevusi, mis on ettevõtetelt nõutud muude standardide, indeksite ja sertifitseerimissüsteemide poolt. Standardit kasulikuna nimetanud ettevõtte hinnangul on standardi rakendamine oluline, kuna muidu võidakse ettevõtte suurkorporatsioonide poolt tarneahelast kõrvale jätta, mis tähendab, et standardi rakendamine muudab väikeettevõtte suurettevõtete silmis aktsepteeritavaks partneriks. ISO 26000 standardi tuumikteemadest tõstsid ettevõtted tähtsaimatena esile kogukonna kaasamist, keskkonda, tööjõuga seotud küsimusi ja sidusrühmade kaasamist, kusjuures asjakohaseimaks peeti tegevusvaldkonda silmas pidades keskkonna teemat. ÜRO kestliku arengu eesmärkide (leitav lk 25) osas olid ettevõtted optimistlikult meelestatud, rõhutades metsandussektori potentsiaalset kõrget panust. Samas näitasid andmed, et vaid vähesed ettevõtted tunnistasid vajadust sisemise analüüsi järele, et viia oma strateegiad ja eesmärgid vastavusse ÜRO säästva arengu eesmärkidega. Olulisimaks peeti säästva arengu kliima (nr 13) ja ülemaailmstee partnerlussuhete (nr 17) eesmäärke, vähima seosega metsandussektorile aga ookeanide, merede ja mere elusressurssidega seotud eesmäärke (nr 14). Uurimuse lõppsõnas juhitakse tähelepanu, et tegu on küsitletud ettevõtete juhtide seisukohtadega ja mitte ettevõtete poolt realselt ellu viidavate tegevustega, mistõttu ei sobi info Brasiilia metsandussektori kohta üldistuste tegemiseks. (Tauszig, Toppinen 2017).

2017. aastal tutvustasid Feifei Lu, Robert Kozak, Anne Toppinen, Dalia D'Amato ja Zuomin Wen veel teisegi areneva riigi, Hiina, metsandussektorit vastutustundliku ettevõtluse valguses. Uuriti tegureid, mis mõjutavad vastutustundlikku ettevõtluse kohase info avalikustamist. Autorid toovad eelinfona välja, et alatest Hiina liitumisest Maailma Kaubandusorganisatsiooniga (inglise keeles: *World Trade Organization, WTO*), on sealsed ettevõtted kohandanud oma strateegilist juhtimist maailmamajanduse standardite järgi. Kuna ettevõtetel on vajadus toetada jätkusuutlikku arengut, on Hiina ettevõtted aktiivselt seotud

vastutustundliku ettevõtluse tegevustega ning seetõttu on Hiinas positiivses trendis ka vastutustundliku ettevõtluse alane aruandlus. Artikli autorid leiavad, et Hiinal, suurima kasvava majandusega riigina, on võtmetähtsus maailma metsandussektoris, samas oli artikli avaldamise ajal vastutustundlik ettevõtlus Hiinas pigem väga suure keskkonna- või tervise mõjuga sektorite, nagu metallurgia, maavarade kaevandamine ja ravimitööstus, pärusmaa ja varasemad uurimused metsandussektori osas olid olnud probleemsed, kuna olid keskendunud väikesele valimile või kitsale kontseptsioonile. Seetõttu valiti uurimuse aluseks 42 Hiina metsandusettevõtte poolt perioodil 2011–2015 esitatud kokku 209 aruannet. Hiinas on aruandluse koostamiseks erinevaid kohalikke raamistikke ja juhiseid, kuid kasutatakse ka *GRI* suuniseid. Uurimus viidi läbi kvalitatiivse sisuanalüüsina ja kvantitatiivse korrelatsioonianalüüsina. Hinnati erinevate dimensioonide osas avaldatud info hulka – kõige enam avaldasid ettevõtted aruannetes infot keskkonna, sidusrühmade, töötajate, valitsuse, klientide ja kogukonna osas, kõige vähem tarnijate osas. Uurimuse tulemusena jõuti järeldusele, et vastutustundliku ettevõtluse tegevuste avalikustamine Hiina metsandusettevõtete poolt on algstaadiumis ning seejuures on info avalikustamise tase varieeruv. Juhitakse ka tähelepanu, et keskkonnateemalise info avaldamises on ettevõtete vahel suured erinevused ning mõned ettevõtted ei avalikusta sellekohast infot üldse. Seetõttu järeldatakse, et Hiina metsandusettevõtetel on vastutustundliku ettevõtluse osas arenguruumi ja hetkel ollakse kolleegidest arenenud majandusega riikides maha jäänud. Positiivsena tuuakse välja, et infot sotsiaalse ja majandusliku dimensiooni kohta avaldatakse järjest enam ja ka jätkusuutlikkusega seotud küsimustega arvestamine on kasvavas trendis. Siiski märgivad autorid, et kuna uuriti 42 suurt ja tuntud ettevõtet, on tõenäoline, et nad on suuremate kogemustega, mistõttu ei pruugi tulemused kajastada Hiina metsandussektori üldpilti. Lisaks on 42 ettevõtet suure riigi kohta väike valim, mistõttu uurimuse tulemuste põhjal ei tohiks teha üldistusi. (Lu *et al.* 2017).

Vastutustundliku ettevõtluse alane uurimus on läbi viidud ka Aafrika ekvatoriaalpiirkonnas, Kongo nõos tegutsevate ettevõtete kohta. Piirkonnas asub maailma suuruselt teine vihmamets, millel on oluline roll bioloogilise mitmekesisuse säilitamisel, kliimamuutuste reguleerimisel ja süsinikdioksiidi sidumisel. Rui Colaço ja João Simão avaldasid 2018. aastal artikli, milles tutvustasid 37 Kongo nõo piirkonnas tegutseva metsandusettevõtte hulgas läbi viidud vastutustundliku ettevõtluse alase info avalikustamise uuringut. Ettevõtete internetilehekülgede vaatlemise käigus sooviti hinnata, millised teemad on ülekaalus ettevõtete sotsiaalse vastutuse alase info avalikustamisel ja seostada leitud sisu ettevõtte

päritolu(maa)ga. Ettevõtted valiti kindlate otsingusõnade alusel interneti otsingumootoreid kasutades ja usutavasti sisaldas valim kõiki piirkonna suurimaid metsandusettevõtteid. Infot andmestiku loomiseks koguti ettevõtete internetilehekülgedelt – analüüsiti avalikke dokumente, aruandeid ja veebilehekülgede sisu. Uuriti, millist infot ja kui palju olid ettevõtted avalikustanud sotsiaalmajanduslike, keskkonnaalaste ja erinevate sertifikaatide teemal. Kõige enam oli avalikustatud infot just erinevate sertifikaatide kohta, näiteks *FSC* (inglise keeles: *Forest Stewardship Council*) ehk Metsahoolekogu sertifikaadi kohta, mis annab kinnituse, et toode on pärit vastutustundlikult majandatud metsast, kus väärtustatakse võrdselt nii looduslikku keskkonda, kogukondi kui ka majanduslikku elujõulisust (*FSC* 2021). Mõne ettevõtte puhul omasid kõik tooted mõnd sertifikaati, mõnede puhul vaid osad, mõnel juhul tuli sertifitseeritud toodete osas info saamiseks ettevõttega ühendust võtta. Siiski tuuakse välja, et võrreldes näiteks Euroopaga, on sertifikaatide alast infot tagasihoidlikult. Sertifikaatidele järgnes infomahult keskkonna temaatika, kus olulisimateks olid metsade kaitse, jätkusuutlikkuse ja keskkonnaalase vastutustundlikkuse küsimused. Sotsiaalmajanduslikest teemadest märgiti ära tööjõuga seotud teemad, nagu töötajate õigused, tervis ja heaolu, lisaks olid ettevõtted avaldanud infot hariduse ja teiste kogukonnaprojektide kohta. Kõige vähem leidis infot heategevuse, inimõiguste ja vaesuse vastu võitlemise kohta. Kuna ettevõtted jaotati uurimuse tarbeks emafirma geograafilise paiknemise järgi kolme gruppi, milleks olid lääne, Aasia ja Aafrika ettevõtted, sai vaadelda ka millisest kultuuriruumist pärit ettevõtted olid kõige aktiivsemad vastutustundliku ettevõtluse alase info avaldajad – domineerivaks Aafrika ja Aasia ettevõtete ees olid lääneriikidest pärit ettevõtted. Sarnaselt varem tutvustatud uurimustele, tuuakse ka selle töö puhul välja, et tegu on avalike andmete põhjal kogutud infoga ja ettevõtete väidetega, mistõttu pole kindel, et nimetatud teemade osas ka tegelikult vastutustundliku ettevõtluse põhimõtteid rakendatakse. (Colaço, Simão 2018).

2019. aastal avaldatud artiklis kirjutavad Slovakkia Zvoleni Tehnikaülikooli teadlased, et vastutustundlikust ettevõtlusest Slovakkias on piiratud ülevaade ja seda on vähe kirjeldatud nii teoreetilises kui praktilises plaanis. Leitakse, et on oluline teadlikkust tõsta ning metsamajandusega tegelevate ettevõtete jaoks ettevõtete sotsiaalse vastutuse rakendusmudel koos sellele lisaväärtust andvate mõõtmis-, hindamis- ja aruandlusvahenditega välja töötada. Kuigi Slovakkias tegutsevad ettevõtted, eeskätt suured rahvusvahelised firmad, on vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni ettevõttesiseste standardite kujul rakendamas, leitakse, et praegustes oludes, kus surve globaalses plaanis keskkonnale on väga suur, jääb

sellest väheks. Seetõttu pakuvad artikli autorid vastutustundliku ettevõtluse edukaks rakendamiseks välja viiest etapist koosneva plaani: ettevõtetel tuleb luua rakendusmeeskond, kes hakkab vastutustundliku ettevõtluse temaatikaga tegelema ja vastutab selle eest, et kaetud oleks nii sotsiaalsete ja keskkonnavalaste mõjude valdkond kui ka organisatsioonisisene kultuur (ettevõtte ja tema töötajate vaheline suhe); tuleb võrrelda ettevõttesisesid olemasolevaid standardeid vastutustundliku ettevõtluse põhimõtetega ning selgitada välja, kas need on omavahel vastavuses; võtta omaks asjakohased vastutustundliku ettevõtluse standardid; pakkuda välja kriteeriumid ettevõtete sotsiaalse vastutuse eeskirjade järgimise hindamiseks valdkonniti ja teha ettepanek aruannete ametlikuks kohandamiseks vastavalt ettevõtete sotsiaalse vastutuse nõuetele. Erilist vajadust nähakse aruandluse parandamise järele, kuna see on vastutustundliku ettevõtluse eduka rakendamise aluseks ning võimaldab ühtlasi avalikkust vastutustundliku ettevõtluse alastest tegevustest teavitada, mis omakorda võiks anda positiivse efekti ettevõtete mainekujunduses. Töörühm pakub välja 18 indikaatorit, mille alusel vastutustundliku ettevõtluse rakendamist kontrollida. Mudel on üldine ja leitakse, et see sobib peale metsanduse kasutamiseks ka teistes valdkondades. (Hajdúchová *et al.* 2019).

Kuigi enamus kirjeldatud uuringutest viitab, et neid ei saa või ei sobi kasutada üldistamiseks, on siiski võimalik näha teatud paralleele. Esiteks, vastutustundlik ettevõtlus on metsanduse kontekstis oluline teema – see on olnud ajendiks kõigi tutvustatud uurimuste ja artiklite kirjutamisel. Otseselt loodusvaradega seotud valdkonnana räägitakse pea kõigis töodes keskkonnateemade ja jätkusuutlikkuse tähtsusest. Eriti kõnekas selles osas on Brasiilia näide, kus ÜRO kestliku arengu eesmärgid olid ka uurimusküsimustikku sisse toodud. Esile tõstetakse ka sidusrühmade ja kogukonna olulisust, samas kui ettevõtete jaoks ebaolulisemad paistavad olema tarnijatega seotud küsimused. Kindlasti ei saa märkamata jätta, et vastutustundlik ettevõtlus võib ettevõtete jaoks omada väga erinevat tähendust. Mitmes artiklis tuli esile, et vastutustundliku ettevõtluse rakendamine, või toodud näidete puhul eelkõige sellekohase info avaldamine, on pigem suurte või paremas majanduslikus seisus olevate ettevõtete pärusmaa, kusjuures paljudel puhkudel võis tegu olla läänelikku päritolu rahvusvaheliste suurkorporatsioonidega. Samas pisendada ei tohi ka tõika, et väike- ja mikroettevõtteid vaatlesid need uuringud tagasihoidlikus koguses – mistõttu siin ühtegi järeldust teha ei saa. Artiklites leidub mitmeid viiteid, et vastutustundlikku ettevõtlust on metsandussektoris uuritud pigem arenenud riikides, samas näitab ajajoon, et järjest enam tegeletakse teemaga ka arenevates riikides, nagu Hiina või Brasiilia. Vastutustundliku

ettevõtluse rakendamise ja sellekohase info avaldamise tase on sellest johtuvalt maailma eri paigus varieeruv. Uurimuste metoodilise poole pealt kasutati enamasti avalikke aruandeid, intervjuu formaati ja ettevõtete internetilehekülgedelt informatsiooni kogumist. Kuna enamasti oli tegu ettevõtete poolt esitatud ja avaliku infoga, siis eelkõige jääb uurimustega tutvumisest õhku küsimus, kas vastutustundliku ettevõtluse teemal avaldatud informatsioon on kooskõlas ettevõtete reaalsete tegevustega või on võimalik, et ettevõtted proovivad end vastutustundliku ettevõtluse plaanis mainekasu nimel paremas valguses näidata? Ehk teisiti küsides, kas ettevõtted oskavad vastutustundliku ettevõtluse potentsiaalselt kasu toovad printsiibid nende oskusliku rakendamise kaudu enda kasuks tööle panna või suhtutakse vastutustundlikusse ettevõtlusesse näiteks oskamatuses, sisemise tahte puudumisest või mõnest muust põhjusest tingituna ainult pinnapealselt?

Käesoleva töö järgmistes peatükkides annab töö autor ülevaate oma uurimuse materjalidest ja metoodikast, kirjeldab vastutustundlikku ettevõtlust Eestis, tutvustab ja analüüsib ühe ettevõtte näitel ettevõtete sotsiaalse vastutuse printsiipe ja nende rakendamist ning püüab saadud info põhjal teha järeldusi.

2. MATERJAL JA METOODIKA

Käesoleva töö uurimisobjektiks on Eestis ametlikult vastutustundliku ettevõtluse põhimõtteid rakendavad ettevõtted, mille töövaldkond on seotud metsandussektoriga. Töö autor loeb ametlikult vastutustundliku ettevõtlusega tegelevateks Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumi (VEF), kui Eestis vastutustundlikku ettevõtlust edendava organisatsiooni liikmed ja töö kirjutamise hetkel kehtivat Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgist, kui oma vastutustundlikkusele ametlikku hinnangut omavad ettevõtted. Valik vaadelda ametlikult vastutustundliku ettevõtlusega tegelevaid ettevõtteid on tehtud tuginedes töö esimeses peatükis kirjeldatud uurimustele, millest mitmed on uurimuse puudusena märkinud, et avalikke andmeid analüüsides vaadeldakse sisuliselt ettevõtete sõnu ja pole kindel, kas see, millist infot ettevõtted avaldanud on, ka nende tegudes kajastub. Taoline valik tuleneb autori soovist mitte niivõrd kaardistada vastutustundliku ettevõtluse olukorda metsandussektoris, kuivõrd uurida, millised on vastutustundliku ettevõtlusega tegelevate ettevõtete arusaamad vastutustundlikust ettevõtlusest ja selle rakendamisest.

Et tuvastada VEFi liikmeskonna ja Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgist omavate ettevõtete hulgast metsandussektoriga seotud ettevõtteid, kogus töö autor VEFi veebileheküljelt avalikke andmeid, saades seeläbi ülevaade nii Foorumi liikmetest kui ka kehtivat Indeksi märgist omavatest ettevõtetest. Saadud nimekirjade põhjal koostati MS Exceli keskkonnas kaks andmebaasi, üks VEFi liikmete ja teine kehtivat Indeksi märgist omavate ettevõtete kohta. Mitmed ettevõtted on esindatud mõlemas andmebaasis, kuna on ühteaegu Foorumi liikmed ja omavad kehtivat Indeksi märgist.

Loodud andmebaasid sisaldavad kõigi ettevõtete kohta järgmist E-Krediidiinfo (2021) andmebaasist pärinevat infot: põhitegevusala, ettevõtte asutamisaeg, ettevõtlusvorm ja põhikapitali summa. Ettevõtete asutamisajale tuginedes lisas autor ka ettevõtete vanuse aasta täpsusega. VEFi liikmete andmebaasi on lisatud kirje, kas ettevõtte omab töö kirjutamise hetkel kehtivat Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgist või mitte. Kehtivat Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgist omavate ettevõtete andmebaas sisaldab lisaks infot Indeks osalemise kohta: kategooria, milles ettevõtte osales (mikro- ja väikeettevõtted või keskmised- ja suurettevõtted), ettevõttele omistatud Indeksi märgise tase (kuld-, hõbe-

või pronkstase) ning Indeksi märgise omistamise aasta (2019 või 2020). Lisaks on kehtivat Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgist omavate ettevõtete andmebaasis kirje selle kohta, kas ettevõte on Foorumi liige või mitte. Andmebaasides kajastatavad andmed on viimati üle kontrollitud 28.02.2021.

Kogutud sekundaarandmete põhjal analüüsis autor mõlema andmebaasi ettevõtteid ning tuvastas, milliste valdkondade ettevõtted Eestis ametlikult vastutustundliku ettevõtlusega tegelevad, milline on ettevõtete keskmine vanus ja enim levinud ettevõtlusvorm. Kehtivat Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgist omavate ettevõtete andmebaasi põhjal analüüsis autor ka märgiste jagunemist erinevate tasemete, omistamise aasta, ettevõtete kategooriate, ettevõtete vanuse, ettevõtlusvormi ja VEFi liikmeskonda kuulumise või mitte kuulumise alusel.

Sekundaarandmete analüüsi olulisim eesmärk oli tuvastada, kas andmebaasid sisaldavad metsandussektoris tegevaid või sektoriga seotud ettevõtteid ning kui palju selliseid ettevõtteid on. Ettevõtte põhitegevusala järgi vastas kriteeriumitele kokku 3 ettevõtet, millest üks oli VEFi liige, üks omas kehtivat Indeksi märgist ning üks oli nii VEFi liige kui ka kehtiva Indeksi märgise omanik. Edasise uurimuse objektiks valiti viimasena nimetatud ettevõte.

Valitud ettevõttega viidi läbi telefoniintervjuu (Saar 2021), mille küsimustega (lisa 3) oli ettevõtte saanud eelnevalt tutvuda. Intervjuu, kestvusega 1h 10 min salvestati helifailina. Saadud info pandi seejärel kirja tekstidokumenti, mis saadeti ka ettevõttele kooskõlastamiseks. Et töö valitud meetodikaks on kvalitatiivne juhtumiuuring, viidi intervjuu põhjal läbi kvalitatiivne sisuanalüüs. Tuginedes intervjuust saadud infole analüüsiti ettevõtte vastuseid teksti süstematiseerimise meetodil nelja teema baasil, milleks olid: vastutustundliku ettevõtluse printsiibid vaadeldava ettevõtte jaoks; vastutustundliku ettevõtluse rakendamine ettevõttes, selle kasu ja kitsaskohad; ettevõtte vastavus vastutustundliku ettevõtluse tunnustele Crane *et al.* (2008: 5–7) järgi ja vastutustundlik ettevõtlus vaadeldavas ettevõttes võrreldes vastutustundlikku ettevõtlust kajastanud teadustöödega. Töö analüüsi osa ilmestavad ettevõtte tsitaadid, mis on esile toodud kaldkirjas ja eraldi tekstilõikudena. Tähis (---) näitab tsitaadi lühendamist töö autori poolt. Tsitaatides nurksulgudes esitatud tekst on lisatud töö autori poolt täpsustava selgituse eesmärgil.

3. ÜLEVAADE VASTUTUSTUNDLIKUST ETTEVÕTLUSEST EESTIS

3.1. Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum

Eestis tegeleb vastutustundliku ettevõtluse temaatikaga Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum (VEF). 2005. aastal tegevust alustanud organisatsiooni eesmärgiks on tutvustada vastutustundlikku ettevõtlust kui äritegevuses rakendatavat mõtteviisi, mis on kasulik ettevõttele ja tema mainele, mida on lihtne praktiseerida ja mida iga ettevõtte saab oma tegevuses rakendada, kui seda vaid soovib. Üle 15 aasta pikkuse tegutsemisaja jooksul on Foorumil välja kujunenud liikmesvõrgustik, mis ühendab ettevõtteid, kes oma tegevuses vastutustundliku ettevõtluse põhimõtteid rakendavad ning kes ühiselt panustavad Foorumisse kui algatusse. Järgides ülemaailmselt tunnustatud vastutustundliku ettevõtluse printsiipe, rakendavad liikmesettevõtted oma igapäevategevuses, juhtimises ja äristrateegias vabatahtlikult vastutustundliku ettevõtluse aluseks olevaid majanduslikke, keskkonna ja sotsiaalseid mõõteid, et tagada seeläbi nii ettevõtte, ühiskonna kui ka riigi jätkusuutlikkus ja elujõulisus. (VEF 2021a).

VEF on kirja pannud „Lubaduse parema homse nimel“ – kokkuleppe, milles on 6 lubaduse näol sõnastatud vastutustundliku äritegevuse põhimõtted. Nii lubatakse ettevõtluse kaudu luua lisaväärtust ettevõtete töötajatele, partneritele, kogukonnale ja ühiskonnale; sõnastada oma tegevuses vastutustundlikkuse põhimõtted ning tagada nende rakendamine kõikjal, kus ettevõtte tegutseb ning olla äritegemises eetiline ja panustada seeläbi ettevõtluskeskkonna arengusse. Lisaks lubatakse jälgida, et ettevõtted järgiks võrdse kohtlemise põhimõtteid; tõsta teadmiste ja kogemuste jagamise teel teadlikkust vastutustundliku ettevõtluse tähtsusest ühiskonnas ning vältida ja minimeerida äritegevusega kaasnevat võimalikku kahju elukeskkonnale ja kogukondadele. (VEF 2021b).

2021. aasta alguse seisuga koondab VEF kokku 80 liiget (lisa 1), kelle hulgas on äriettevõtteid, sotsiaalseid ettevõtteid ja eraisikuid, toetajaliikmetena ka ettevõtete võrgustikke (VEF 2021e).

3.1.1. Vastutustundliku Ettevõtluse Indeks, märgis ja sertifikaat

Lisaks vastutustundliku ettevõtluse kui ettevõtluspõhimõtete tutvustamisele ja propageerimisele, koordineerib VEF igal aastal läbi viidavat vastutustundliku ettevõtluse hindamist ehk Indeksit. Indeks on protsess, mille käigus hinnatakse ettevõtte või organisatsiooni vastutustundlikku käitumist VEFi poolt koostatud ja ÜRO globaalse kokkuleppe (*UN Global Compact*) vastutustundliku ettevõtluse põhiteemadel, ÜRO kestliku arengu eesmärkidel (*Social Development Goals*), *ESG (Environmental, Social, Governance)* põhimõtetel, vastutustundliku ettevõtluse temaatika kommunikeerimise soovitusel ja Eesti õigusruumil põhineva täisküsimustiku alusel. Küsimustik uueneb ja täieneb igal aastal võttes lisaks eelnevale arvesse nii ühiskonnas kui ka maailmas laiemalt aktuaalseid ja olulisi teemasid. (VEF 2021c). Esimene Vastutustundliku Ettevõtluse Indeks avaldati 2008. aastal (VEF 2012: 174).

Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksis võivad osaleda kõik Eestis registreeritud juriidilisest isikust avalik-õiguslikud ja eraõiguslikud organisatsioonid. VEF-i liikmetele on Indeks osalemine tasuta, teistel osaleda soovijatel tuleb tasuda osalustasu, milleks 2021. aastal on 499 eurot +km. Tulenevalt tegevusvaldkonnast ei ole Indeks lubatud osaleda ettevõtetel, kelle tegevusvaldkond ei sobitu vastutustundliku ettevõtluse põhimõtetega (näiteks relva- ja tubakatööstus, kiirlaenud ja hasartmängud). (VEF 2021c).

Indeksis osalemiseks tuleb ettevõtetel täita enesehindamise formaadile üles ehitatud veebipõhine küsimustik, kus ettevõtte saab numbriskaalal oma tegevusi hinnata. Iga küsimuse juurde saab organisatsioon vajadusel lisada omapoolseid täiendavaid selgitusi ja dokumente. Kuna Indeks osalevaid ettevõtteid ei auditeerita, eeldatakse ettevõtete poolset ausust kajastada oma hinnangutes ettevõtte tegevusi kooskõlas oma põhitegevustega. Teatud juhtudel, näiteks valeandmete esitamisel või andmete ebapiisavuse korral, võib VEF ka ettevõtte hindamisest keelduda. (VEF 2021c).

Et turul tegutseb väga erineva suurusastmega ettevõtteid, pole mõeldav, et samal skaalal ja samadel tingimustel hinnatakse nii suurkorporatsioone kui ka väikseid pereettevõtteid. Seetõttu eristatakse Indeks Eestis raamatupidamise seadusele ja Indeks osalemisele eelneva kalendriaasta majandustulemustele tuginedes kahte organisatsioonide kategooriat, milleks on mikro- ja väikeettevõtete kategooria ning keskmiste- ja suurettevõtete kategooria. (VEF 2021c). Seega jookseb Indeks piir väikeettevõtete ja keskmiste ettevõtete kategooria

vahel ehk mikro- ja väikeettevõtete kategooria ettevõtted ei tohi ületada seadusest tulenevaid väikeettevõtetele seatud tingimusi. Raamatupidamise seaduse § 3 järgi on väikeettevõtte Eestis registreeritud äriühing, kelle näitajatest võib aruandeaasta bilansipäeval vaid üks ületada järgmisi tingimusi: varade väärtus kokku on 4 000 000 eurot, müügitulu on 8 000 000 eurot ja keskmine töötajate arv aruandeaasta jooksul 50 inimest (2002). Keskmiste- ja suurettevõtete kategooria algab aga keskmise suurusega ettevõtetele seatud tingimustest. Seaduse järgi on keskmise suurusega ettevõtte Eestis registreeritud äriühing, kes ei ole mikroettevõtja ega väikeettevõtja ja kelle näitajatest võib aruandeaasta bilansipäeval vaid üks ületada järgmisi tingimusi: varade väärtus kokku on 20 000 000 eurot, müügitulu on 40 000 000 eurot ja keskmine töötajate arv aruandeaasta jooksul 250 inimest (*Ibid.*). Vaadates seaduses kirjeldatud varade väärtuse ja käibenumbreid on Indeksi kaks erinevat ettevõtete suurskategoriat igati põhjendatud.

Üldjoontes on mõlema kategooria puhul hindamismetoodika sama – ettevõtte poolt täidetud Indeksi täisküsimustiku hindamisel annab igale organisatsioonile tema poolt kirjeldatud tegevuste proportsionaalsusele organisatsiooni põhitegevuse ning turu tavapraktikaga hinnangu kaks hindajat teineteisest sõltumatult. Erinevus mikro- ja väikeettevõtete ning keskmiste ja suurettevõtete hindamisel tuleb sisse Indeksi märgise arvutamisel. Märgise arvutamise aluseks on kolm valdkonda, millest valitsemine moodustab 40%, kliima ja keskkond 30% ning ühiskond ja sotsiaalne keskkond 30% tulemusest. Kui keskmistelt ja suurettevõtetelt eeldatakse märgise saamiseks ühtlaselt häid tulemusi kõigis valdkondades, siis mikro- ja väikeettevõtete puhul sõltub märgis ettevõtte hindamisel saadud üldskoorist. (VEF 2021c). Mikro- ja väikeettevõtete puhul kasutatakse üldskoori, et ettevõtted oleks konkurentsivõimelisemad – selle kategooria ettevõtted ei pruugi olla kõigis valdkondades nii tugevad kui keskmised- ja suurettevõtted (Esop 2021). Märgise tulemus arvutatakse mõlemal juhul suhtelisel skaalal, mis mõlemas suurskategorias kohaldatakse igal aastal vastavalt sama aasta maksimaalse tulemuse järgi. Kui ettevõtte on hindamisel edukas ehk saavutab märgise saamiseks vajaliku punktiskoori väljastatakse ettevõttele hindamistulemuse alusel koos hindamise baasraportiga ka vastava taseme märgis. Kui ettevõtte vajalikku punktiskoori ei saavuta, siis märgist ei väljastata. (VEF 2021c).

Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksist eristatakse ettevõttele antud hinnangu alusel kokku kolme märgise taset, milleks on kuld-, hõbe- ja pronkstase. Pronkstasemega hinnatud organisatsioon ei tegutse vastutustundetult, järgib seadusi ja teeb mitmeid vastutustundlikke

tegevusi, kuid tema tegevused ei ole reeglina süsteemselt planeeritud. Hõbetaseme märgis tähistab organisatsiooni, kes on põiminud vastutustundliku tegutsemise ettevõtte põhitegevusse, on teadlikult vastutustundlik ning näitab üles initsiatiivi, süsteemsust ja järjepidevust vastutustundliku käitumise tagamiseks. Kuldtaseme märgis tähistab silmapaistvalt vastutustundlikku organisatsiooni, keda iseloomustab teadlikkus, initsiatiivikus, süsteemsus ja järjepidevus, mis tagab vastutustundliku käitumise ettevõtte kõigis tasandites, lisaks on ettevõtte eeskujuks ja suunanäitajaks vastutustundliku ettevõtluse põhimõtete levitamisel. Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgis kehtib kahe aasta jooksul alates selle omistamisest. (VEF 2021c).

3.1.2. Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgise kasutamine ja Indeksis osalemise võimalikud kasutegurid

Ühiskonnas pööratakse nii üksikisiku kui ettevõtete tasemel järjest enam tähelepanu organisatsioonide käitumismallidele nii töötajate, ümbritseva keskkonna kui ka ühiskonna vaates laiemalt. Koostööpartnerite valikul tehakse taustauuringut, et leida sarnaseid väärtusi hindav partner. Kaubanduses ostu sooritamisel oskavad tarbijad järjest enam süveneda toote koostisesse või hinnata pakendi keskkonnasõbralikkust. Taoliste igapäevaste otsuste langetamisel on inimestele abiks erinevad sertifikaadid ja märgised, mis otsuste tegemist lihtsustavad. Märgiseid on mitmeid ja need esindavad erinevaid väärtusi, kuid neid ühendavaks ideeks on teatava kvaliteedi ja usaldusväarsuse omistamine märgist omavale organisatsioonile, teenusele või tootele.

Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgis on kvaliteedimärk, mis näitab, et selle omanik rakendab oma tegevuses vastutustundliku ettevõtluse põhiprintsiipe loodus-, sotsiaalse-, töö- ja turukeskkonna vaates. Seega võib Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgist käsitleda, kui tööriista, mis võib aidata ettevõtetel tutvustada oma väärtushinnanguid läbi turundustegevuste ja kommunikatsiooni ning tõsta seeläbi oma usaldusväarsust (VEF 2018).

Kuid vast olulisemgi tegevustest, mis on suunatud organisatsioonist väljapoole, on need, mis toimuvad organisatsioonisiselt. Indeksis osalemise kasutegur ei seisne vaid usaldusväärse märgise omamises – olles olemuselt praktiline abivahend, aitab Indeks hinnata ja analüüsida ettevõtte vastutustundlikkuse hetkeolukorda erinevate mõõdetega ja valdkondade vaates.

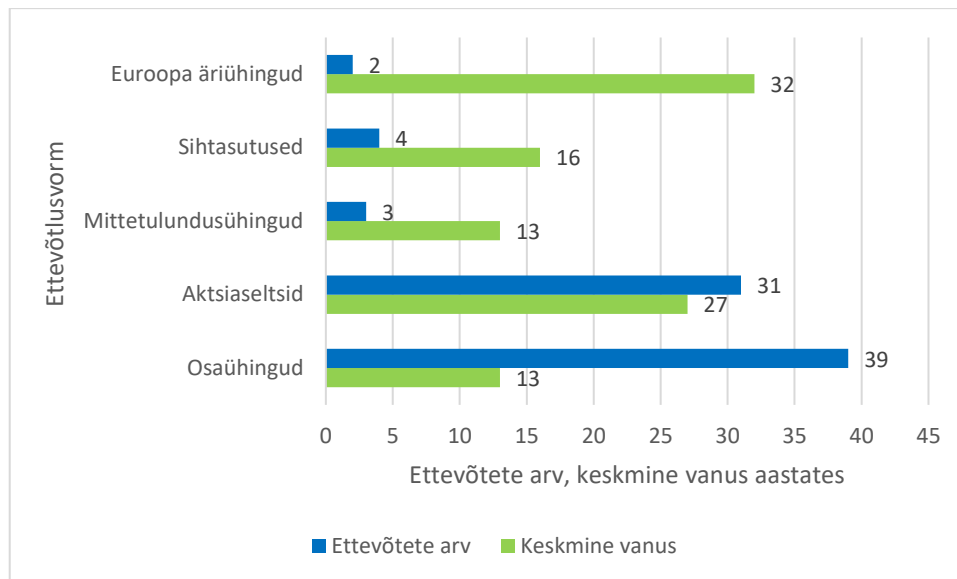
Tulemuste põhjal saab ettevõtte ülevaate oma tegevuste läbimõeldusest ning koordineeritusest. Kaardistatud saavad nii tugevused kui ka nõrkused, mille alusel saab hinnata ettevõtte arenguvõimalusi, seada edaspidiseid sihte ja koostada strateegiaid tulevikuks. Lisaks võimaldab järjepidev Indeks osalemine jälgida arenguid seatud eesmärkide suunas. Et vastutustundlikke ettevõtteid ühendab sarnane mõttemall, võib Indeks osalemine pakkuda õlatunnet ning võimalust teiste kogemusest õppida, rääkimata ühiselt suuremas pildis tegutsemisest. (VEF 2012).

3.2. Vastutustundlik ettevõtlus Eestis – statistiline ülevaade

Käesolevas peatükis vaadeldakse VEFi liikmesettevõtteid ja töö kirjutamise hetkel kehtivat Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgist omavaid ettevõtteid avalikest allikatest kogutud sekundaarandmete põhjal. Kõik andmed on viimati üle kontrollitud 28.02.2021. Autor on teadlik, et käesoleva töö esitamise ja kaitsmise ajaks võivad mõned andmed, näiteks VEFi liikmete nimekiri, olla muutunud, ja täienenud – 2021. aasta Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgised antakse üle mais 2021, misjärel kaotavad kehtivuse töö statistikas kasutatud 2019. aastal välja antud märgised. Käsitletav andmestik ei anna täielikku ja absoluutset ülevaadet vastutustundlikust ettevõtlusest Eestis, kuid käsitledes ametlikult vastutustundliku ettevõtlusega tegelevaid ettevõtteid, võimaldab temaatikat analüüsida ja loob taustsüsteemi töö järgmisele peatükile.

3.2.1. Ülevaade Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumi liikmetest

2021. aasta alguse seisuga on VEFil kokku 80 liiget (lisa 1), kellest Foorumi veebilehel on avalikult välja toodud 79. Liikmete hulgas on 39 osaühingut, 31 aktsiaseltsi, 4 sihtasutust, 3 mittetulundusühingut ja 2 Euroopa äriühingut (SE). Liikmesettevõtete keskmine vanus on 19 aastat, kusjuures liikmetest vanim on tegutsenud 76 aastat ning noorim vaid ühe aasta. Liikmesettevõtete arvulist jagunemist ettevõtlusvormi ja vastava ettevõtlusvormi keskmise vanuse alusel iseloomustab joonis 3.

Joonis 3. VEFi liikmesettevõtete arvuline jagunemine ettevõtlusvormi alusel ning vastava ettevõtlusvormi ettevõtete keskmine vanus aastates.

Kuigi liikmesettevõtete hulgas on mõningaid, kes on tegutsenud mõne aasta või vähemgi, näitab nende keskmine vanus, 19 aastat, et vastutustundliku ettevõtluse temaatikaga tegelevad ja selle arengusse Eestis panustavad pika ajalooga ettevõtted. Üldistatult võib öelda, et tegu on küpses vanuses jätkusuutlike ettevõtetega, kes paarikümne tegutsemisaasta jooksul on kogunud erinevat ettevõtluskeskkonda, kogunud mitmekülgseid kogemusi ning saanud seeläbi kujundada oma tänased väärtushinnangud. Kindlasti on viimaste aastakümnete jooksul olulise arenguhüppe teinud teadus, tehnoloogia, ühiskonna teadlikkus ja seeläbi ka inimeste ootused, mis kõik on aidanud ettevõtetel oma vaateid kujundada ning tegevusi suunata just nendes suundades, mida ärikasumi kõrval tähtsaks peetakse.

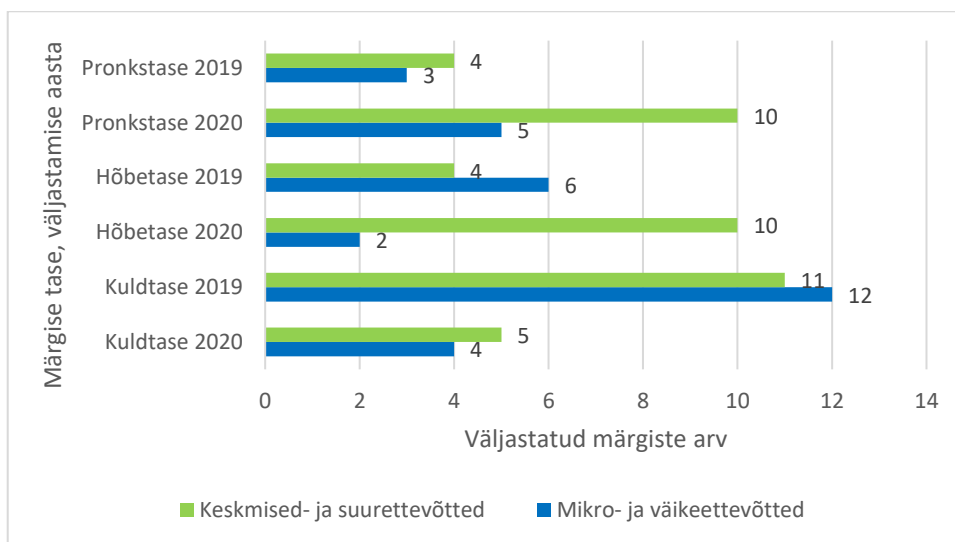
VEFi liikmesettevõtete spekter on väga lai, kokku on E-krediidiinfo (2021) andmete põhjal ettevõtteid 57 erinevast valdkonnast. Enim on ärinõustamise ja muu juhtimisalase nõustamisega tegelevaid ettevõtteid (4), esile võib tuua ka auru ja konditsioneeritud õhuga varustamist pakkuvad ettevõtted (3), advokaadibürood (3) ning valdusfirmadena tegevad ettevõtted (3). Teiste tegevusvaldkondade ettevõtteid vähem. On tähelepanuväärne, et Foorumi liikmeskonna hulgas on vaid kaks metsandussektoriga seotud ettevõtet – Nordic Houses KT OÜ ja Timbeco Woodhouse OÜ, seejuures on mõlema tegevusvaldkonnaks kokkupandavate puitehitiste tootmine. Arvestades, et vastutustundliku ettevõtluse üheks põhiteemaks Eestis on looduskeskkond, oleks võinud eeldada, et metsandusettevõtted, kui otseselt loodusvaradega tegeleva valdkonna esindajad, kes võiks ja peaks on tegevuses just

looduskeskkonna suhtes erilist vastutustundlikkust üles näitama, on kontseptsioonist, selle rakendamisest ja levitamisest rohkem huvitatud.

3.2.2. Ülevaade kehtivat Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgist omavatest ettevõtetest

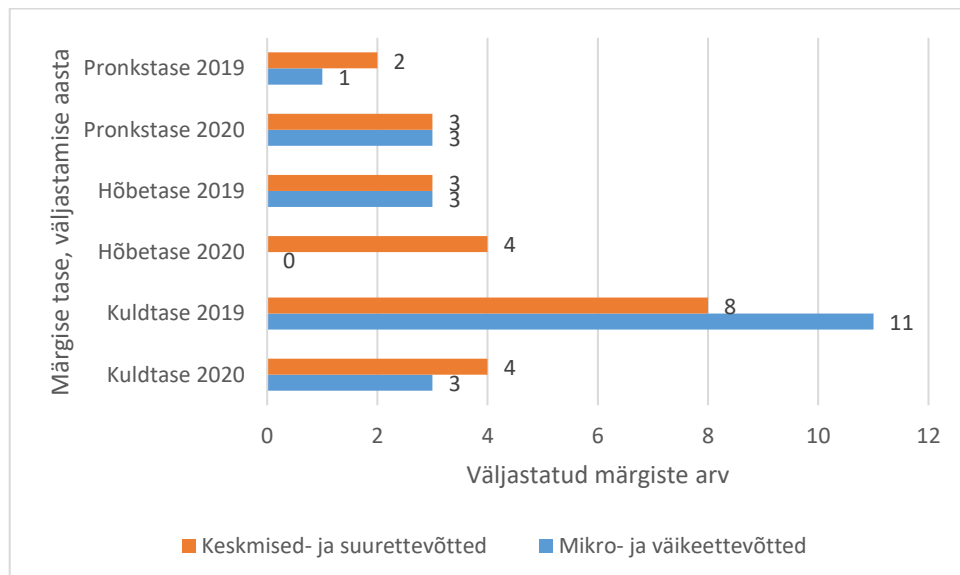
Käesoleva töö kirjutamise hetkel on kehtivad 2019. ja 2020. aastal üle antud Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgised (VEF 2021f). Kokku on kehtivaid märgiseid 76, millest 44 kuulub keskmistele ja suurettevõtetele ning 32 mikro- ja väikeettevõtetele (lisa 2).

Kõigist kehtivatest märgistest madalaima ehk pronkstaseme märgised on 22, millest mikro- ja väikeettevõtetele kuulub 8 ning keskmistele ja suurettevõtetele 14. Kehtivaid hõbetaseme märgiseid on samuti 22, mis jagunevad samamoodi nagu pronkstaseme märgised. Kõigist kehtivaist märgistest enim on kuldtaseme märgiseid – kokku 32, mis jagunevad võrdselt mikro- ja väikeettevõtete ning keskmiste ja suurettevõtete vahel. Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgiste arvulist jagunemist ettevõtete suurskategoriates väljaandmisaasta ja märgise taseme järgi illustreerib joonis 4.

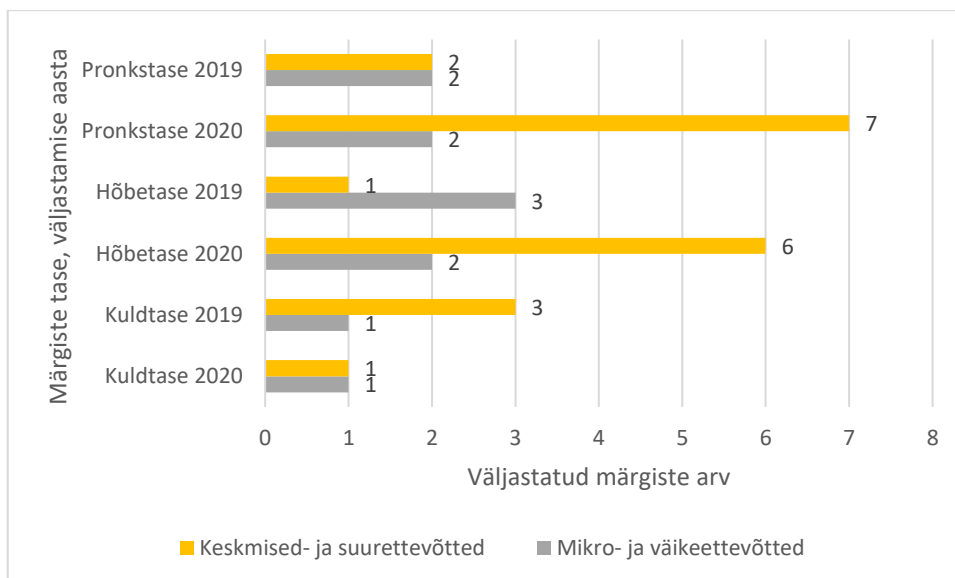
Joonis 4. 2019–2020 välja antud Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgiste arvuline jagunemine ettevõtete suurskategoriates väljaandmise aasta, märgise taseme ja ettevõtete kategooria alusel.

Kõigist kehtivatest märgistest 59% ehk 45 märgist kuulub VEFi liikmesettevõtetele ehk enam kui pooltel Foorumi liikmetel (kokku on 80 liikmesettevõtet) on kehtiv Indeksi märgis, mis näitab, et Foorumi liikmed on aktiivsed Indeksis osalejad. Seejuures on Foorumi liikmesettevõtted Indeksis väga edukad olnud, saavutades 26 kuldtaseme märgist, hõbetaseme märgiseid on kokku 10 ning pronkstaseme märgiseid on kokku 9 (joonis 5). Võib eeldada, et VEFi liikmed on vastutustundliku ettevõtluse temaatikaga keskmisest paremini kursis, omavad rohkem kogemusi ja teadmisi, mistõttu on neid ka kõrgelt hinnatud. Foorumi liikmete üle keskmise osakaalu märgiste omanike hulgas võib ilmselt selgitada ka asjaoluga, et nii mõnigi ettevõtte, kes on Indeksis osalenud, on hiljem temaatikaga põhjalikumalt ja järjepidevamalt tegelemise soovist ajendatult ka VEFiga liitunud.

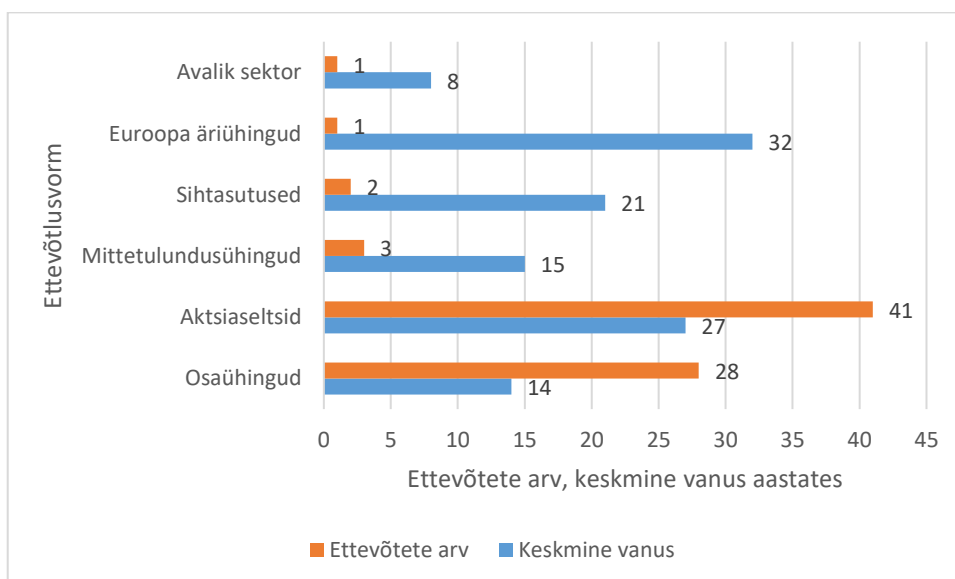
Joonis 5. VEFi liikmesettevõtetele 2019–2020 välja antud Indeksi märgiste arvuline jagunemine väljaandmise aasta, märgise taseme ja ettevõtete kategooria alusel.

41% ehk 31 kõigist töö kirjutamise hetkel kehtivatest Indeksi märgistest kuulub VEFi liikmeskonna välistele ettevõtetele, kusjuures märgiste jagunemist iseloomustab Foorumi liikmetele omistatud märgistele vastupidine loogika. Enim on kehtivaid pronkstaseme märgised, 13, hõbetaseme märgiseid on 12 ning kuldtaseme märgised 6 (joonis 6). Taolise jagunemise ehk tagasihoidlikumate hinnangute suurem osakaal võib olla tingitud vastutustundliku ettevõtluse rakendamise pikaajalise kogemuse või varasema Indeksis osalemise kogemuse puudumisest või puudustest Indeksi täisküsimustiku täitmisel.

Joonis 6. VEFi liikmeskonna välistele ettevõtetele 2019–2020 välja antud Indeksi märgiste arvuline jagunemine väljaandmise aasta, märgise taseme ja ettevõtete kategooria alusel.

Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgist omavate ettevõtete keskmine vanus on sarnane Foorumi liikmetele, kuid siiski pisut kõrgem – 21. aastat, seejuures on vanim märgist omav ettevõtte tegutsenud 77 aastat ja noorim 4 aastat. Sarnaselt VEFi liikmeskonnale, on kehtiva Indeksi märgise omanike hulgas erineva ettevõtlustüübi esindajaid: aktsiaseltsidele kuulub 41, osaühingutele 31, mittetulundusühingutele 3, sihtasutustele 2 ning Euroopa äriühingutele ja avaliku sektori organisatsioonidele kummalegi üks kehtiv märgis. Kehtivat Indeksi märgist omavate ettevõtete arvulist jagunemist ettevõtlusvormi alusel ja vastava ettevõtlusvormi ettevõtete keskmist vanust iseloomustab joonis 7.

Joonis 7. 2019–2020 aastal välja antud Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgiseid omavate ettevõtete arvuline jagunemine ettevõtlusvormi alusel ning vastava ettevõtlusvormi ettevõtete keskmine vanus aastates.

Sarnaselt VEFi liikmetega, on hetkel kehtivat Indeksi märgist omavate ettevõtete puhul tegu pikalt tegutsenud organisatsioonidega. See näitab ilmekalt, et olgu tegu Foorumi liikme või liikmeskonda mittekuuluva ettevõttega, vastutustundlik ettevõtlus on pigem küpsete ettevõtete pärusmaa, kelle väärtushinnangud on pika tegutsemisaja jooksul settida jõudnud ning kes osakavad vastutustundliku ettevõtluse kasutegureid hinnata.

Kui VEFi liikmeskonna hulgas on ettevõtteid 57 erinevast tegevusvaldkonnast, siis Indeksi märgised jagunevad lausa 61 erineva valdkonna ettevõtete vahel. Kuigi E-Krediidiinfo (2021) andmetele tuginedes on enamus tegevusalade esindajaid vaid üks, siis 4 ettevõttega on esindatud advokaadibürood ning 3 ettevõttega ärinõustamise ja muu juhtimisalase nõustamisega tegelevad ettevõtted. Kahjuks ei leia ka kehtivat Indeksi märgist omavate ettevõtete hulgast kuigi palju metsandussektoris tegevaid ettevõtteid. Välja saab tuua kaks ettevõtet – Nordic Houses KT OÜ, kelle tegevusvaldkonnaks on kokkupandavate puit-ehitiste tootmine, ja Estonian Cell AS, kelle tegevusvaldkonnaks on paberimassi tootmine.

Käesoleva töö sekundaarandmete analüüsi põhjal tuvastati, et töö kirjutamise hetkel võib Eestis ametlikult vastutustundliku ettevõtlusega tegelevaks lugeda 111 erinevat ettevõtet: 80 VEFi liiget, kellest 45 omab hetkel kehtivat Indeksi märgist ja 31 ettevõtet, kes omavad kehtivat Indeksi märgist, ent ei kuulu VEFi liikmeskonda. Ettevõtete tegevusvaldkonnast lähtuvalt tuvastati valimi hulgast kokku kolm põhikriteeriumile vastavat äriühingut ehk ettevõtet, mille tegevusvaldkond oli seotud metsandussektoriga. Ettevõtetest üks, Timbeco Woodhouse OÜ on Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumi liige, ent ei oma kehtivat Indeksi märgist, teine, Estonian Cell AS, omab kehtivat Indeksi märgist, kuid pole Foorumi liige ning kolmas, Nordic Houses KT OÜ, kuulub nii Foorumi liikmeskonda kui omab ka kehtivat Indeksi märgist. Sobivaimaks ettevõtteks, mille näitel vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni rakendamist uurida, valiti Nordic Houses KT OÜ.

4. VASTUTUSTUNDLIKU ETTEVÕTLUSE KONTSEPTISOONI RAKENDAMINE NORDIC HOUSES KT OÜ NÄITEL

4.1. Nordic Houses KT OÜ tutvustus

Nordic Houses KT OÜ on Eesti-Norra ühisettevõte, mille põhitegevuseks on puitkarkassmajade projekteerimine, tootmine ja püstitamine. Ettevõtte loodi veebruaris 2002 ning on tänaseks järjepidevalt tegutsenud 19 aastat. Selle ajaga on ettevõttest välja kasvanud ettevõtete grupp, kuhu kuuluvad Nordic Houses KT OÜ Eestis ja Buen Gruppen AS Norras, mis koondab enda alla kokku 9 edasimüüjat. Ettevõtte põhilisteks klientideks ongi edasimüüjad, arendajad ja ehitusfirmad Põhjamaades ja Kesk-Euroopas, kuid Eestis on tooted ja teenused saadaval ka eraklientidele. (Nordic Houses KT OÜ 2021). E-Krediidiinfo andmetel töötab ettevõttes 31.03.2021 seisuga 21 inimest, ettevõtte põhikapital on 19 172 eurot ning maksustatav käive perioodil 1.12.2020 – 28.02.2021 oli 1 076 606,18 EUR.

Nordic Houses KT OÜ on VEF liige ning omab käesoleva töö kirjutamise hetkel kehtivat Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi kõrgeimat ehk kuldtaseme märgist, mis tähistab silmapaistvalt vastutustundlikku organisatsiooni, keda iseloomustab vastutustundlikus käitumises teadlik tegutsemine, initsiatiivikus, süsteemsus ja järjepidevus läbi kogu ettevõtte. Hetkel on kehtivaid kuldtaseme märgiseid kokku 32, millest 12 kuulub mikro- ja väikeettevõtetele, millest omakorda üks Nordic Houses KT OÜ-le. Ettevõtte vanuseline profiil ühtib Foorumi liikmeskonna ja Indeksi märgist omavate ettevõtete keskmise vanusega.

4.2. Vastutustundliku ettevõtluse printsiibid Nordic Houses KT OÜ jaoks

Nagu käesoleva töö autor metoodika kirjelduses selgitas, oli töö eesmärk uurida, millised on vastutustundliku ettevõtlusega tegelevate ettevõtete arusaamad vastutustundlikust

ettevõtlusest ja kuidas ettevõtted vastutustundlikkuse põhimõtteid rakendavad. Sellest johtuvalt sisaldas uuritava ettevõttega läbi viidud intervjuu mitmeid küsimusi ettevõtte tõekspidamiste ja vastutustundliku ettevõtlusega seotud printsiipide kohta. William C. Frederick (2008: 528) on öelnud, et iga äriettevõtte peaks leidma oma enda unikaalse viisi väljendamaks ja realiseerimaks vastutustundliku ettevõtluse sügavamat tähendust, mis tähendab, et vastutustundliku ettevõtluse põhimõtted ja nende realiseerimine võivad ettevõtete lõikes varieeruda. Seetõttu on huvitav vaadelda, kuidas iga ettevõtte vastutustundliku ettevõtluse põhimõtteid enda jaoks mõtestanud on. Nordic Houses KT OÜ jaoks tähendab vastutustundlik ettevõtlus üldisemalt järgmist:

(---) See on üks selline mõtteviis. Me tahame oma ettevõtte tegevusega olla teistele eeskujuks, näidata, mis on meie väärtused. See vastutustunne läbib kõiki meie tegevusi väärtusahela ulatuses – nii toode, kus me võtame vastutuse, ja me tahame tarnida kvaliteetseid tooteid, tahame äritegemises ja juhtimises olla ausad ning me hoolime ka inimeste heaolust ja keskkonnast.

4.2.1. Aus äritegemine ja aus juhtimine

Ettevõtte hinnangute alusel saab järeldada, et vastutustundlik ettevõtlus on ettevõtte jaoks mitmedimensiooniline ja tähelepanu pööratakse erinevatele aspektidele. Läbivalt oluliseks on ausus, mis väljendub nii ettevõtte äritegevuses kui juhtimises. Vastutustundliku ettevõtluse laiemast tähtsusest rääkides, ütleb ettevõtte esindaja:

See on selline eetikakoodeks, kus lepitakse kokku, kuidas asju teha ausalt ja paremini ja sellest peaks kõigile kasu olema.

Ettevõtte toonitab, et aus äritegemine on nende jaoks põhimõtteline valik:

Kindlasti on Eestis palju ettevõtteid, kes teevad ausat äri ja on oma tegevustes vastutustundlikud, aga see on ka üks samm või põhimõtteline tegevus, et (---) seda ka teistele väljendada.

Vastutustundliku ettevõtluse üheks tunnuseks on ettevõtete poolt endale vabatahtlikult kehtestatud seadusest kõrgemad normid. Rääkides normidest ja standarditest, mida Nordic

Houses KT OÜ on enda jaoks kehtestanud, ütleb ettevõtte esindaja, et väga palju selliseid eesmärke pole ettevõtte endale seadnud, kuid rõhutab seejuures seaduste täitmise tähtsust:

(---) Meie eesmärk on kindlasti täita kõiki vastavuskohustusi, mis on seadustest tulenevad.

Käesoleva töö autori hinnangul võib seadustest tulenevate nõuete täitmist pidada ausa äritegemise alustalaks. Eelkõige ongi oluline olla äritegemises seaduskuulekas – pole mõtet kehtestada kõrgemaid norme, kui ei täideta ka seadusega ette nähtut. Kõigi seadustest tulenevate vastavuskohustuste täitmine võib aga olla soodsaks pinnaseks edaspidi kõrgemate normide ja standardite seadmiseks.

Lisaks äritegemisele soovib ettevõtte olla aus juhtimises. Selliseid väärtusi on hinnatud alates ettevõtte asutamisest:

(---) Aus juhtimine, aus äritegemine, maksud alati makstud – see on meil koguaeg olemas olnud.

4.2.2. Formaalne kvaliteedijuhtimissüsteem

Ettevõtte juhtimissüsteemi ja kvaliteedi tagamise protseduuride formaalseks tunnustamiseks on ettevõtte taotlenud ISO 9001 ehk kvaliteedijuhtimissüsteemide standardi sertifikaadi, mis spetsifitseerib nõuded juhuks, kui ettevõtte peab andma kinnituse suutlikkusele tagada klientide, seaduste ja normatiivide nõuetele vastavate toodete ja teenuste järjekindlus (Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskus 2021b). Ettevõtte võtab ISO 9001 standardi kokku järgmiselt:

9001 juhtimisstandardina tähendab (---), et meil on kontroll oma protsesside üle, me peame oluliseks oma klientide heaolu.

Sellest, et ettevõtte jälgib toimuva protsesse hoolega, annab tunnistust vastutustundliku ettevõtluse formaalne määratlemine nii ettevõtte kvaliteedikäsiraamatus kui ka teemade käsitlemine koosolekutel:

Meil on kogu ettevõtte põhimõtted, tegevused ja protsessid kirjeldatud ära kvaliteedikäsiraamatus, kus on kokkuvõttev pilt – ettevõtte kompass. Samamoodi

käsitleme neid teemasid regulaarselt nii ettevõtte juhtkonna koosolekutel, kui ka „5S“ koosolekutel.

Et vastutustundliku ettevõtluse ühe tunnuseks teadvustab ettevõtte kohustusi erinevate sidusrühmade ees, on Nordic Houses KT OÜ ettevõtte kvaliteedikäsiraamatusse kirja pannud ka ettevõtte huvigrupid. Kokku on ettevõttel kuus põhilist osapoolt, kelleks on omanikud, töötajad, tarnijad ja koostööpartnerid, kliendid, kogukond ning looduseskkond.

4.2.3. Sidusrühmade heaolu

Omanike heaolu

Vastutustundliku ettevõtluse rakendamisel lähtub Nordic Houses KT OÜ kolme põhilise osapoole, sealhulgas omanike, heaolust:

Me oleme (---) ettevõttena koos äri tegemiseks, selleks, et omanikud oleks rahul, et meie kliendid oleks rahul ja et meie töötajatel oleks hea olla.

Omanike heaolu tähtsust illustreerib hästi omanike nimetamine esimese sidusrühmana:

Kõigepealt ettevõtte omanikud, kelle jaoks ongi eesmärk ettevõtte tulemuslik tegevus ja kasumi teenimine, mis on äriettevõtte puhul täiesti loomulik.

Kuigi vastutustundliku ettevõtluse majanduslikust aspektist on omanike ootustele vastamine igati õigustatud, annab ettevõtte mõista, et majandusliku kasumlikkuse kõrval peetakse oluliseks ettevõtte efektiivset toimimist:

Meie eesmärk ei ole kohutavalt kasvada, vaid pigem olla efektiivne.

Töötajate heaolu

Vastutustundliku ettevõtluse üheks põhimõtteks on otseste tulusaajate kõrval ka teiste sidusrühmadega arvestamine. Nordic Houses KT OÜ esindaja toonitab intervjuu vältel korduvalt töötajate heaolu tähtsust ettevõtte jaoks:

(---) Me hoolime ka inimeste heaolust (---).

(---) Hoolime nende tervisest ja heaolust, ei diskrimineeri neid mingitki moodi ja püüame töötajatele luua võimalikult head töökeskkonda.

Ka vastutustundliku ettevõtluse sotsiaalsed aspektid kirjeldades toob ettevõtte esile töötajatest hoolimise, ning mainib muu hulgas ettevõtte soovi olla atraktiivne tööandja:

Sotsiaalses mõttes me hoolime oma töötajatest ja nende tervisest, näiteks oleme oma töötajatele teinud ettevõttepoolse tervisekindlustuse, mis on lisakindlustus. Töökeskkond ja ka tööõhkkond on väga olulised ehk see, kuidas inimestel töö juures olla on, kuidas töötajate omavaheline läbisaamine on. Tahame töötajatele võimaldada vabas looduses viibimise ja sportimise võimalusi. Sotsiaalses mõttes tahame olla ka atraktiivne tööandja nii palga mõttes kui ka töökeskkonna mõttes.

Kindlasti lisavad nimetatud aspektid ettevõttele tööandjana väärtust ning näitavad ettevõtte hoolimist oma töötajatest mitmel eri tasandil. Ühtlasi on see tõestuseks, et ettevõtte tegelikult teeb rohkem, kui seadused ette näevad või nõuavad.

Õeldakse, et sisendi vastutustundlikule ettevõtlusele annavad ettevõtte sidusrühmad, kelleks muu hulgas on ettevõtte töötajad. Nordic Houses KT OÜ jaoks on oluline, et ka töötajad vastutustundlikkust tähtsustaks:

Meie ettevõttes on inimesed, kellele see mõtteviis sobib ja kellele ei sobi, ega me neid kinni ka ei hoi. Hindame väga, millised on meie töötajate endi väärtused ja hoiakud ning seda, et need ühtiks ka ettevõtte põhimõtetega.

See on ka mõistetav, sest sarnaste mõttemallidega kollektiivis on väiksem tõenäosus konfliktide tekkeks ja tööjõuvooravuseks. Samu väärtusi hindavad töötajad tähendavad head tööõhkkonda, kus töötajad võivad olla paremini motiveeritud, mis omakorda võib tõsta tootlikkust ja töö kvaliteeti.

Tarnijate ja koostööpartnerite heaolu

Ühe sidusrühmana nimetab ettevõtte oma koostööpartnereid ja tarnijaid, kelle tähtsus seisneb ettevõtte hinnangul püsivas tellimusvoos, tõhusas infovahetuses ja kindlaks määratud

kvaliteedinõuetes. Ettevõtte jaoks on oluline, et ka tema partnerid järgiks vastutustundliku ettevõtluse printsiipe:

Me ei saa ju töötada koos partneriga, kes kokkulepetest kinni ei pea või ei järgi vastavaid kvaliteedinõudeid, mis me oleme kokku leppinud. See on juba üks vastutuse tunnus. Teine asi on see, et kui on võimalik eelistada tarnijat, kellel on näiteks CE märgitus või säästlikult majandatavate metsade sertifikaat, siis me eelistame seda.

Ent möönab samas:

Paraku on aga Eesti turg nii väike, et tooraine kättesaamisega on probleeme ja sageli ei saa lihtsalt valida ning tuleb võtta seda, mida on [saadaval].

Siinkohal tuleb hästi välja ettevõtte poolt eelnevalt mainitu, et vastutustunne läbib ettevõtte kõiki tegevusi väärtusahela ulatuses. Ettevõtte tahab tarnida kvaliteetseid tooteid ja vastutustundliku ettevõtteks kasutada tootmises teatud kvaliteedinõetele vastavat toorainet. Kahjuks ei pruugi tingimustele vastav tooraine siiski alati kättesaadav olla.

Intervjuu käigus uuriti ettevõttelt, kas ettevõtte on oma koostööpartneritelt nõudnud vastutustundliku ettevõtlusega seotud üldtunnustatud standardite ja sertifikaatide järgimist, täpsustades seejuures, et silmas peeti näiteks *FSC* ja *PEFC* sertifikaate kui kvaliteedimärke, mis annavad koostööpartneri garantii, et tooraine, mida ettevõttele tarnitakse pärineb looduseskeskkonda ja kogukondi väärtustavast metsast ning et materjal on toodetud vastutustundlikult. Ettevõtte jaoks oli vastus ilmne:

Isegi meie kliendid küsivad meilt selliseid asju ja peamegi oma materjalide kohta neile neid sertifikaate esitama.

Koostööpartnerite iseloomustamisel nimetab ettevõtte olulisena samade ISO sertifikaatide olemasolu, mis ka ettevõttel endal olemas on ning täpsustab ühtlasi, et usaldusväärsete koostööpartneritega tehakse pikaajalist koostööd:

(---) Tekitab turvatunnet, kui [ettevõttel] on ka mõni ISO sertifikaat, 9001 ja 14001 – me teame, mida see sisaldab ja mida see ettevõtte jaoks tähendab – et neil peavadki olema asjad kontrolli all. Muidugi koostööpartnereid nii tihti ei vaheta ka. Meie top 10 tarnijat on väga pikaajalised koostööpartnerid.

Ent koostööpartner ei tähenda alati ärialast koostööd. Nii on Nordic Houses KT OÜ mitme erineva organisatsiooni liige. Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumi liikmena kirjeldab ettevõtte sealset koostööd kui info jagamist ja saamist, illustreerides seda ilmekalt:

(---) Pole mõtet üksi jalgratast leiutada, kui teistel on ka teadmisi ning kogemuste vahetamine on tegelikult hästi huvitav.

Erialaselt ollakse ka Eesti Puitmajaklastri liikmed, mille liikmeskonna koostöö taset hindab ettevõtte esindaja kõrgelt:

Tegelikult Eesti puhul võiks öelda, et kõik puitmaja tootjad on pigem koostööpartnerid kui konkurendid. Eestis on väga heal tasemel see koostöö.

Kuna Nordic Houses KT OÜ on Eesti-Norra ettevõtte, on ilmselt üsna loomulik, et ettevõtte on Norra-Eesti Kaubanduskoja liige. Ettevõttel on kindel soov erinevate kontaktide loomise näol Norra suunal koostööd teha ja edendada. Lisaks on ettevõtte Kuusalu ettevõtjate liidu liige, mis on ühtlasi ellu kutsutud Nordic Houses KT OÜ juhi poolt. Et ettevõtte tegutseb Kuusalu vallas, võib liidu loomist ja seeläbi ettevõtluse edendamist kohalikus plaanis vaadelda ka kui panust kogukonna hüvanguks.

Klientide heaolu ja kvaliteetsed tooted

Vastutustundlik ettevõtte pöörab kindlasti tähelepanu oma toodete kvaliteedile ja klientide rahulolule. On ilmne, et kvaliteetne toode on kliendi rahulolu tagamisel võtmetähtsusega. Kliendid ja tarbijad on järjest teadlikumad toodete erinevatest aspektidest, näiteks toorainest või keskkonnamõjudest ja seetõttu tuleb ettevõtetel olla valmis tarbijate tähelepanelikkuse ja ootuste tõusust tulenevate nõudmiste täitmiseks.

Nordic Houses KT OÜ on ettevõtte protsessid kirjeldanud kvaliteedikäisraamatus, rakendab ISO 9001 ja ISO 14001 standardeid ja eelistab koostööpartnereid, kes omavad kvaliteedisertifikaate ning hindavad ettevõtluses vastutustundlikkuse põhimõtteid. Lisaks pööratakse tähelepanu ettevõtte töötajate heaolule, mis võib olla oluliseks motivatsiooni mõjutajaks. Kõik see aitab lõppkokkuvõttes tagada, et ettevõtte tooted on kvaliteetsed.

Klientide rahulolu on ettevõtte jaoks väga oluline. See on sõnastatud ka ettevõtte motona:

(---) Meie slogan (---) „rohkem aega elada“ (---) tähendab, et me võtame endale päris suure vastutuse teistele aega pakkuda.

Ühtlasi tuleb siit välja, et ettevõtte võtab vastutuse oma toodete ja nende kvaliteedi eest. Sidusrühmadest rääkides ütleb ettevõtte esindaja klientide tähtsust rõhutades, et ilma klientideta poleks ka ettevõtet:

Teiseks on meie huvipoolteks kliendid, ilma kellela me eksisteerida ei saa ja kelle jaoks on oluline meie toodete kvaliteet ja kokkulepetest kinni pidamine.

See on arusaadav, sest vaevalt, et klient pöörduks tulevikus ettevõtte poole, kelle toote kvaliteedi ja lubaduste täitmisega ta rahul pole. Kuigi ettevõtte klient võibolla ei sõnasta ettevõtte tegevusprintsipi vastutustundliku ettevõtlusena, on taoliste põhimõtete järgimine tarbija jaoks ettevõtte hinnangul oluline:

(---) Loomulikult on kliendi jaoks oluline kvaliteet, et toode oleks keskkonnasõbralik, pikaajaline ja kestav, et klient saaks oma raha eest rohkem väärtust (---).

Huvitava tunnistuse kvaliteedist annab ettevõtte hinnangul ka nende põhiturg:

Kuna üldiselt on meie põhiturg Norra, siis kõik teised kliendid ütlevad, et kui te juba Norra suudate tarnida, siis teil peab ikka hea kvaliteet olema ja me usaldame seda. Norra on justkui kvaliteedi märksõna.

Ettevõtte tulevikuperspektiive arvestades on kvaliteetne toode ja rahulolevad kliendid seega äärmiselt olulised. Lisaks võib rahulolev tarbija aidata kaasa kliendi hea maine kujundamisele – levitada positiivset kogemust edasi uutele potentsiaalsetele klientidele, mis omakorda tähendab ettevõtte jaoks nõudlust, turgu ja võimalust äritegemiseks ka tulevikus.

Kogukonna heaolu

Ettevõtte peab üheks oma huvipoolteks ka kohalikku kogukonda, kus ettevõtte tegutseb – Kuusalu valda. Kogukonna märkimisest sidusrühmana johtub, et ettevõtte mõistab, et tema tegevus võib piirkonnas elavatele inimestele või teistele ettevõtetele mõju omada ning paistab, et ettevõtte hindab kogukonna nõusolekut ettevõtte tegevuseks sealses piirkonnas kõrgelt. Ettevõtte esindaja ütleb kogukonnast rääkides:

Tahame ka kogukonnale anda omalt poolt tagasi. (---) Tahame sealset elukeskkonda parandada (---).

Ettevõtte panustab kohalikku kogukonda mitmel moel: on Kuusalu ettevõtete liidu liige, tööandja valla elanikele, tegeleb heategevusega ja osaleb kogukonnaprojektides.

Looduskeskkonna heaolu ja keskkonnamõju vähendamine

Nordic Houses KT OÜ kui puitmajade tootja toormaterjaliks on puit. Et tegu on loodusvaraga, peab ettevõtte oma sidusrühmaks ka looduskeskkonda, rõhutades intervjuu käigus korduvalt selle olulisust:

Keskkonna teema on meile hästi oluline.

(---) Meie põhieesmärk on ikkagi teha oma põhiäri nii hästi kui see on võimalik ja võimalikult vähe teha selle äri käigus näiteks keskkonnale kahju. See on kõige olulisem.

(---) Looduskeskkond ka – meil tegelikult on selles mõttes vedanud, et meie ettevõtte tegevusega kaasneb minimaalselt negatiivset mõju loodusele ja igal juhul me püüame ka vältida looduskeskkonna kahjustamist (---).

Ettevõtte selgitab, et on hinnanud ettevõtte kõiki, ka keskkonna aspekte ja saab tõdeda:

(---) Meie ettevõttel ei ole väga suuri keskkonnariskiga tegevusi.

Kinnitust keskkonnateemade olulisusest ettevõttele näitab ka ISO 14001 standardi sertifikaadi olemasolu. Keskkonnajuhtimissüsteemide standardina määrab see kindlaks nõuded, mida ettevõtte kasutab oma keskkonnavalase tulemuslikkuse suurendamiseks, aidates kaasa nii kavatsatud tulemuste saavutamisele kui keskkonnavalasele jätkusuutlikkusele (Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskus 2021c). Ettevõtte hinnangul katab ISO 14001 keskkonnastandardina paljuski ka ettevõtte vastutustundlikkuse temaatikat. See näitab, et ettevõtte pöörab suurt tähelepanu just keskkonnaga seotud küsimustele. Nimetatud standardi sertifikaadist tulenevalt peab ettevõtte hindama oma keskkonnaaspekte ja saab siinkohal veelkord tõdeda:

(---) Võime rõõmuga öelda, et meil ei ole väga ohtlikke ja negatiivseid aspekte, mis meie ettevõtte oma tegevusest maha jätaaks,

ning lisab intervjuu käigus, et ühtlasi on ka ettevõtte tootmisprotsess võimalikult keskkonnasõbralik, öeldes:

(---) Tehasetingimustes toodetud puitmaja on kõige vähem saastav hoonete ehitamise tehnoloogia üldse.

Keskkonna temaatikat mainis ettevõtte intervjuu 29 küsimuse ning nende alla kuuluvate lisaküsimuste juures kokku 11 vastuses, millest võib järeldada, et keskkonna aspekt on ettevõtte jaoks läbivalt oluline.

4.2.4. Avalik eeskuju

Intervjuud läbi viies köidab käesoleva töö autori tähelepanu korduvalt uhkustunne, millega ettevõtte vastutustundlikust ettevõtlusest räägib. Tõsi, omades Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi kõrgeimat ehk kuldtaseme märgist, on ka põhjust uhke olla. Seejuures on tähelepanuväärne ettevõtte tagasihoidlikkus oma saavutustest rääkides:

(---) Me arvame, et me teeme hästi ja me tahame seda ka teistele öelda. Mitte selleks, et „vaadake meid“, vaid selleks, [et innustada teisi], et „tehke ka“.

Ettevõtte leiab, et vastutustundliku ettevõtlusega tegelemise üheks väljundiks on võimalus vastutustundlikku ettevõtlust edendada ja vastutustundliku ettevõtluse ideed levitada. Seda aitab saavutada teistele oma tegevusega eeskujuks olemine:

Me tahame oma ettevõtte tegevusega olla teistele eeskujuks, näidata, mis on meie väärtused (---).

(---) Meie ettevõtte tahab olla eestvedaja või eeskuju kasvõi oma sektori ettevõtete jaoks, et neid põhimõtteid ja väärtusi rohkem levitada ja kuulutada.

Ettevõtte soov olla eeskujuks väljendub ka kommunikatsioonis:

Me oleme selle ka oma kodulehele kirja pannud, et oleme vastutustundliku ettevõtluse põhimõtted endale vabatahtlikult võtnud ja me väga tahame ka seda väljapoole kommunikeerida, et olla ka eeskujuks.

Ettevõtte leiab, et olles liige mitmetes organisatsioonides ja liitudes, loob see hea võimaluse vastutustundliku ettevõtluse edendamiseks ja põhimõtete jagamiseks.

Vastutustundliku ettevõtluse printsiipe analüüsiva teema kokkuvõtteks võib öelda, et ettevõtte on vastutustundliku ettevõtluse põhimõtted igati integreerinud ettevõtte töekspidamistesse, pidades seejuures olulisimaks ausat juhtimist ja –äritegemist, sidusrühmi ning teistele eeskujuks olemist.

4.3. Vastutustundliku ettevõtluse rakendamine ettevõttes, selle kasu ja kitsaskohad

Et ettevõtte saaks end vastutustundlikuks pidada, ei piisa ainult vastutustundlikkuse kui mõttestandardi juurutamisest – oma töekspidamisi tuleb väljendada ka reaalsetes tegevustes. Käesoleva töö analüüsi teine teema keskendubki vastutustundliku ettevõtluse rakendamisele Nordic Houses KT OÜ-s. Lisaks analüüsitakse, millist kasu on ettevõtte vastutustundliku ettevõtluse läbi saanud ning arutatakse, millised võivad olla rakendamise kitsaskohad.

4.3.1. Vastutustundliku ettevõtluse rakendamise alustamismotiivid

Kui uurida, kuidas ettevõtte vastutustundliku ettevõtluseni jõudis, ütleb ettevõtte esindaja, et vastutustundlikule ettevõtlusele omased põhimõtted on saatnud ettevõtet alates selle loomisest. Et ettevõtte on asutatud 2002. aastal, mil Eestis polnud veel organisatsiooni, kes temaatikat edendanud oleks, veelgi enam – Euroopa Komisjon avaldas Euroopa esimese vastutustundliku ettevõtluse strateegia esmakordselt ettevõtte asutamisega samal aastal, pole imestada, et kohe ettevõtte algusaastatel ei teatud oma põhimõtteid veel vastutustundlikuks ettevõtluseks liigitada. Ettevõtte esindaja osutab, et sel ajal polnud selliste põhimõtete sõnastamine, kirja panemine, esitamine ja teemast suurelt rääkimine veel kombeks.

Konkreetselt jõudis vastutustundliku ettevõtluse temaatika ettevõtteeni aga koos ISO standardite rakendamisega. Omades ISO 9001 ja 14001 sertifikaate tekkis ettevõttele avalikkuse ees kohustus, mille ettevõtte esindaja võtab kokku järgmiselt:

(---) Kuna meil need sertifikaadid on, siis me ka kinnitame, et tagame nõuded, mida need (---) standardid ette näevad ja sellega me võtame vastutuse enda tegevuste eest.

Euroopa Komisjoni (2011) vastutustundliku ettevõtluse sõnastus ütleb, et vastutustundlik ettevõtlus on ettevõtja vastutus tema tegevusega ühiskonnale avalduva mõju eest. Nordic Houses KT OÜ jaoks defineerisid selle vastutuse esialgu seega ISO kvaliteedi- ja keskkonnajuhtimissüsteemide standardid.

Ettevõtte sõnul on raske konkreetselt esile tuua, kes ettevõttes vastutustundliku ettevõtluse teema algatajaks oli, kuid üheks motivaatoriks oli kindlasti 2016. aasta paiku tulnud pakkumine osaleda Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumi poolt korraldatavas Vastutustundliku Ettevõtluse Indeks. Indeks osalemiseks valmistusti VEFi partner OÜ Sustinere abil, kes viis ettevõttes läbi auditi:

(---) Intervjueeriti erinevaid inimesi ja küsiti hästi palju küsimusi, [ka selliseid], millele me polnud (---) enne mõelnudki.

Auditi tulemusena kaardistati ära ettevõtte põhimõtted ja tegevused ning konsultatsiooni-firma hinnangul oli ettevõttele piisavalt materjali, millega Indeksisse osalema minna.

Tegelikult tuleb siinkohal hästi esile kaks aspekti – esiteks ettevõtte soov astuda printsiipide ja tegevuste kaardistamise näol vastutustundliku ettevõtluse plaanis järgmine samm ning teiseks saada ettevõtte vastutustundlikkusele ametlik hinnang. Mõlemad loovad aluse vastutustundliku ettevõtluse alaseks edasiseks arenguks.

Kui uurida ettevõttelt, milliseid ressursse on vastutustundliku ettevõtlusega alustamiseks vaja, vastab ettevõtte esindaja järgmist:

Kui vastutustundlikkus on ettevõtte jaoks väärtus või oluline teema, siis kindlasti ettevõtte leiab selle jaoks ressursi, vähemalt inimese, kes võiks võtta enda südameasjaks sellega tegeleda ja seda ettevõttes laiemalt tutvustada (---).

Eelnevast johtub, et vastutustundliku ettevõtluse rakendamisega tuleks alustada eelkõige ettevõttesiseselt, kaasates selleks vajadusel koostööpartnereid ka väljastpoolt ning kui ettevõttesiseselt on põhimõtted paigas ja protsessid korras, võib seda ka väljapoole näidata. Vastutustundliku ettevõtlusega (ametlikult) alustamisel võivad ettevõtetele abiks olla erinevad raamistikud ja tööriistad, milleks Nordic Houses KT OÜ puhul on olnud ISO standardid ja Vastutustundliku Ettevõtluse Indeks.

4.3.2. Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum ja Indeks osalemine

Kui 2016. aastal sai ettevõtte pakkumise osaleda Vastutustundliku Ettevõtluse Indeks, siis 2017. aastal omistati ettevõttele esmakordselt Indeksi kõrgeim ehk kuldtaseme märgis. Sama märgise on ettevõtte pälvinud ka 2019. aastal ning osaleb Vastutustundliku Ettevõtluse Indeks ka käesoleva töö kirjutamise hetkel ehk 2021. aastal. Pärast esmakordselt Indeks osalemist sai ettevõttest ka VEFi liige.

Sellisel toimimine kinnitab, et ettevõtte poolt eelnevalt öeldu kehtib ka nende endi puhul – esmalt viidi ellu vajalikud tegevused ettevõttesiseselt, seejärel saadi vastutustundlikkusele ametlik hinnang ning edasi asuti temaatikat edendama ka ettevõttest väljaspool.

Indeks osalemises näeb ettevõtte mitmekülgset kasu:

(---) Indeks, mida me täidame (---) sunnib päris paljusid teemasid läbi mõtlema ja sõnastama.

Indeksi küsimustiku täitmisel saab ennast testida ja proovile panna ja sageli tuleb sealt ka häid ideid (---).

Nii nagu Lee (2008: 60) vaatles Carrolli vastutustundliku ettevõtluse neljaosalise määratluse mudelit kui tööriista, mis aitab ettevõtetel süstemaatiliselt läbi mõelda suuremad sotsiaalsed probleemid, nii saab Nordic Houses KT OÜ kogemusel tõdeda, et ka Indeks osalemine omab samasugust pragmaatilist väärtust. Siiski ei saa märkimata jätta, et Indeks osalemine tähendab ettevõtetele teatud pingutust:

(---) Vastustundliku Ettevõtluse Indeksi täitmine on päris suur töö, sest seal on tohutult palju küsimusi ja need ei ole lihtsalt „ei“ või „jah“ vastustega (---), vaid (--) ikka sisulised küsimused.

VEFi liikmelisusest rääkides ütleb ettevõtte esindaja, et lisaks info saamisele ja kogemuste jagamisele, saavad Foorumis sõna ka ettevõtted ning avaneb võimalus tutvustada, mida keegi teinud on. Ettevõtte hinnangul võib see osutada inspireerivaks ja anda palju häid ideid. Siinkohal saab kinnitust Camilleri (2017: 63) poolt öeldu, et vastutustundliku ettevõtluse edendamiseks tuleb olulist infot kõigiga jagada.

4.3.3. Keskkonnateadlik käitumine igapäevases tegevuses

VEFi liikmelisus ja Indeksisis osalemine on küll ettevõtte reaalsed tegevused vastutustundliku ettevõtluse edendamisel ja arendamisel, kuid kuidas rakendab ettevõtte vastutustundliku ettevõtluse põhimõtteid oma igapäevategevustes?

Kuna ettevõtte hinnangul ei ole neil suuri keskkonnariskiga tegevusi, on igapäevategevustes võimalik keskenduda väiksematele asjadele. Ettevõtte toob ridamisi näiteid:

(---) Oleme loobunud pudelivee kasutamisest kontoris. Tootmises seda kahjuks teha pole saanud, sest seal ei ole kraanivesi joogikõlbulik.

(---) Meie tootmisüksuses tuuakse [töötajatele] lõuna kohalikust toitlustusettevõttest kohapeale. Varem kasutasime ühekordseid plastkarpe, kuid nüüd oleme toitlustajaga kokku leppinud, et ostime korduvkasutatavad karbid, mida on sellises koguses, et kui toit tuuakse tootmisse koha peale, siis saame toitlustusettevõttele kohe puhtad karbid järgmise päeva jaoks kaasa anda. Ühekordseid karpe me enam ei kasuta. See oli kohutav prügikogus, mis neist tekkis ja nendest tahtsime kindla peale loobuda.

Koostöös kohaliku toitlustusettevõttega võib näha ka ettevõtte soovi panustada kogukonda ning ühtlasi olla teistele ettevõtetele eeskujuks. Ent lihtsaid ja põhimõttelisi tegevusi, mida keskkonna säästmiseks tehakse on veelgi, näiteks energiasäästmise osas:

(---) Räägime oma inimestele, et ruumist lahkudes võiks tule kustutada, lisaks vahetasime välja tavalised elektrikirnid säästupirnide vastu.

Ettevõtte püüab igati vältida looduskeskkonna kahjustamist ning seetõttu on oluline osa ka prügimajandusel:

Oma väikese panuse või tilgakese merre anname kindlasti ka prügi sorteerimises ja ohtlike jäätmete käitlemises.

Eelnevat kokku võttes rõhutab ettevõtte esindaja, nende jaoks on tegelikult oluline üleüldine raiskamise vähendamine:

(---) Me ei raiska aega, ei tee mõttetuid või ebavajalikke tegevusi, me ei raiska materjale, püüame ka mitte raha raisata.

4.3.4. Ühiskondlik aktiivsus ja koostöö sidusrühmadega

Ettevõtte vastutustundlike printsiipide rakendamine ettevõttest väljaspool avaldub peamiselt ühiskondlikus aktiivsuses ja koostöös sidusrühmadega, mille kohta ettevõttel on arvukalt näiteid:

Oleme koostööd teinud RMK-ga – meil on iga kevad olnud puude istutamise talgud. (---) RMK on meile lähikonnas sobiva asukoha välja vaadanud ja tagab istikud ning meie siis oma ettevõtte töötajatega istutame need.

Ettevõtte hindab sellist koostööd ka panuseks, et keskkonnale omalt poolt tagasi anda:

(---) See materjal, mille me nii öelda ära kasutame, kuigi kõik materjal ei ole Eesti puit, mida me kasutame, selle asemele istutame uusi puid.

Loodusega seotud koostööprojekte on tehtud veel:

Näiteks oli meil linnupesakastide projekt, kus kooliõpilased viisid pesakastid üle Eesti parkidesse ja metsadesse laiali. Selle baasil on nüüd tehtud ka uurimus, et missuguseid pesakaste erinevad linnud eelistavad.

Kuid koostööd on tehtud ka haridus- ja teadusvaldkonnas:

(---) Meil on olnud koostöö Tallinna Tehnikaülikooliga (---) arendustasandil ja ametikoolidega, näiteks Ehituskooliga, kus on korraldatud puitmajatootjate poolt

puusepaõpilastele õppeprogramm, mille raames sai käia tutvumas erinevate ettevõtetega. (---) Oleme ka näiteks praktikakohti pakkunud (---).

Koostööprojektidest rääkides nendib ettevõtte esindaja, et kuigi koostöövõimalusi on olnud päris palju, tekivad need enamasti ikkagi kontaktide baasil.

4.3.5. Vastutustundliku ettevõtluse kasu ettevõttele

Vastutustundliku ettevõtluse kasu ettevõttele võib olla mitmesugune, avaldudes näiteks suuremas teadlikkuses ja paremini läbi mõeldud tegevustes, otsekulude vähenemises või mainekasus. Nordic Houses KT OÜ ütleb, et kommunikatsioonil on ettevõtte jaoks kindlasti oluline tähtsus ja toob näiteks koostöö sidusrühmadega:

(---) Kui me teeme midagi koos, siis levib informatsioon sidusrühmade kaudu, mis on meile oluline nii klientide kui ka kuvandi näol (---). Olles kuskil meediapildis, saame ju ka endale reklaami (---).

Mõnikord ongi vastutustundlikku ettevõtlust seostatud ärikommunikatsiooniga (Mikkilä, Toppinen 2008), mistõttu uuriti, mida Nordic Houses KT OÜ sellest arvab. Ettevõtte vastas järgmist:

Kindlasti on hea maine oluline ja käib (---) vastutustundliku ettevõtlusega kaasas, aga (---) hea maine ei püsi, kui tegevused lähevad tegelikult lahku sellest, mida räägitakse või kommuniqueeritakse.

Ning lisas:

Me ikkagi teeme seda enda jaoks ja oma südametunnistuse järgi. Kommunikatsioon või avalike suhete osa siin on pigem missioonitunne (---).

Ettevõtte hinnangul on vastutustundlik ettevõtlus pakkunud ettevõttele uusi võimalusi enda nähtavaks tegemiseks ja kontaktide loomiseks ning seeläbi kogemuste jagamiseks ja teiste kogemustest õppimiseks. Kas hea maine võib aga anda ettevõttele konkurentsieelise, ettevõtte täpselt öelda ei oska, kuna pole seda kunagi klientidelt selliselt küsinud, kuid lisab:

Kui me vahepeal erinevatele (---) turgudele pürgisime, siis tundus küll, et näiteks Saksa ja Hollandi klientides tekitas [ettevõtte vastutustundlikkus] usaldusväärust rohkem (---).

Et vastutustundliku ettevõtluse majandusliku kasu kohta on vastakaid seisukohti, uuriti ettevõttelt, kuidas nad hindavad vastutustundliku ettevõtluse mõju oma ettevõtte majandustulemustele. Selgus, et ettevõtte ei ole majanduslikku mõju mõõtnud ja seetõttu ei saa konkreetset mõju välja tuua. Küll aga toob ettevõtte näite, kuidas rakendatud ISO standardid ja korrastatud protsessid võivad kasulikuks osutada:

(---) Kui see toode, mille kliendile saadame on korras ja ilma vigadeta ning sealt ei tule reklamatsioone või kahjunõudeid, siis pikas perspektiivis toobki see meile majanduslikku kasu (---).

Siit johtub, et teadlikult vigade (negatiivsete kõrvalmõjude) vältimine aitab välistada võimalikke pretensioonidest tulenevaid lisakulutusi.

Kuigi ettevõtte ise end selliselt ei väljendanud, arvab käesoleva töö autor, et ka ettevõtte poolt rakendatavast keskkonnateadlikust käitumisest võib ettevõttele sarnast tulu olla – näiteks energiasääst, mida ettevõtte viljeleb, võib ühtlasi tähendada väiksemaid püsikulusid, samuti võib kulude kokkuhoidu tähendada plastkarpide kasutamisest loobumine, mis vähendab samaaegselt prügikogust ja kulutusi tootlustusele.

4.3.6. Vastutustundliku ettevõtlusega seotud raskused ja kitsaskohad

Nordic Houses KT OÜ hinnangul ei ole vastutustundlik ettevõtlus ettevõttele pakkunud väljakutseid ega tekitanud takistusi ning ettevõtte illustreerib seda öeldes järgnevat:

Me ei ole teinud ühtegi asja paberi peal näitamiseks või enda esile tõstmise nimel, (---) oleme teinud kõike mõistlikkuse piires ja ikka seda, mis on meie põhitööks vajalik (---). Kõik see, mida me teeme tundub meile loogiline.

Siiski on ettevõttel olnud ka keerulisemaid aegu, kus ka vastutustundliku ettevõtlusega seotud majanduslike tegurite saavutamine on olnud raskendatud:

On olnud mitu rasket kriisi. Möödunud majanduskriisi ajal (---) oli küll raske, kuid pingutasime koos. Ka eelmine aasta [2020] oli majanduslikult raske, (---) aga võitlesime ja jäime jällegi ellu. (---) Majanduslik ellujäämine näitabki ettevõtte sitkust või tugevust (---).

Küllap on kriisid ja raskused ettevõtet pika tegutsemisaja jooksul karastanud ning väärt kogemusi andnud. Kinnitust saab tõsiasi, et ettevõtte on jätkusuutlik, sestap uuriti ettevõtet ka ÜRO kestliku arengu eesmärkide kohta. Kestliku arengu eesmärgi võib pidada üheks võimalikuks raamistikuks, millest ettevõtte vastutustundliku ettevõtluse rakendamisel lähtuda võiks, kuid Nordic Houses KT OÜ esindaja toob siin välja olulise kitsaskoha:

SDG-sid [Social Development Goals] või globaalseid eesmärgi on Eestis kahjuks väga vähe kommunikeeritud. See on kuidagi privilegeeritud teema. Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumis neist küll räägitakse, aga väga paljudeni pole see üldse jõudnud.

Samas pakub ettevõtte välja võimaliku lahenduse:

Tegelikult peaks need teemad peale hakkama riiklikust plaanist, (---) siis jõuaks need ka rohkemate ettevõtetele.

Nordic Houses KT OÜ ise on kestliku arengu eesmärgid (leitav lk 25) läbi töötanud ja teinud oma prioriteetsed valikud, kus A-prioriteedi alla kuuluvad teemad nr. 3; 4; 7; 11; 12; 13; 15 ning B-prioriteedi alla teemad nr. 8; 9; 16; 17, kusjuures 2021. aasta fookusteemaks on valitud teema nr. 3 ehk „tagada kõikidele vanuserühmadele hea tervis ja heaolu“, sest:

(---) Praeguses viiruse olukorras on (---) ettevõttele ellujäämiseks oluline, et me oleks kõik terved.

Analüüsides Eestis ametlikult vastutustundliku ettevõtlusega tegelevaid ettevõtteid jõudis käesoleva töö autor järeldusele, et metsandussektoriga seotud ettevõtteid on nende hulgas tagasihoidlikult. Samas väidet „Eesti on metsariik“ kohtab kõikjal sageli, mistõttu uuriti Nordic Houses KT OÜ-lt, millisena paistab vastutustundliku ettevõtluse olukord ise sektoris tegutsevale ettevõttele? Ettevõtte esindaja leidis, et kuigi tõekspidamised pole sektoris väga levinud on põhimõtted seal kindlasti olemas ning pakkus sissevaadet:

Puiduettevõtetele kiputakse ette heitma, et kasutatakse ära kõik puit ja hävitatakse ära oma metsad, aga siin on päris palju vastulauseid,

ning vahendas seejärel Eesti Puitmajaliidu seisukohti:

Eesti puitmajasektor kuulub peaaegu täielikult kohalikult kapitalile, mis tähendab, et maksutulu laekub Eestisse. Samas sektori toodangust 90% läheb ekspordiks ja see loob lisandväärtust ja maksutulu. Lisaks annavad Eesti puitmajatehased nii paljudele inimestele tööd, et sellest on Eesti majandusele väga palju kasu.

Kuid miks siis ikkagi on Eestis ametlikult vastutustundliku ettevõtlusega tegelevaid metsandussektori ettevõtteid nii vähe? Vastutustundliku ettevõtte kvaliteedimärk võiks ju aidata väiteid metsade hävitamisest kummutada ja sektori kasu majandusele rohkem esile tuua? Nordic Houses KT OÜ arvates on vastutustundliku ettevõtluse juured ettevõtetes tegelikult olemas, kuid tõenäoliselt keskendutakse rohkem oma põhitööle:

Metsandussektori ettevõtted on võibolla väga praktilised ning ehk pole neil aega tegeleda (---) väärtuste või põhimõtete kirja panemisega (---). Teine variant võib olla see, et ettevõtted ei tea, mida nad vastutustundlikust ettevõtlusest võita võiksid. Näiteks, millist kasu võiks olla Foorumi liikmeks olemisest? Kui ettevõtted paremini teaks ja aru saaks, võibolla siis liituksid [nad rohkem] Foorumiga ja täidaksid ka Indeksit.

Ettevõtte võtab kogu eelneva kokku sõnadega:

Öeldakse, et ettevõtte on oma juhi nägu ja üks see sõltub kindlasti ka juhtidest personaalselt – mõni inimene tahabki olla eestvedaja, samas kui teine tahab lihtsalt äri teha, ja kuigi asjad võivad paigas olla, ei taha seda kõigile kuulutada.

4.4. Ettevõtte vastavus vastutustundliku ettevõtluse tunnustele

Vastutustundlikku ettevõtlust iseloomustab 6 põhitunnust, milleks on vabatahtlikkus, välismõjude haldamine, orienteeritus mitmetele huvigruppidele, sotsiaalse ja majandusliku vastutuse ühitamine, praktikad ja väärtused ning rohkem kui heategevus (Crane *et al.* 2008: 5–7). Kirjeldatud tunnused ei esine enamasti korraga koos vastutustundlikku ettevõtlust

kirjeldavates mudelites (*Ibid.*), kuid käesoleva töö autori sooviks on tuvastada, kas tunnused võivad koos esineda vastutustundlikkust mitmekülgsest üles näitavas ettevõttes ning kui see nii on, siis milles nimetatud tunnused ettevõtte näitel väljenduvad. Töö autor analüüsis Nordic Houses KT OÜ intervjuu baasil ettevõtte vastavust vastutustundliku ettevõtluse põhitunnustele ning esitab tulemused tabeli formaadis (tabel 1).

Tabel 1. Nordic Houses KT OÜ vastavus vastutustundliku ettevõtluse tunnustele Crane *et al.* (2008: 5–7) järgi

Tunnus	Vastavus	Näide
Vabatahtlikkus	Jah	Ettevõtte kinnitab tunnust, öeldes: (---) <i>Oleme vastutustundliku ettevõtluse põhimõtted endale vabatahtlikult võtnud (---)</i>
Välismõjude haldamine	Jah	Ettevõtte tootmistehnoloogia on võimalikult keskkonda säästev: (---) <i>Tehasetingimustes toodetud puitmaja on kõige vähem saastav hoonete ehitamise tehnoloogia üldse ja ettevõtte soov on toota võimalikult kvaliteetseid tooteid ennetades seeläbi võimalikest pretensioonidest tulenevaid kulutusi</i>
Orienteeritus mitmetele huvigruppidele	Jah	Ettevõtte on kaardistanud oma sidusrühmad ning need ettevõtte dokumentides sõnastanud: <i>Sidusrühmad on meil kirjas ja välja toodud meie kvaliteedikäsiraamatus. Kokku on meil kuus põhilist osapoolt.</i> Ettevõtte sidusrühmadeks on omanikud, kliendid, töötajad, tarnijad ja koostööpartnerid, kogukond ning looduskeskond
Sotsiaalse ja majandusliku vastutuse ühitamine	Pigem jah	Ettevõtte arvestab omanike huvide kõrval ka sidusrühmadega, kuid kas majanduslikud ja sotsiaalsed huvid on joondunud, intervjuust täielikult ei selgunud
Praktikad ja väärtused	Jah	Ettevõttel on selged vastutustundliku ettevõtluse printsiibid - aus juhtimine ja äritegemine, sidusrühmadega arvestamine ja läbi eeskuju vastutustundliku ettevõtluse edendamine, mis väljenduvad ka praktikas läbi ISO standardite rakendamise, VEFi liikmelisuse ja Indeksisis osalemise, keskkonnateadliku käitumise, koostöö sidusrühmadega ja ühiskondliku aktiivsuse

Tunnus	Vastavus	Näide
Enam kui heategevus	Jah	Kuigi ettevõtte on kohaliku kogukonna elukeskkonna parandamiseks teinud ka heategevuslikke tegevusi: <i>Oleme (---) näiteks kinkinud ehitisi, ja osalenud metsaistutustalgutel: RMK on meile lähikonnas sobiva asukoha välja vaadanud ja tagab istikud ning meie siis oma ettevõtte töötajatega istutame need, ei ole need ettevõtte jaoks põhilisteks vastutustundlikkuse ülesnäitamise viisideks, sest (---) vastutustunne läbib kõiki meie tegevusi väärtusahela ulatuses (---)</i>

Analüüsi tulemustest johtub, et ettevõtte vastab kindlalt viiele vastutustundliku ettevõtluse põhitunnusele, milleks on vabatahtlikkus, välismõjude haldamine, orienteeritus mitmetele huvigruppidele, praktikad ja väärtused ning rohkem kui heategevus. Ühe tunnuse, sotsiaalse ja majandusliku vastutuse ühitamine, osas on töö autor arvamisel, et tõenäoliselt ettevõtte vastab ka sellele, ent täielikku vastust nimetatud tunnusele intervjuust ei selgunud.

4.5. Vastutustundlik ettevõtlus Nordic Houses KT OÜ-s võrreldes vastutustundlikku ettevõtlust kajastanud teadustöödega

Käesoleva töö autor andis töö esimeses peatükis ülevaate seitsmest erinevast teadustööst, mis uurisid vastutustundlikku ettevõtlust metsandussektoriga seotud ettevõtetes. Teadustööd valiti erineva avaldamisaja ja piirkonna alusel, et saada ülevaade vastutustundlikust ettevõtlusest metsandussektoris globaalses plaanis. Teadustöödest tuli välja mõningaid ühiseid jooni ja huvitavaid aspekte, mida järgnevalt võrreldakse Nordic Houses KT OÜ-ga läbiviidud intervjuust saadud infoga.

Käesoleva töö autor esitab järgnevalt uuringutele tuginedes 9 väidet ning võrdleb väidete sisu intervjuust saadud infoga. Vastavusanalüüsi tulemused on esitatud tabelis 2.

Tabel 2. Nordic Houses KT OÜ võrdlus vastutustundlikku ettevõtlust metsandussektoris kajastanud teadustöödega

Väide	Vastavus	Väite vastavuse kinnitus
Ranängen, Zobel (2014), Lu <i>et al.</i> (2017) ja Colaço, Simão (2018) järgi on metsandussektori kui otseselt loodusvaradega seotud valdkonna ettevõtete jaoks olulised keskkonna teemad ning Li, Toppinen (2010) ja Tauszig, Toppinen (2017) järgi jätkusuutlikkuse teemad	Jah	Ettevõtte on keskkonnajuhtimissüsteemide sertifikaat, tootmistehnoloogiks on valitud vähim saastav lahendus, järgitakse seadusest tulenevaid nõudeid prügi- ja ohtlike jäätmete käitlemisel, igapäevategevuses käitatakse keskkonnahoidlikult
Tauszig, Toppinen (2017) ja Lu <i>et al.</i> (2017) andmetel on olulise tähtsusega sidusrühmad ja kogukond	Jah	Ettevõtte on kaardistanud ja dokumenteerinud oma sidusrühmad, osaleb kogukonnaprojektides, tegeleb heategevusega
Lu <i>et al.</i> (2017) uurimus näitas, et vähim oluliseks peetakse tarnijatega seotud küsimusi	Ei	Ettevõtte eelistab tarnijad ja koostööpartnereid, kes hindavad samasuguseid vastutustundlikkuse põhimõtteid, nagu ettevõtte ise, suudavad tagada kvaliteedimärgistega tooraine ja rakendavad ISO standardeid
Li, Toppinen (2010) andmetel on vastutustundlik ettevõtlus pigem suurte või paremas majanduslikus seisus olevate ettevõtete pärusmaa	Ei	Ettevõtte kuulub ise mikro- ja väikeettevõtete kategooriasse
Vastutustundliku ettevõtluse rakendamise ja sellekohase info avaldamise tase maailma eri paigus (Lu <i>et al.</i> 2017) ja teemade lõikes (Colaço, Simão 2018) on varieeruv	Jah	Väide ei pea paika mitte ainult maailma, vaid ka piirkonnasiseselt: ettevõtte on üks väheseid oma sektoris, kes omab ametlikku vastutustundlikkuse hinnangut ning kes sel teemal kommunikatsioonikanalites mitmekülgselt ning tõsiseltvõetavat infot avaldab
Tauszig, Toppinen (2017) järgi on ISO 26000 standard oluline mikro- ja väikeettevõttele, suurettevõtte kasutavad muid standardeid, indekseid ja sertifitseerimissüsteeme	Ei	Ettevõtte ei lähtu vastutustundliku ettevõtluse rakendamisel ISO 26000 standardist ehk juhisest sotsiaalseks vastutuseks vaid rakendab ISO 9001 ja 14001 standardeid ja osaleb oma tegevustele hinnangu saamiseks Vastutustundliku Ettevõtluse Indeks
Tauszig, Toppinen (2017) järgi on tähtsad ÜRO kestliku arengu eesmärgid nr. 13 ja 17 vähemoluline nr. 14	Jah	Ettevõtte on A-prioriteedina nimetanud eesmärgid nr. 3; 4; 7; 11; 12; 13; 15 ning B-prioriteedina eesmärgid nr. 8; 9; 16; 17. Eesmärk nr. 14 ei kuulu ettevõtte valitud teemade hulka
Colaço, Simão (2018) järgi on metsandusettevõtete jaoks olulised sertifikaadid	Jah	Ettevõtte kasutab võimalusel CE, FSC, PEFC märgistust omavat toorainet

Väide	Vastavus	Väite vastavuse kinnitus
Hajdúchová <i>et al.</i> (2019) järgi võiks metsandusettevõtetele vastutustundliku ettevõtluse rakendamisel abi olla ettevõtete sotsiaalse vastutuse rakendusmudelitest	Võibolla	Ettevõtte hinnangul on vastutustundlikkuse juured Eesti metsandussektoris küll olemas, kuid teema pole laialt levinud. Kui ettevõtted mõistaksid paremini vastutustundliku ettevõtluse potentsiaalset kasu, on võimalik, et vastutustundliku ettevõtluse printsiipe rakendatakse ka (formaalselt) rohkem.

Analüüsi põhjal võib öelda, et enamus väiteid, mis selgusid metsandussektori ettevõtetes vastutustundlikku ettevõtlust käsitlenud uuringutest peavad paika ka Nordic Houses KT OÜ puhul. Erandiks on tarnijate ja koostööpartnerite temaatika, mida ettevõtte väga oluliseks peab, nimetades neid ka ettevõtte sidusrühmana. Samuti ei pea paika väide, et vastutustundlik ettevõtlus on pigem suurte või paremas majanduslikus seisus olevate ettevõtete pärusmaa – Nordic Houses KT OÜ näide tõestab hästi, et iga ettevõtte, olgu ta kui suur tahes võib edukalt vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni rakendada. Kui Tauszigi ja Toppineni (2017) uurimuse järgi oli mikro- ja väikeettevõtetele oluline ISO 26000 standard ning suureettevõtted järgisid pigem muid standardeid, indekseid ja sertifitseerimissüsteeme, siis Nordic Houses KT OÜ juhtumist selgub, et vähemalt selle ettevõtte puhul on vastupidi – sotsiaalse vastutuse juhisele eelistab Nordic Houses KT OÜ mikro- ja väikeettevõtete kategooriasse kuuluvana standardeid, mis oma olemuselt on praktilisemad, andes standardile vastavuse korral ettevõttele ka vastava sertifikaadi. Ka Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgist võib pidada praktiliselt kasutatavaks kvaliteedimärgiks.

Käesoleva töö alapeatükkide 4.2–4.5 teemade ja intervjuu vastuste põhjal kujunes kategooriate, koodide ja alakoodide puu, mis on esitatud käesoleva töö lisana (lisa 4).

4.6. Arutelu ja järeldused

Käesoleva töö kirjanduse ülevaadet koostades ilmnes, et vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni iseloomustab teooriate paljus: kui algselt tegeleti küsimusega, millised on ettevõtete sotsiaalsed kohustused ühiskonna ees (Bowen) ja kuidas ettevõtted peaks oma otsuseid langetama (Davis), siis aja jooksul sai üha selgemaks, et mõiste selgitusest olulisem on kontseptsiooni praktiline pool: probleemkohtade kaardistamine (Fitch), temaatika süsteemne läbimõtlemine (Carroll), tulemuslikkuse mõõtmine (Wood, Elkington),

strateegiline lähenemine (Smith, Porter ja Kramer, Camilleri) ja rakendamiseks alusraamistike loomine (ÜRO, Euroopa Komisjon, ISO, *ESG*). Mitmed autorid on tabavalt viidanud, et vastutustundlik ettevõtlus on dünaamiline nähtus, mis tähendab, et see on pidevas muutumises. On tõenäoline, et kontseptsioonile lisandub aja jooksul ühiskonnas aset leidvate muutuste toel üha uusi lähenemisi. Siiski, teooria üksi ei loo ühiskonna ootustele vastavaid vajalikke muutusi, mistõttu on teoreetiliste lähenemiste kõrval olulisem vastutustundliku ettevõtluse põhimõtete mõistmine ja vastavate printsiipide rakendamine. Sellele arusaamale andis kinnituse ka käesoleva töö juhtumiuuring – intervjueeritud ettevõtete kinnitas, et ei lähtu vastutustundliku ettevõtluse puhul ühestki konkreetsest mudelist või mõistest, vaid kontseptsiooni ideest üldisemalt.

Kuigi Crane, Matten ja Spence (2008: 5–7) olid arvamisel, et definitsioone, mis hõlmaks korraga kõiki kuut (6) vastutustundliku ettevõtluse põhitunnust, milleks on vabatahtlikkus, välismõjude haldamine, orienteeritus mitmetele huvigruppidele, sotsiaalse ja majandusliku vastutuse ühitamine, praktikad ja väärtused ning enam kui heategevus, eksisteerib napilt või üldse mitte, tekitas taoline mõtteavaldus teatava intriigi, mistõttu soovis töö autor kontrollida, kas väide peab paika ka praktikas. Uurimusest selgus, et tegelikult võib oma tegevustes mitmekülgsest vastutustundlikkust üles näitav ettevõtte vastata korraga ka kõigile eelnimetatud tunnustele, mis tõestab veelkord, et ettevõtetel tulekski lähtuda kontseptsioonist kui ideest üldisemalt ja mitte keskenduda ühele või teisele akadeemilisele mudelile. Vastasel juhul võib mõni põhitunnus lihtsalt tähelepanuta jääda.

Kuna vastutustundlik ettevõtlus on lai mõiste ja võib ettevõtete jaoks olla erineva tähendusega, on oluline, et vastutustundliku ettevõtluse kontseptsioon mõtestataks lahti ettevõttepõhiselt – iga ettevõtte saab ise paika panna oma põhimõtted ja nendest praktikas lähtuda (Frederick 2008: 528). Käesoleva töö uurimuse näitel on ettevõtte selgelt läbi mõelnud enda jaoks olulised teemad ja paika sättinud printsiibid: oma tegevuses ollakse ausad ja seaduskuulekad, ettevõtte protsessid on kirjeldatud kvaliteedikäsiraamatus ja nende vastavus on tagatud ISO standarditega, ettevõttel on hea ülevaade oma sidusrühmadest ning igapäevaselt lähtutakse põhimõttest viia tegevusi ellu selliselt, et ettevõtte võiks olla eeskujuks ka teistele. Taoline põhjalik suhtumine on heaks näiteks sellest, kuidas ettevõtte saab oma tegevuste kõigil tasanditel ja kogu väärtusahela ulatuses vastutustundlik olla.

Käesoleva töö autori arvates on vastutustundliku ettevõtluse üheks olulisimaks aluseks ettevõtte sidusrühmad – ühelt poolt annab sidusrühmade kaardistamine ja nende mõistmine

ettevõtetele pildi oma potentsiaalse mõju ulatusest ning aitab näha ettevõtte ärilisest poolest kaugemale, teisest küljest on sidusrühmad ettevõtete toimimise seisukohalt mitte ainult kasulikud vaid ka vajalikud. Seetõttu võiks ettevõtted suhtuda sidusrühmadesse kui oma partneritesse, kelle abil on võimalik ettevõtte eesmärged ellu viia ja kelle ootused ettevõtte käitumisele annavad sisendi vastutustundlikule ettevõtlusele. Sidusrühmade olulisus tuli hästi välja erinevates maailma metsandussektori ettevõtete seas läbi viidud uurimustes (Ranängen, Zobel 2014; Tauszig, Toppinen 2017; Lu *et al.* 2017; Colaço, Simão 2018) ja sai kinnitust ka käesoleva töö jaoks läbi viidud intervjuust. Kui enamasti peetakse sidusrühmadeks erinevaid ettevõttega seotud huvigruppe, nagu omanikud, töötajad, koostööpartnerid, kliendid või kogukond, mida kinnitas ka Nordic Houses KT OÜ juhtum, siis käesoleva töö uurimusest selgus lisaks, et sidusrühmaks võib pidada ka looduskeskkonda. Ja miks ka mitte – looduskeskkond on vastutustundliku ettevõtluse puhul alati üheks põhiteemaks, mida kinnitavad Euroopa Komisjoni (2011) poolt nimetatud vastutustundliku ettevõtluse aspektid (sotsiaalsed, keskkonnaalased, eetilised, inimõiguslikud, tarbijakaitsealased), Elkingtoni tulemuste kolmikmõõde (*people planet, profit*) (Correia 2019: 30–31) ja vastutustundliku investeerimise ehk *ESG* (*environmental, social, governance*) põhimõtted (*PRI* 2021). Kui enamasti nimetatakse looduskeskkonda just üheks vastutustundlikkuse mõõteks või aspektiks, siis looduskeskkonna märkimine sidusrühmana aitab eriti hästi selle olulisust ettevõtte jaoks esile tõsta. Käesoleva töö uurimuse näitel, kus ettevõtte tegevusvaldkonnaks on puitkarkass majade tootmine, on looduskeskkonnast hoolimine ka ainuõige võimalus, sest loodus tagab ettevõtte tegutsemiseks vajaliku tooraine, ehk looduskeskkonna heaolu ning tooraine olemasolu on seega ettevõtte tegutsemise aluseks. Seetõttu on jätkusuutlik metsade majandamine oluline ka ettevõtte jätkusuutlikkuse seisukohalt. Ühtlasi saab siin veelkord tuua paralleeli mujal maailmas läbi viidud uurimustega, mis kinnitavad, et metsandussektori ettevõtetele on olulised keskkonna (Ranängen, Zobel 2014; Lu *et al.* 2017; Colaço, Simão 2018) ja jätkusuutlikkuse (Li, Toppinen 2010; Tauszig, Toppinen 2017) temaatika.

Kui vastutustundliku ettevõtluse erinevad käsitlused keskenduvad pigem küsimusele, mida vastutustundlik ettevõtlus tähendab või mida see hõlmab, siis nagu eelnevalt tõdetud, on ettevõtete jaoks praktikas olulisem siiski rakendamine ehk see, kuidas kontseptsiooni põhimõtteid igapäevaselt ellu viia. Ka Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum on öelnud, et pole niivõrd oluline, millega ettevõtte tegeleb, vaid kuidas ta oma tegevusi ellu viib (2012). Töö teoreetilises osas kirjeldati mitut erinevat raamistikku, mis võiks vastutustundliku

ettevõtluse rakendamise aluseks sobida: ÜRO säästva arengu eesmärgid, ISO 26000 standard ja ESG põhimõtted. Läbi viidud uurimuse põhjal tuleb aga tõdeda, et need raamistikud saavadki olla vaid aluseks, mille järgi eesmäärke seada või millest juhinduda. Reaalsed tegevused vastutustundlikuks käitumiseks tuleb igal ettevõttel endal leida. Käesoleva töö uurimusest selgus lisaks, et kontseptsiooni rakendamisel lähtuti pigem praktilisema väärtusega raamistikest, ehk antud juhul sertifikaati tagavatest standarditest. Seetõttu võib ISO 26000 standardi kui juhise nõrgaks küljeks pidada sertifikaadi puudumist – isegi kui ettevõtte seda standardit rakendab, ei taga see sarnast kvaliteedimärki nagu ISO 9001 ja 14001 standardite sertifikaadid. Seetõttu on mõistetav, miks Tauszig, Toppinen (2017) uurimuses osalenud ettevõtted viitasid ISO 26000 standardi asemel muude standardite, indeksite ja sertifitseerimissüsteemide eelistamisele. Sama uurimus kajastas ka ÜRO säästva arengu eesmärkide temaatikat ja kuigi ettevõtted olid eesmärkide osas optimistlikult meelestatud, tunnistasid vaid vähesed vajadust sisemise analüüsi järele. Siinkohal on aga nimetatud uurimuse ja käesoleva töö käigus saadud info vastuolus, sest käesoleva uurimuse puhul oli ettevõtte ÜRO säästva arengu eesmärgid selgelt läbi töötanud ja nende hulgast oma prioriteetsed valikud teinud.

Olenemata vastutustundliku ettevõtluse temaatika laiahaardelisusest näitas käesoleva töö uurimus, et kontseptsiooni rakendamine ei pruugi ettevõtete jaoks tegelikult raske olla. Oluline on ettevõtte tahe, inimressursi olemasolu ning õigetest põhimõtetest lähtumine. Ettevõtte suurus ei ole seejuures määrava tähtsusega – ühtmoodi vastutustundlikud võivad olla nii mikro- kui väikeettevõtted, mida kinnitas ka käesoleva töö juhtumiuuring, aga ka keskmised ja suurettevõtted. Kui vastutustundlikkus on ettevõtte strateegiline lähenemine äritegemisse, on tõenäoline, et erilisi takistusi kontseptsiooni rakendamiseks ületada ei tule. Seda kinnitas ka läbi viidud uurimus: ettevõtte oli kaardistanud oma mõjukohad ja lõiminud need ettevõtte strateegiasse ja protsessidesse selliselt, et mõjukohadega arvestamine oli ettevõtte jaoks loomulik tegevus. See väljendus näiteks ettevõtte poolt valitud võimalikult palju keskkonda säästvas tootmistehnoloogias, strateegilises valikus töötajate heaolusse panustamises, võimalusel teatud tingimustele vastavate koostööpartnerite ja materjalide valimises, toote kvaliteedile suure tähelepanu pööramises, omanike ja kogukonna heaolu tähtsustamises. Seetõttu sai ettevõtte igapäevategevustes keskenduda lihtsamatele, ent mitte vähem tähtsatele küsimustele nagu energiasääst, plastpakendite tarbimise piiramine, nõuetele vastav jäätmekäitlus ja üleüldise raiskamise vähendamine.

Mitmed kirjandusallikad viitavad, et ettevõtetel on vastutustundlikust tegevusest palju võita: kontseptsiooni strateegiline rakendamine aitab ettevõtetel ellu jääda ja edukas olla (Falck, Heblich 2007: 253), luua uusi võimalusi ja konkurentsieeliseid (Porter, Kramer 2006), minimeerida kulusid (Camilleri 2017: 63), vähendada äri- ja maineriske, aidata kaasa hea kuvandi loomisele ja luua usaldusväärset (VEF 2012: 12–13). Nimetatud kasutegurid leidsid kinnitust ka käesolevas uurimuses. Vastutustundliku ettevõtluse majandusliku kasumlikkuse kohta leidub aga vastaksid arvamusi: mõnel puhul leitakse, et majanduslik kasu on ebaselge (Lee 2008), teised aga väidavad, et finantstulemused võivad paraneda (Camilleri 2017: 63). Käesolevas uurimuses jäi küsimus vastutustundliku ettevõtluse mõjust ettevõtte majandustulemustele lahtiseks, sest ettevõtte polnud mõju selliselt mõõtnud.

Töö autor arvab, et kuigi ettevõtete seisukohalt on olulised kõik vastutustundliku ettevõtluse kasutegurid, siis suuremas plaanis on kõige olulisemaks jätkusuutlikkus. Vastutustundliku ettevõtluse eesmärk minimeerida ettevõtete negatiivset mõju ja suurendada positiivset mõju on jätkusuutlikkuse seisukohalt väga oluline ning võib luua aluse ettevõtete pikaajalisele edukale tegevusele. Mida rohkem ettevõtteid vastutustundliku ettevõtluse põhimõtteid rakendaks, seda kindlamini oleks tagatud planeedi jätkusuutlikkus ehk nagu kirjutati Brundtland'i raportis (*WCED* 1987), ei tohiks praegune generatsioon seada ohtu ressursside olemasolu tulevastele põlvkondadele.

Käesoleva töö koostamise käigus ilmnes, et vastutustundliku ettevõtlusega on seotud ka kaks suuremat murekohta. Esiteks asjaolu, millele juhtis tähelepanu enamus välismaiste uuringute läbiviijaid – vastutustundliku ettevõtluse teemalised uurimused vaatlevad enamasti avalikke raporteid, veebilehekülgi või intervjuude vastuseid, mistõttu ei saa kindel olla, kas info, mida ettevõtted vastutustundliku ettevõtluse osas avaldavad ka realselt ettevõtete tegudes väljendub. Ehk tegu on deklaratiivse infoga. Seetõttu tehti käesoleva töö puhul teadlik valik uurida ettevõtteid, kelle vastutustundlikule käitumisele on kinnitus olemas, mis aga omakorda viib teise suurema murekohani. Vastutustundliku ettevõtlusega ametlikult tegelevate ettevõtete arv, vähemalt Eesti näitel, ei ole kahjuks kuigi suur – kokku 111 erinevat ettevõtet, millest vaid kolme tegevusvaldkond on seotud metsandussektoriga. Võimalik, et metsandussektori ettevõtted keskenduvad oma praktilise iseloomu tõttu rohkem oma põhitööle ega tegele väärtuste ja põhimõtete kirja panemise ja tutvustamisega või pole nad temaatikaga lihtsalt kursis ega tea, milliseid kasutegureid vastutustundlik ettevõtlus pakkuda võiks, nagu osutas käesoleva töö tarbeks läbi viidud intervjuu. Võimalik, et vähese

riikliku kommunikatsiooni tõttu, millele samuti käesolev uurimus viitas, pole ettevõtetele jõudnud ÜRO säästva arengu eesmärgid, mis ühelt poolt võiks aidata ettevõtetel vastutustundlikumalt käituda, kuid teiselt poolt kutsuda üles ettevõtteid andma oma panus jätkusuutlikusse arengusse. Võimalik, et vastutustundliku ettevõtluse juured on ettevõtetes olemas, nagu ilmes käesolevast uurimusest, aga ka üle 10 aasta varem avaldatud Mikkilä ja Toppineni (2008) teadustöös, kuid ettevõtted pole mingil põhjusel teinud valikut oma vastutustundlikkusele ametliku hinnangu ja märgise saamiseks. Kuid ükskõik milline on põhjus, tuleb kindlasti vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni tutvustamist ja levitamist jätkata. Võibolla oleks kasu Hajdúchová, Mikleri ja Giertlioja pakutud metsandussektorile kohaldatud sotsiaalse vastutuse rakendusmudelist, ehk aitaks kaasa laiahaardelisem kommunikatsioon ÜRO säästva arengu eesmärkide teemal või innustaks oma vastutustundlikkusele ametlikku hinnangut taotlema Vastutustundliku Ettevõtluse Indeks osalemise kutse, nagu näitas seda käesoleva töö juhtum. Kindel on see, et positiivsed edulood, nagu Nordic Houses KT OÜ, on inspiratsiooniks kõigile ja ehk aitavad taolised ettevõtted tulevikus muuta vastutustundliku ettevõtluse normiks, sest teema on tulnud, et jääda.

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, kui levinud on vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni ametlikult rakendamine Eesti metsandussektori ettevõtete hulgas ning juhtumianalüüsi meetodit kasutades uurida metsandussektoriga seotud ettevõtte näitel kontseptsiooni printsiipe ja nende rakendamist.

Töö eesmärgi saavutamiseks püstitatud uurimisküsimustest lähtuvalt anti töös ülevaade vastutustundliku ettevõtluse kontseptsioonist ja selle paremaks mõistmiseks ka ajaloolisest kujunemisest, vastutustundliku ettevõtluse põhitunnustest ning tutvustati maailma eri paigus viimase 13 aasta jooksul avaldatud metsandussektori ettevõtteid vaadelnud vastutustundliku ettevõtluse teemalisi uurimusi. Sekundaarandmete analüüsi tulemusel kujunes ülevaade, Eestis ametlikult vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni rakendavatest ja edendavatest ettevõtetest, ühtlasi tuvastati loodud andmebaaside hulgast 3 metsandussektoriga seotud ettevõtet. Juhtumiuuringuga, mille meetodiks oli intervjuu põhjal teksti süstematiseerimine, selgitati ühe ettevõtte näitel vastutustundliku ettevõtluse printsiipe ettevõtte jaoks, kontseptsiooni rakendamist, sellest saadavat kasu ja võimalikke kitsaskohti. Lisaks analüüsiti ettevõtte vastavust vastutustundliku ettevõtluse põhitunnustele ning sarnasusi ja erinevusi võrreldes maailmas varem läbi viidud uurimustega.

Nagu autor töö esimese peatüki alguses kirjutas, ei ole vastutustundlik ettevõtlus maailmas uus teema. Siiski oli kontseptsioon ja eelkõige selle areng akadeemilises plaanis pikalt Ameerika Ühendriikide keskne, jõudes Euroopasse oluliselt hiljem. Eestis on vastutustundliku ettevõtluse temaatika aktuaalne olnud viimase ligi 20 aasta jooksul, kuid eriti alates Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumi loomisest 2005. aastal.

Kuigi täna ei saa enam öelda, et vastutustundlik ettevõtlus on kohalikul tasandil uus teema, pole sellega ametlikult tegelevate ettevõtete arv kuigi suur. Seejuures on kahjuks väga tagasihoidlik metsandussektoriga seotud ettevõtete arv, keda on 111 ettevõtte hulgas ainult 3. Kuigi ettevõtete keskmisest vanuselist profiili arvestades, oleks võinud eeldada suurema arvu metsandussektoriga seotud ettevõtete tuvastamist, on siiski oluline, et need vähesed ettevõtted on olemas, sest nende kogemus ja eeskuju võivad olla innustuseks teistele ja aidata kaasa vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni kui ettevõtlusmaastiku normi juurutamisele.

Käesoleva töö uurimusest selgus, et vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni rakendamine ei ole raske ja võib ettevõttele mitmeti kasulik olla, alates enda mõjukohtadest parema ülevaate saamisest ja protsesside korrastamisest kuni suurema nähtavuse ja usaldusväärsuse, positiivse mainekuvandi, kontaktvõrgustike loomise ning kulude kokkuhoiu ja äririskide maandamiseni välja. Seejuures aitab vastutustundlik käitumismall kaasa jätkusuutlikkusele nii kitsamalt ettevõtte kui ka laiemalt kogu maailma tasandil.

Uurimusest selgus, et kuigi tõenäoliselt võib Eesti metsandussektori ettevõtetes vastutustundlikkuse jooni näha, ei ole kontseptsiooni teadlik, veel vähem ametlik rakendamine siiski laialt levinud. Põhjuseks võib olla vähene teadlikkus kontseptsioonist endast, selle kasuteguritest või ettevõtete praktilisest iseloomust tulenev senine vajaduse puudumine taoliste põhimõtete sõnastamiseks ja ametlikult rakendamiseks. Käesoleva töö autor leiab, et otseselt loodusvaradega tegelevale valdkonnale, mis omab olulisi mõjukohti looduskeskkonnale ja millel on oluline roll ka jätkusuutlikkuse seisukohalt, on väga oluline kontseptsiooni laiem ja põhjalikum tutvustamine. Mida rohkem ettevõtteid oma mõjukohti teadvustab ja nendest oma strateegias ja tegevustes lähtub, seda enam luuakse ühiseväärtust nii ettevõttele endale kui ühiskonnale. Lisaks võib autori hinnangul vastutustundliku ettevõtluse ametlikult rakendamine Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksist osalemise ja oma vastutustundlikkusele ametliku hinnangu saamise näol aidata ettevõtetel eristuda – tõestada, et ettevõtte sõnad kajastuvad ka tegudes – millel tänase ärimaailma tihedas konkurentsist, kus tarbija on järjest enam informeeritud ja teadlik erinevatest aspektidest, on ettevõtte tulevikuperspektiive arvestades oluline tähtsus.

Kuna kontseptsioon keskendub suuresti põhimõtetelisele küsimustele, kuid ettevõtete igapäevase tegevuse seisukohalt on olulisemad praktilised lahendused, tuleks edaspidi kindlasti täpsustada ja konkreetsemalt välja tuua vastutustundliku ettevõtluse majanduslikud kasutegurid. On tõenäoline, et ettevõtted võtavad kontseptsiooni paremini omaks, kui selle (positiivne) mõju ettevõtte majandustulemustele on selgelt kirjeldatud. Abi võiks olla ka metsandussektorile kohaldatud rakendusmudelid, mis annaks valdkonnapõhiselt konkreetsemaid juhiseid, millest ettevõtetel on kontseptsiooni juurutamisel lihtsam alustada.

Käesoleva töö tulemused võiks olla aluseks edaspidi teadlikult metsandussektori kui olulise majandusharu ettevõtetele vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni propageerimisel, et aidata kaasa vastutustundliku ettevõtluse kujunemisel ettevõtlusnormiks.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Adeleke, A.** (2020). What's corporate social performance related to CSR? [veebileht] ResearchGate https://www.researchgate.net/post/Whats_corporate_social_performance_related_to_CSR (26.03.2021)
- Andersen, E.** (2013). 21 Quotes From Henry Ford On Business, Leadership And Life. – Forbes. [on-line] Forbes <https://www.forbes.com/sites/erikaandersen/2013/05/31/21-quotes-from-henry-ford-on-business-leadership-and-life/?sh=1ba51992293c> (14.01.2021)
- Avram, E., Avasilcai, S.** (2014). Business performance Measurement in Relation to Corporate social Responsibility: A conceptual Model Development. – *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. Vol. 109, pp. 1142–1146. [on-line] ScienceDirect / Elsevier <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042813052403> (26.03.2021)
- ***Bowen, H. R.** (1953). Social Responsibilities of the Businessman. New York: Harper & Row. 276 p, viidatud **Carroll, A. B.** (2008). A History of Corporate Social Responsibility: Concepts and Practices. – *The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility*. /Eds. Crane, A., Matten, D., McWilliams, A., Moon, J., Siegel, D. New York: Oxford University Press. Chapter 2, pp. 19–46. [on-line] ResearchGate https://www.researchgate.net/publication/282746355_A_History_of_Corporate_Social_Responsibility_Concepts_and_Practices (18.03.2021), lk 25 vahendusel.
- ***Bowen, H. R.** (1953). Social Responsibilities of the Businessman. New York: Harper & Row. 276 p, viidatud **Latapí Agudelo, M. A., Jóhannsdóttir, L., Davídsdóttir, B.** (2019). A literature review of the history and evolution of corporate social responsibility. – *International Journal of Corporate Social Responsibility*. Vol. 4, No. 1. [on-line] SpringerOpen <https://jcsr.springeropen.com/articles/10.1186/s40991-018-0039-y> (17.03.2021) vahendusel.
- ***Bowen, H. R.** (1953). Social Responsibilities of the Businessman. New York: Harper & Row. 276 p, viidatud **Lee, M-D. P.** (2008). A review of the theories of corporate social responsibility: its evolutionary path and the road ahead. – *International Journal of Management Reviews*. Vol. 10, Issue 1, pp. 53–73. Oxford: Blackwell Publishing Ltd. [on-line] Academia https://www.academia.edu/2154065/A_review_of_the_theories_of_corporate_social_responsibility_Its_evolutionary_path_and_the_road_ahead (24.03.2021), lk 57 vahendusel.
- Camilleri, M. A.** (2017). The Corporate Social Responsibility Notion. – *Corporate Sustainability, Social Responsibility and Environmental Management. An Introduction to Theory and Practice with Case Studies*. Switzerland: Springer International Publishing. 195 p., pp. 3–26. [on-line] ResearchGate

- https://www.researchgate.net/publication/314093279_The_Corporate_Social_Responsibility_Notion (31.03.2021)
- Carroll, A. B.** (1979). A Three-Dimensional Conceptual Model of Corporate Social Performance. – *Academy Management Review*. Vol. 4, No. 4, pp. 497–505. [on-line] Academia https://www.academia.edu/419277/A_Three_Dimensional_Conceptual_Model_of_Corporate_Social_Performance?auto=download (25.03.2021)
- Carroll, A. B.** (1991). The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders. – *Business Horizons*. Vol. 34, Issue 4, pp. 39–48. [on-line] ResearchGate https://www.researchgate.net/publication/4883660_The_Pyramid_of_Corporate_Social_Responsibility_Toward_the_Moral_Management_of_Organizational_Stakeholders (26.03.2021)
- Carroll, A. B.** (1999). Corporate social responsibility: Evolution of a definitional construct. – *Business & Society*. Vol. 38, No. 3, pp. 268–295. [on-line] ResearchGate https://www.researchgate.net/publication/282441223_Corporate_social_responsibility_Evolution_of_a_definitional_construct (25.03.2021)
- Carroll, A. B.** (2008). A History of Corporate Social Responsibility: Concepts and Practices. – *The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility*. /Eds. Crane, A., Matten, D., McWilliams, A., Moon, J., Siegel, D. New York: Oxford University Press. Chapter 2, pp. 19–46. [on-line] ResearchGate https://www.researchgate.net/publication/282746355_A_History_of_Corporate_Social_Responsibility_Concepts_and_Practices (18.03.2021)
- Carroll, A. B.** (2016). Carroll's pyramid of CSR: taking another look. – *International Journal of Corporate Social Responsibility*. Vol. 1. No. 3. [on-line] ResearchGate https://www.researchgate.net/publication/304662992_Carroll's_pyramid_of_CSR_taking_another_look (29.03.2021)
- Chaffee, E. C.** (2017). The Origins of Corporate Social Responsibility. – *University of Cincinnati Law Review*. Vol. 85, pp. 347–373. [on-line] SSRN / Elsevier https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2957820 (17.03.2021)
- Colaço, R., Simão, J.** (2018). Disclosure of corporate social responsibility in the forestry sector of the Congo Basin. – *Forest Policy and Economics*. Vol. 92, pp. 136–147. [on-line] ScienceDirect / Elsevier <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1389934117306342> (21.01.2021)
- Correia, M.** (2019). Sustainability: An Overview of the Triple Bottom Line and Sustainability Implementation. – *International Journal of Strategic Engineering*. Vol. 2, Issue 1, pp. 29–38. [on-line] ResearchGate https://www.researchgate.net/publication/330057873_Sustainability_An_Overview_of_the_Triple_Bottom_Line_and_Sustainability_Implementation (2.04.2021)

- Crane, A., Matten, D., Spence, L. J.** (2008). Corporate Social Responsibility: In Global Context. – *Corporate Social Responsibility: readings and cases in global context (pre-publication version of chapter one)*. London: Routledge. Chapter 1, pp. 3–20. [on-line] SSRN / Elsevier https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1667081 (31.03.2021)
- Davis, K.** (1960). Can business afford to ignore social responsibilities? – *California Management Review*. Vol. 2, Issue 3, pp. 70–76. [on-line] Sage Journals <https://journals.sagepub.com/doi/10.2307/41166246> (25.03.2021)
- *Eberstadt, N. N.** (1973). What History Tells us about Corporate Responsibilities. *Business and Society Review/Innovation*. Autumn, pp. 76–81, viidatud **Carroll, A. B.** (2008). A History of Corporate Social Responsibility: Concepts and Practices. – *The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility*. /Eds. Crane, A., Matten, D., McWilliams, A., Moon, J., Siegel, D. New York: Oxford University Press. Chapter 2, pp. 19–46. [on-line] ResearchGate https://www.researchgate.net/publication/282746355_A_History_of_Corporate_Social_Responsibility_Concepts_and_Practices (18.03.2021), lk 24 vahendusel.
- Eesti Keele seletav sõnaraamat. (2009). Paternalism. [veebileht] Eesti Keele Instituut <http://eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=paternalism> (18.03.2021)
- Eesti Standardimis- ja akrediteerimiskeskus. (2021a). ISO 26000 standardi tutvustus. [veebileht] <https://www.evs.ee/et/evs-en-iso-26000-2020> (5.04.2021)
- Eesti Standardimis- ja akrediteerimiskeskus. (2021b). ISO 9001 käsitusala. [veebileht] <https://www.evs.ee/et/evs-en-iso-9001-2015-en> (1.05.2021)
- Eesti Standardimis- ja akrediteerimiskeskus. (2021c). ISO 14001 käsitusala. [veebileht] <https://www.evs.ee/et/evs-en-iso-14001-2015> (2.05.2021)
- E-Krediidiinfo andmebaas. [veebileht] Creditinfo Eesti AS www.e-krediidiinfo.ee (20.04.2021)
- Elkington, J.** (2018). 25 years ago I coined the phrase “triple bottom line”. Here’s why it’s time to rethink it. – *Harvard Business Review*. [on-line] Harvard Business Review <https://hbr.org/2018/06/25-years-ago-i-coined-the-phrase-triple-bottom-line-heres-why-im-giving-up-on-it> (2.04.2021)
- Esop, Kristiina.** Küsimusi vastutustundliku ettevõtluse kohta Eestis. Autori intervjuu. Telefonivestluse üleskirjutus. Tallinn. 29.03.2021.
- Euroopa Komisjon. Euroopa roheline kokkulepe – siht saada esimeseks kliimanetraalseks maailmajaoks. [veebileht] https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_et (4.04.2021)
- Euroopa Komisjon: Commission of the European Communities. (2001). Green Paper - Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility. Brussels. 33 p. [on-line] European Parliament [https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/committees/deve/20020122/com\(2001\)366_en.pdf](https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/committees/deve/20020122/com(2001)366_en.pdf) (3.04.2021)

- Euroopa Komisjon: Commission of the European Communities. (2002). Corporate Social Responsibility: A business contribution to Sustainable Development. Brussels. 24 p. [on-line] Publications Office of the European Union EUR-Lex and Legal Information Unit <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2002:0347:FIN:EN:PDF> (3.04.2021)
- Euroopa Komisjon. (2011). ELi uuendatud strateegia aastateks 2011–2014 ettevõtja sotsiaalse vastutuse valdkonnas. Brüssel. 17 lk. [on-line] EUR-Lex – juurdepääs Euroopa Liidu õigusaktidele <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0681&from=ET> (14.01.2021)
- Falck, O., Heblich, S.** (2007). Corporate social responsibility: Doing well by doing good. – *Business Horizons*. Vol. 50, Issue 3, pp. 247–254. [on-line] Academia https://www.academia.edu/6446154/Corporate_social_responsibility_Ddoing_well_by_doing_good (5.04.2021)
- *Fitch, G.** (1976). Achieving corporate social responsibility. – *Academy of Management Review*. Vol. 1, No. 1, pp. 38–46, viidatud **Carroll, A. B.** (1999). Corporate social responsibility: Evolution of a definitional construct. – *Business & Society*. Vol. 38, No. 3, pp. 268–295. [on-line] ResearchGate https://www.researchgate.net/publication/282441223_Corporate_social_responsibility_Evolution_of_a_definitional_construct (25.03.2021), lk 281 vahendusel.
- FSC: Forest Stewardship Council (FSC). Metsaoholekogu: keskkonnahoidlik, ühiskonnale kasulik ja majanduslikult elujõuline. [veebileht] <https://ee.fsc.org/ee-ee/fsc> (9.04.2021)
- Frederick, W. C.** (1960). The Growing Concern Over Business Responsibility. – *California Management Review*. Vol. 2, pp. 54–61. [on-line] William Frederick <https://www.williamcfrederick.com/articles/GrowingConcern.pdf> (25.03.2021)
- Frederick, W. C.** (2008). Corporate Social Responsibility: Deep Roots, Flourishing Growth, Promising Future. – *The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility*. /Eds. Crane, A., Matten, D., McWilliams, A., Moon, J., Siegel, D. New York: Oxford University Press. Chapter 23, pp. 521–531. [on-line] William Frederick <https://www.williamcfrederick.com/articles/Part1Chapter6.pdf> (25.03.2021)
- GRI: Global Reporting Initiative. About GRI. [veebileht] <https://www.globalreporting.org/about-gri/> (8.04.2021)
- Hajdúchová, I., Mikler, C., Giertliová, B.** (2019). Corporate social responsibility in forestry. – *Journal of Forest Science*. Vol. 65, pp. 423–427. [on-line] ResearchGate https://www.researchgate.net/publication/337634040_Corporate_social_responsibility_in_forestry (7.04.2021)
- *Hay, R., Gray, E.** (1974). Social Responsibilities of Business Managers. – *The Academy of Management Journal*. Vol. 17, No. 1, pp. 135–143, viidatud **Carroll, A. B.** (2008). A History of Corporate Social Responsibility: Concepts and Practices. – *The Oxford Handbook of*

- Corporate Social Responsibility*. /Eds. Crane, A., Matten, D., McWilliams, A., Moon, J., Siegel, D. New York: Oxford University Press. Chapter 2, pp. 19–46. [on-line] ResearchGate https://www.researchgate.net/publication/282746355_A_History_of_Corporate_Social_Responsibility_Concepts_and_Practices (18.03.2021), lk 23 vahendusel.
- ***Heald, M.** (1970). *The Social Responsibilities of Business: Company and Community, 1900 – 1960*. Cleveland: The press of Case Western Reserve University. 339 p, viidatud: **Carroll, A. B.** (2008). *A History of Corporate Social Responsibility: Concepts and Practices*. – *The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility*. /Eds. Crane, A., Matten, D., McWilliams, A., Moon, J., Siegel, D. New York: Oxford University Press. Chapter 2, pp. 19–46. [on-line] ResearchGate https://www.researchgate.net/publication/282746355_A_History_of_Corporate_Social_Responsibility_Concepts_and_Practices (18.03.2021), lk 22 vahendusel.
- ***Heald, M.** (1970). *The Social Responsibilities of Business: Company and Community, 1900 – 1960*. Cleveland: The press of Case Western Reserve University. 339 p, viidatud: **Latapí Agudelo, M. A., Jóhannsdóttir, L., Davídsdóttir, B.** (2019). A literature review of the history and evolution of corporate social responsibility. – *International Journal of Corporate Social Responsibility*. Vol. 4, No. 1. [on-line] SpringerOpen <https://jcsr.springeropen.com/articles/10.1186/s40991-018-0039-y> (17.03.2021) vahendusel.
- ISO 26000 and SDGs. (2016). Geneva, Switzerland: International Organization for Standardization, ISO Central Secretariat. 20 p. [on-line] International Organization for Standardization <https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/store/en/PUB100401.pdf> (5.04.2021)
- ISO 26000 Post Publication Organization Protocol. (2017). Linkages between ISO 26000:2010 and the Sustainable Development Goals (SDGs). 33 p. [on-line] Staffan Söderberg / AMAP Sustainability <https://iso26000.info/wp-content/uploads/2017/02/ISO-26000-Protocol-ISO2600-and-SDGs-in-detail.pdf> (5.04.2021)
- ISO 26000 project overview. (2010). Geneva, Switzerland: International Organization for Standardization, ISO Central Secretariat. 16 p. [on-line] International Organization for Standardization https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/archive/pdf/en/iso_26000_project_overview.pdf (5.04.2021)
- Keskkonnaministeerium. (2021). Euroopa roheline kokkulepe. [veebileht] <https://www.envir.ee/et/euroopa-roheline-kokkulepe> (4.04.2021)
- Latapí Agudelo, M. A., Jóhannsdóttir, L., Davídsdóttir, B.** (2019). A literature review of the history and evolution of corporate social responsibility. – *International Journal of Corporate Social Responsibility*. Vol. 4, No. 1. [on-line] SpringerOpen <https://jcsr.springeropen.com/articles/10.1186/s40991-018-0039-y> (17.03.2021)

- Lee, M-D. P.** (2008). A review of the theories of corporate social responsibility: it's evolutionary path and the road ahead. – *International Journal of Management Reviews*. Vol. 10, Issue 1, pp. 53–73. Oxford: Blackwell Publishing Ltd. [on-line] Academia https://www.academia.edu/2154065/A_review_of_the_theories_of_corporate_social_responsibility_Its_evolutionary_path_and_the_road_ahead (24.03.2021)
- Lewis, B.** (2020). 10 years of ISO 26000 leading social responsibility. [on-line] International Organization for Standardization <https://www.iso.org/news/ref2599.html> (5.04.2021)
- Li, N., Toppinen, A.** (2011). Corporate responsibility and sustainable competitive advantage in forest-based industry: Complementary or conflicting goals?. – *Forest Policy and Economics*. Vol. 13, pp. 113–123. [on-line] Academia https://www.academia.edu/3747250/Corporate_responsibility_and_sustainable_competitive_advantage_in_forest_based_industry_Complementary_or_conflicting_goals (7.04.2021)
- Lu, F., Kozak, R., Toppinen, A., D'Amato, D., Wen, Z.** (2017). Factors Influencing Levels of CSR Disclosure by Forestry Companies in China. – *Sustainability*. Vol. 9, Article No. 1800. [on-line] MDPI <https://www.mdpi.com/2071-1050/9/10/1800> (7.04.2021)
- Lu, J. Y., Castka, P.** (2009). Corporate Social Responsibility in Malaysia - Experts' Views and Perspectives. – *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*. Vol. 16, pp. 146–154. [on-line] ResearchGate https://www.researchgate.net/publication/229979081_Corporate_Social_Responsibility_in_Malaysia_-_Experts'_Views_and_Perspectives (5.04.2021)
- Mehboob, M.** (2020). What's corporate social performance related to CSR? [veebileht] ResearchGate https://www.researchgate.net/post/Whats_corporate_social_performance_related_to_CSR (26.03.2021)
- Mikkilä, M., Toppinen, A.** (2008). Corporate responsibility reporting by large pulp and paper companies. – *Forest Policy and Economics*. Vol. 10, Issues 7–8, pp. 500–506. [on-line] Academia https://www.academia.edu/17843257/Corporate_responsibility_reporting_by_large_pulp_and_paper_companies (7.04.2021)
- Mohammed, S.** (2020). Components, theories and the business case for corporate social responsibility. – *International Journal of Business and Management Review*. Vol. 8, No. 2, pp. 37–65. [on-line] European – American Journals <https://www.eajournals.org/wp-content/uploads/Components-Theories-and-the-Business-Case-for-Corporate-Social-Responsibility.pdf> (25.03.2021)
- Mohd Isa, S.** (2012). Corporate Social Responsibility: What Can We Learn From The Stakeholders? – *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. Vol. 65 , pp. 327–337. [on-line] ScienceDirect / Elsevier <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812051154> (26.03.2021)

- Mosca, F., Civera, C.** (2017). The Evolution of CSR: An Integrated Approach. – *Symphonya. Emerging Issues in Management*. No. 1, pp. 16–25. [on-line] Symphonya / Niccolò Cusano University <https://symphonya.unicusano.it/article/view/2017.1.03mosca.civera/11658> (2.04.2021)
- Mäkelä, M.** (2017). Environmental impacts and aspects in the forest industry: What kind of Picture do corporate environmental reports provide? – *Forest Policy and Economics*. Vol 80, pp. 178–191. [on-line] ResearchGate https://www.researchgate.net/publication/315767747_Environmental_impacts_and_aspects_in_the_forest_industry_What_kind_of_picture_do_corporate_environmental_reports_provide (7.04.2021)
- Neri, S.** (2021). Environmental, Social and Governance (ESG) and Integrated Reporting. – *Global Challenges to CSR and Sustainable Development*. /Eds. Vertigans, S., Idowu, S. O. Springer International Publishing: Switzerland. 309 p., pp. 293–302. [on-line] The National Center for Biotechnology Information https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7980982/pdf/978-3-030-62501-6_Chapter_14.pdf (30.03.2021)
- Nordic Houses KT OÜ. Meist. [veebileht] <https://www.nordichouses.eu/meist> (1.05.2021)
- Porter, M. E., Kramer, M. R.** (2006). Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility. – *Harvard Business Review*. Vol. 84, No. 12, pp. 78–92. [on-line] Yale University <https://yale.instructure.com/courses/29331/files/1391820/download?verifier=4FLeQh3FES4sUE7jvE7DT89SE8TCmnLP3gRMhEIE&wrap=1> (3.04.2021)
- PRI: Principles for Responsible Investments. Environmental, social and governance issues. [veebileht] <https://www.unpri.org/sustainability-issues/environmental-social-and-governance-issues> (21.04.2021)
- Raamatupidamise seadus. (vastu võetud 20.11.2002, muudetud, täiendatud, viimati jõustunud 1.01.2016, osaliselt 1.01.2017). – *Riigi Teataja* <https://www.riigiteataja.ee/akt/130122015065> (21.04.2021)
- Ranängen, H., Zobel, T.** (2014). Revisiting the ‘how’ of corporate social responsibility in extractive industries and forestry. – *Journal of Cleaner Production*. Vol. 84, pp. 299–312. [on-line] ScienceDirect / Elsevier <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0959652614001644> (7.04.2021)
- Riigikantselei. Ülemaailmsed säästva arengu eesmärgid. [veebileht] <https://www.riigikantselei.ee/valitsuse-too-planeerimine-ja-korraldamine/valitsuse-too-toetamine/saastev-areng> (5.04.2021)
- Saar, Siiri.** Nordic Houses KT OÜ. Vastutustundlik ettevõtetus Eesti metsandussektoriga seotud ettevõtetes. Autori intervjuu. Helisalvestise põhjal üleskirjutus. Tallinn. 23.04.2021.

- Schwartz, M. s., Carroll, A. B.** (2003). Corporate Social Responsibility: A Three-Domain Approach. – *Business Ethics Quarterly*. Vol. 13, No. 1, pp. 503–530. [on-line] ResearchGate https://www.researchgate.net/publication/261827186_Corporate_Social_Responsibility_A_Three-Domain_Approach (29.03.2021)
- Smith, N. G.** (2000). Changes in corporate practices in response to public interest advocacy and actions: the role of consumer boycotts and socially responsible corporate social responsibility. London: London Business School. 36 p. [on-line] London Business School <http://facultyresearch.london.edu/docs/00-704.pdf> (3.04.2021)
- Social Responsibilities of Business Corporations. (1971). New York: Committee for Economic Development. 74 p. [on-line] Committee for Economic Development https://www.ced.org/pdf/Social_Responsibilities_of_Business_Corporations.pdf (30.03.2021)
- Stanford, S. C.** (2014). Henry Ford – An Impact Felt. [veebileht] Henry Ford Heritage Association <http://hfha.org/the-ford-story/henry-ford-an-impact-felt/> (14.01.2021)
- ***Steiner, G.** (1971). *Business and Society*. New York: Random House. 610 p., viidatud **Carroll, A. B.** (2008). A History of Corporate Social Responsibility: Concepts and Practices. – *The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility*. /Eds. Crane, A., Matten, D., McWilliams, A., Moon, J., Siegel, D. New York: Oxford University Press. Chapter 2, pp. 19–46. [on-line] ResearchGate https://www.researchgate.net/publication/282746355_A_History_of_Corporate_Social_Responsibility_Concepts_and_Practices (18.03.2021), lk 30 vahendusel.
- ***Steiner, G.** (1971). *Business and Society*. New York: Random House. 610 p., viidatud **Mohd Isa, S.** (2012). Corporate Social Responsibility: What Can We Learn From The Stakeholders? – *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. Vol. 65 , pp. 327–337. [on-line] ScienceDirect / Elsevier <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812051154> (26.03.2021), lk 329 vahendusel.
- Säästva Eesti Instituut. (2021). Säästva arengu sõnaseletusi. [veebileht] http://www.seit.ee/sass/?ID=1&L_ID=170 (2.04.2021)
- Tauszig, J., Toppinen, A.** (2017). Towards Corporate Sustainability under Global Agenda 2030: Insights from Brazilian Forest Companies. – *BioProducts Business*. 2. 65–76. [on-line] HELDA – Digital Repository of the University of Helsinki https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/231378/Tauszig_Toppinen_BPB.pdf?sequence=1 (7.04.2021)
- UNGC: United Nations Global Compact. The world's largest corporate sustainability initiative. [veebileht] United Nations <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc> (3.04.2021)
- United Nations. The Sustainable Development Agenda. [veebileht] <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/> (4.04.2021)

- VEF: Vastutustundlik ettevõtlus Eestis. Näidete kogumik. (2012). /Toim. T-K. Kaber, R. Lepp. 178lk. [on-line] Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum <http://uus.csr.ee/upload/fck/Vastutustundlik-ettevotlus-Eestis---naidete-kogumik-2012.pdf> (14.01.2021)
- VEF: Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum. (2021a). Meist. [veebileht] <https://csr.ee/meist/> (17.02.2021)
- VEF: Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum. (2021b). Foorumi eesmärgid. [veebileht] <https://csr.ee/eesmargid/foorumi-eesmargid/> (17.02.2021)
- VEF: Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum. (2021c). Vastutustundliku Ettevõtluse Indeks osalemise tingimused 2021. [veebileht] <https://indeks.csr.ee/osalemise-tingimused/> (21.02.2021)
- VEF: Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum. (2021d). Globaalsed eesmärgid. [veebileht] <https://csr.ee/eesmargid/globalised-eesmargid/> (5.04.2021)
- VEF: Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum. (2021e). Liikmed. [veebileht] <https://csr.ee/liikmed/> (28.02.2021)
- VEF: Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum. (2021f). 2020. aasta märgise saajad. [veebileht] <https://indeks.csr.ee/2020-2/> (28.02.2021)
- VEF: Vastutustundliku Ettevõtluse Sertifikaat ja Märgis. (2018). 6lk. [on-line] Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum https://indeks.csr.ee/media/CSR_buklett_pdf.pdf (17.02.2021)
- Visser, W.** (2010). CSR 2.0: The Evolution and Revolution of Corporate Social Responsibility. – *Responsible Business: How to Manage a CSR Strategy Successfully*. /Eds. Pohl, M., Tolhurst, N. Chichester, U.K: John Wiley and Sons Ltd. Chapter 21, pp. 311–328. [on-line] ResearchGate https://www.researchgate.net/publication/315722301_CSR_20_The_Evolution_and_Revolution_of_Corporate_Social_Responsibility (4.04.2021)
- Waterhouse, B. C.** (2017). The personal, the political and the profitable: business and protest culture 1960s – 1980s. – *Financial History*. Spring, pp. 14–17. [on-line] Museum of American Finance https://www.moaf.org/publications-collections/financial-history-magazine/121/_res/id=Attachments/index=0/Business%20and%20Protest.pdf (23.03.2021)
- WCED: Report of the World Commission on Environment and Development. (1987). Our Common Future (Brundtland Report). New York: Oxford University Press. 374 p. [on-line] United Nations <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> (2.04.2021)
- Wood, D. J.** (1991). Corporate Social Performance Revisited. – *The Academy of Management Review*. Vol. 16, No. 4, pp. 691–718. [on-line] JSTOR / ITHAKA www.jstor.org/stable/258977 (30.03.2021)

LISAD

Lisa 1. Ülevaade Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumi liikmetest seisuga 28.02.2021 (VEF 2021e; E-Krediidiinfo andmebaas 2021 andmetele tuginedes autori koostatud)

Ettevõtte	Põhitegevusala E-Krediidiinfo andmetel	Asutamisaeg	Vanus	Organisatsiooni tüüp	Põhikapital €	Oma kehtivat märgist?
Uuskasutuskeskus MTÜ	Kasutatud kaupade jaemüük kauplustes	21.04.2004	17	MTÜ	-	JAH
BaltCap AS	Ärinõustamine jm juhtimisalane nõustamine	05.09.2007	14	AS	69 922	JAH
DPD Eesti AS	Muu posti- ja kulleriteenistus	23.08.1994	27	AS	95 914	JAH
Eesti Energia AS	Elektrienergia müük	11.08.1988	33	AS	746 645 750	JAH
Ericsson Eesti AS	Sideseadmete tootmine	20.12.1995	26	AS	9 586 747	JAH
Orkla Eesti AS	Kakao, šokolaadi ja suhkrukondiitritoodete tootmine	13.06.2006	15	AS	1 755 586	JAH
Heateo Sihtasutus	Mujal liigitamata organisatsioonide tegevus	18.06.2003	18	SA	-	EI
Coca-Cola HBC Eesti AS	Muude jookide hulgimüük	15.05.1991	30	AS	1 348 610	JAH
Humana Sorteerimiskeskus OÜ	Kasutatud kaupade jaemüük kauplustes	25.05.2001	20	OÜ	2 556	JAH
Loov Organic OÜ	Toidukaupade, jookide ja tubakatoodete spetsialiseerimata hulgimüük	08.10.2008	13	OÜ	9 000	JAH
Manpower OÜ	Ajutise tööjõu rent	29.06.2004	17	OÜ	25 564	JAH
Microsoft Estonia OÜ	Ärinõustamine jm juhtimisalane nõustamine	25.06.2003	18	OÜ	2 556	JAH
Riigi Kinnisvara AS	Enda või renditud kinnisvara üürileandmine ja käitus	10.08.2001	20	AS	238 051 700	EI
AS SEB Pank	Krediitiasutused (pangad)	30.12.1992	29	AS	42 541 115	EI
Change Partners OÜ	Muu mujal liigitamata koolitus	10.03.2001	20	OÜ	5 200	EI
PAKRI Teadus- ja Tööstuspark OÜ	Teadus- ja arendustegevus muude loodus- ja tehnikateaduste vallas	02.09.2013	8	OÜ	2 500	EI
CV Keskus OÜ	Tööhõiveagentuuride tegevus	24.11.2006	15	OÜ	33 620	EI

Ettevõtte	Põhitegevusala E-Krediidiinfo andmetel	Asutamisaeg	Vanus	Organisatsiooni tüüp	Põhikapital €	Oma kehtivat märgist?
OSHINO Electronics Estonia OÜ	Elektronikomponentide tootmine	08.02.2002	19	OÜ	70 300	JA
SpeakSmart OÜ	Muu mujal liigitamata koolitus	14.12.2015	6	OÜ	2 500	EI
Tallinna Vesi AS	Veekogumine, -töötlus ja -varustus	29.09.1967	54	AS	12 000 060	JA
Advokaadibüroo LMP OÜ	Õigusnõustajate ja õigusbüroode tegevus	20.01.2011	10	OÜ	2 500	JA
Terve Eesti SA	Kodanikuõiguste kaitse ja eestkoste; teatud elanikegrupi huvide kaitse	21.07.2006	15	SA	-	EI
Toyota Baltic AS	Sõiduautode ja väikebusside (täismassiga alla 3,5 t) müük	02.07.1993	28	AS	41 540	JA
Tallinna Lennujaam AS	Lennuväljade ja lennujaama reisiterminalide töö	30.12.1997	24	AS	25 617 280	JA
Vestman Energia AS	Ärinõustamine jm juhtimisalane nõustamine	19.12.2002	19	AS	165 245	JA
Villapai OÜ	Mujal liigitamata kaupade jaemüük spetsialiseeritud kauplustes	19.02.2010	11	OÜ	2 556	JA
Viru Keemia Grupp AS	Peakontorite tegevus	21.09.1998	23	AS	6 391 164	JA
Saint-Gobain Glass Estonia SE	Lehtklaasi vormimine ja töötlemine	20.11.1989	32	SE	639 120	JA
TREV-2 Grupp AS	Teede ja kiirteede ehitus	24.10.1991	30	AS	3 693 762	JA
Tallinna Sadam AS	Sadamate töö ja veeteede kasutamisega seotud tegevused	22.03.1945	76	AS	263 000 000	JA
Dimedium AS	Teravilja, töötlemata tubaka, seemnete ja loomasööda hulgimüük	12.08.1992	29	AS	144 000	JA
Paulig Coffee Estonia AS	Kohvi, tee, kakao ja maitseainete hulgimüük	10.04.1997	24	AS	545 801	JA
OÜ Estonian Business School Group	Valdusfirmade tegevus	06.08.1990	31	OÜ	490 000	EI
Advanced Sports Installations Europe AS	Maastiku hooldus ja korrashoid	01.04.2011	10	AS	75 000	JA
Tehnoaudit OÜ	Muu mujal liigitamata kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	27.01.2016	5	OÜ	5 000	EI
Klienditugi OÜ	Muud mujal liigitamata äritegevust abistavad tegevused	13.12.2004	17	OÜ	2 556	EI

Ettevõtte	Põhitegevusala E-Krediidiinfo andmetel	Asutamisaeg	Vanus	Organisatsiooni tüüp	Põhikapital €	Oma kehtivat märgist?
Coffee People OÜ	Tee ja kohvi töötlemine	01.07.2014	7	OÜ	2 500	EI
Telia Eesti AS	Mobiilsideteenus	16.04.1991	30	AS	500 000	JA
Artisana (Stella Soomlais) OÜ	Disainerite tegevus	14.06.2011	10	OÜ	2 500	JA
OÜ Sustinere	Ärinõustamine jm juhtimisalane nõustamine	14.12.2016	5	OÜ	2 500	EI
Rebecca Liis Armus OÜ	Raamatupidamine, maksualane nõustamine	28.03.2011	10	OÜ	2 500	EI
Arro Keraamika (Lind Keraamika OÜ)	Kodu- ja ehiskeraamika tootmine	06.06.2016	5	OÜ	3 102	JA
Nordic Houses KT OÜ	Kokkupandavate puitehitiste (saunad, suvilad, majad) ja nende elementide tootmine	28.02.2002	19	OÜ	19 172	JA
Miltton New Nordics OÜ	Valdusfirmade tegevus	30.11.2018	3	OÜ	403 000	EI
Prime Line OÜ (Kasvumaja)	Jaemüük muudes spetsialiseerimata kauplustes	01.03.2013	8	OÜ	4 000	JA
Avaron Asset Management AS	Fondide valitsemine	23.01.2007	14	AS	271 383	JA
Fontes PMP OÜ	Tööhõiveagentuuride tegevus	21.04.1990	31	OÜ	24 150	JA
Advokaadibüroo Lindeberg OÜ	Advokaatide ja advokaadibüroode tegevus	18.10.2017	4	OÜ	2 500	JA
Advokaadibüroo Alterna OÜ	Advokaatide ja advokaadibüroode tegevus	16.09.2013	8	OÜ	2 500	JA
Norwegian-Estonian Chamber of Commerce MTÜ	-	06.12.2007	14	MTÜ	-	JA
Eesti Raudtee AS	Muud maismaaveondust teenindavad tegevusalad	14.01.2009	12	AS	70 302 814	JA
MTÜ Kuldne Liiga	Vaba aja veetmise, meelelahutuse ja kultuurilise tegevusega või huvialadega seotud ühendused ning huviklubid	18.06.2012	9	MTÜ	-	EI

Ettevõtte	Põhitegevusala E-Krediidiinfo andmetel	Asutamisaeg	Vanus	Organisatsiooni tüüp	Põhikapital €	Oma-kehtivat märgist?
Fortum Eesti AS	Auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	31.05.2011	10	AS	31 950	JAH
Softwerk OÜ	Arvutialased konsultatsioonid	16.03.2012	9	OÜ	2 500	EI
My City Hotel OÜ	Hotellid	27.08.2010	11	OÜ	2 500	JAH
Scania Eesti AS	Muude mootorsõidukite müük	10.04.1992	29	AS	725 000	JAH
Eesti Post AS	Muu posti- ja kulleriteenistus	16.04.1991	30	AS	15 714 120	JAH
Adven Eesti AS	Auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	18.10.1991	30	AS	8 084 362	JAH
Advokaadibüroo Sorainen AS	Advokaatide ja advokaadibüroode tegevus	05.07.2002	19	AS	25 358	JAH
EnterTraining OÜ	Mujal liigitamata koolitus	27.12.2018	3	OÜ	2 500	EI
Lindström OÜ	Muude tarbeesemete ja kodumasinade väljaüürimine ja kasutusrent	10.11.1992	29	OÜ	19 173	JAH
OKO restoranid OÜ	Restoranid jm toitlustuskohad	21.01.2011	10	OÜ	3 000	JAH
ERGO Insurance SE	Kahjukindlustus	10.12.1990	31	SE	6 391 391	EI
Gofore Estonia OÜ	Arvutialased konsultatsioonid	18.12.2018	3	OÜ	2 500	EI
KredEx SA	Muud kindlustuse ja pensionifondide abitegevusalad	25.08.2000	21	SA	-	EI
Timbeco Woodhouse OÜ	Kokkupandavate puitehitiste (saunad, suvilad, majad) ja nende elementide tootmine	23.08.1996	25	OÜ	92 032	EI
Arista HRS OÜ	Tööhõiveagentuuride tegevus	04.11.2004	17	OÜ	3 194	EI
Toimetaja OÜ	Elamute ja mitteeluhoonete ehitus	13.11.2013	8	OÜ	2 500	EI
Ülemiste Center OÜ	Enda või renditud kinnisvara üürileandmine ja käitus	06.06.2002	19	OÜ	600 000	EI
AS SmartCap	Fondide valitsemine	10.03.2011	10	SA	325 240	EI
Ehitusfirma Fidele OÜ	Elamute ja mitteeluhoonete ehitus	19.12.2002	19	OÜ	12 484	EI
Elering AS	Elektrienergia ülekanne	24.03.2004	17	AS	229 890 000	JAH
EuroPark Estonia OÜ	Parklate tegevus	31.10.2001	20	OÜ	25 565	EI
AS LHV Group	Valdusfirmade tegevus	21.01.2005	16	AS	28 819 092	EI

Ettevõtte	Põhitegevusala E-Krediidiinfo andmetel	Asutamisaeg	Vanus	Organisatsiooni tüüp	Põhikapital €	Oma- kehtivat märgist?
Coop Pank AS	Krediitiasutused (pangad)	03.04.1992	29	AS	61 756 051	EI
Proekspert AS	Programmeerimine	06.04.1993	28	AS	25 984	EI
Utilitas Eesti AS	Auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	25.03.1998	23	AS	741 375	EI
KPMS & Partnerid OÜ	Suhtekorraldus ja teabevahetus	16.06.1995	26	OÜ	12 780	EI
Woofy OÜ	Programmeerimine	01.04.2020	1	OÜ	2 500	EI

Märkused:

1. Tähis „AS“ tähendab aktsiaseltsi.
2. Tähis „MTÜ“ tähendab mittetulundusühingut.
3. Tähis „OÜ“ tähendab osaühingut.
4. Tähis „SA“ tähendab sihtasutust.
5. Tähis „SE“ tähendab Euroopa äriühingut.
6. Tähis „-“ tähendab, et info puudus või polnud kättesaadav.

Lisa 2. Ülevaade kehtivat Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksi märgist omavatest ettevõtetest seisuga 28.02.2021 (VEF 2021f; E-Krediidiinfo andmebaas 2021 andmetele tuginedes autori koostatud)

Ettevõte	Põhitegevusala E-Krediidiinfo andmetel	Asutamis-aeg	Vanus	Org. tüüp	Põhikapital €	Märgise saamise aasta	Märgise tase	Ettevõtte kategooria	VEF liikmelisus
ADM Interactive OÜ	Programmeerimine	19.10.1998	23	OÜ	25 600	2020	Pronks	M/V	EI
Microsoft Estonia OÜ	Ärinõustamine jm juhtimisalane nõustamine	25.06.2003	18	OÜ	2 556	2020	Pronks	M/V	JAH
Milrem AS	Mootorsõidukite tootmine	25.06.2013	8	AS	31 573	2020	Pronks	M/V	EI
OSHINO Electronics Estonia OÜ	Elektronkomponentide tootmine	08.02.2002	19	OÜ	70 300	2020	Pronks	M/V	JAH
Prime Line OÜ (Kasvumaja)	Jaemüük muudes spetsialiseerimata kauplustes	01.03.2013	8	OÜ	4 000	2020	Pronks	M/V	JAH
Arro Keraamika (Lind Keraamika OÜ)	Kodu- ja ehiskeraamika tootmine	06.06.2016	5	OÜ	3 102	2019	Pronks	M/V	JAH
Elmo Rent OÜ	Sõitjate asulasisene ja linnalähitransport	12.02.2016	5	OÜ	2 500	2019	Pronks	M/V	EI
Iglu OÜ	Programmeerimine	28.12.2012	9	OÜ	2 500	2019	Pronks	M/V	EI
Eesti Energia AS	Elektrienergia müük	11.08.1988	33	AS	746 645 750	2020	Pronks	K/S	JAH
Keskkonnainvesteeringute Keskus SA	Muude mujal liigitamata finantsteenuste osutamine, v.a kindlustus ja pensionifondid	02.06.2000	21	SA	-	2020	Pronks	K/S	EI
Neste Eesti AS	Mootorikütuse jaemüük, sh tanklate tegevus	10.12.1993	28	AS	640 000	2020	Pronks	K/S	EI
OKO restoranid OÜ	Restoranid jm toitlustuskohad	21.01.2011	10	OÜ	3 000	2020	Pronks	K/S	JAH
Prysmian Group Baltics AS	Muu elektroonika ja elektrijuhtme või -kaabli tootmine	24.11.1992	29	AS	1 664 000	2020	Pronks	K/S	EI

Ettevõtte	Põhitegevusala E-Krediidiinfo andmetel	Asutamisaeg	Vanus	Org. tüüp	Põhikapital €	Märgise saamise aasta	Märgise tase	Ettevõtte kategooria	VEF liikmelisus
Põhja-Eesti Regionaalhaigla SA	-	29.08.2001	20	SA	-	2020	Pronks	K/S	EI
Ramirent Baltic AS	Ehitusmasinate ja -seadmete rentimine ja kasutusrent	17.12.1993	28	AS	25 496	2020	Pronks	K/S	EI
TREV-2 Grupp AS	Teede ja kiirteede ehitus	24.10.1991	30	AS	3 693 762	2020	Pronks	K/S	JAH
TS Laevad OÜ	Sõitjatevedu merel ja rannavete	19.06.2014	7	OÜ	2 000 000	2020	Pronks	K/S	EI
T-Tammer OÜ	Metalluste ja -akende tootmine	21.03.1995	26	OÜ	35 134	2020	Pronks	K/S	EI
Incap Electronics Estonia OÜ	Mõõte-, katse- ja navigatsiooniseadmete tootmine	17.01.2000	21	OÜ	7 671	2019	Pronks	K/S	EI
R-Kiosk Estonia AS	Toidukaupade, jookide ja tubakatoodete jaemüük kioskites ja turgudel	10.12.1993	28	AS	63 504	2019	Pronks	K/S	EI
Scania Eesti AS	Muude mootorsõidukite müük	10.04.1992	29	AS	725 000	2019	Pronks	K/S	JAH
Viru Keemia Grupp AS	Peakontorite tegevus	21.09.1998	23	AS	6 391 164	2019	Pronks	K/S	JAH
Estko AS	Seebi, pesemis-, puhastus- ja poleervahendite tootmine	24.01.1991	30	AS	84 070	2020	Hõbe	M/V	EI
NJORD Advokaadibüroo OÜ	Advokaatide ja advokaadibüroode tegevus	10.10.2005	16	OÜ	2 500	2020	Hõbe	M/V	EI
Dimedium AS	Teravilja, töötlemata tubaka, seemnete ja loomasööda hulgimüük	12.08.1992	29	AS	144 000	2019	Hõbe	M/V	JAH
Karsgemi OÜ (Armus Raamatupidamine)	Raamatupidamine, maksualane nõustamine	28.03.2011	10	OÜ	2 500	2019	Hõbe	M/V	EI
K1R OÜ	Restoranid jm toitlustuskohad	20.07.2015	6	OÜ	2 500	2019	Hõbe	M/V	EI
My City Hotel OÜ	Hotellid	27.08.2010	11	OÜ	2 500	2019	Hõbe	M/V	JAH

Ettevõtte	Põhitegevusala E-Krediidiinfo andmetel	Asutamisaeg	Vanus	Org. tüüp	Põhikapital €	Märgise saamise aasta	Märgise tase	Ettevõtte kategooria	VEF liikmelisus
Norwegian-Estonian Chamber of Commerce MTÜ	-	06.12.2007	14	MTÜ	-	2019	Hõbe	M/V	JAH
Varajase Kaasamise Keskus OÜ	Lapsehoiuteenus	18.03.2010	11	OÜ	2 556	2019	Hõbe	M/V	EI
ABB AS	Elektrimootorite, -generaatorite ja trafode tootmine	20.12.1991	30	AS	1 663 040	2020	Hõbe	K/S	EI
A. Le Coq AS	Õlletootmine	02.11.1944	77	AS	613 431	2020	Hõbe	K/S	EI
Enics Eesti AS	Trükkplaatide tootmine	23.07.2004	17	AS	25 560	2020	Hõbe	K/S	EI
Humana Sorteerimiskeskus OÜ	Kasutatud kaupade jaemüük kauplustes	25.05.2001	20	OÜ	2 556	2020	Hõbe	K/S	JAH
Keskkonnaagentuur	Teadus- ja arendustegevus muude loodus- ja tehnikateaduste vallas	28.05.2013	8	Avalik sektor	-	2020	Hõbe	K/S	EI
Lindström OÜ	Muude tarbeesemete ja kodumasinade väljaüürimine ja kasutusrent	10.11.1992	29	OÜ	19 173	2020	Hõbe	K/S	JAH
Orkla Eesti AS	Kakao, šokolaadi ja suhkrukondiitritoodete tootmine	13.06.2006	15	AS	1 755 586	2020	Hõbe	K/S	JAH
Saku Õlletehase AS	Õlletootmine	07.05.1991	30	AS	51 300 000	2020	Hõbe	K/S	EI
Tele2 Eesti AS	Mobiilsideteenus	02.06.1995	26	AS	50 085	2020	Hõbe	K/S	EI
Toyota Baltic AS	Sõiduautode ja väikebusside (täismassiga alla 3,5 t) müük	02.07.1993	28	AS	41 540	2020	Hõbe	K/S	JAH
Saint-Gobain Glass Estonia SE	Lehtklaasi vormimine ja töötlemine	20.11.1989	32	SE	639 120	2019	Hõbe	K/S	JAH
Tallinna Sadam AS	Sadamate töö ja veeteede kasutamisega seotud tegevused	22.03.1945	76	AS	263 000 000	2019	Hõbe	K/S	JAH

Ettevõtte	Põhitegevusala E-Krediidiinfo andmetel	Asutamise-aeg	Vanus	Org. tüüp	Põhikapital €	Märgise saamise aasta	Märgise tase	Ettevõtte kategooria	VEF liikmelisus
Tallinna Vesi AS	Veekogumine, -töötlus ja -varustus	29.09.1967	54	AS	12 000 060	2019	Hõbe	K/S	JAH
Ragn-Sells AS	Tavajäätmete kogumine	14.01.1994	27	AS	888 960	2019	Hõbe	K/S	EI
Advokaadibüroo Alterna OÜ	Advokaatide ja advokaadibüroode tegevus	16.09.2013	8	OÜ	2 500	2020	Kuld	M/V	JAH
Advokaadibüroo Lindeberg OÜ	Advokaatide ja advokaadibüroode tegevus	18.10.2017	4	OÜ	2 500	2020	Kuld	M/V	JAH
Artisana (Stella Soomlais) OÜ	Disainerite tegevus	14.06.2011	10	OÜ	2 500	2020	Kuld	M/V	JAH
Lahemaa Ökoturism MTÜ	Keskkonna- ja looduskaitseühendused	31.05.2006	15	MTÜ	-	2020	Kuld	M/V	EI
Advokaadibüroo LMP OÜ	Õigusnõustajate ja õigusbüroode tegevus	20.01.2011	10	OÜ	2 500	2019	Kuld	M/V	JAH
Advanced Sports Installations Europe AS	Maastiku hooldus ja korrashoid	01.04.2011	10	AS	75 000	2019	Kuld	M/V	JAH
Vestman Energia AS	Ärinõustamine jm juhtimisalane nõustamine	19.12.2002	19	AS	165 245	2019	Kuld	M/V	JAH
Avaron Asset Management AS	Fondide valitsemine	23.01.2007	14	AS	271 383	2019	Kuld	M/V	JAH
BaltCap AS	Ärinõustamine jm juhtimisalane nõustamine	05.09.2007	14	AS	69 922	2019	Kuld	M/V	JAH
Fontes PMP OÜ	Tööhõiveagentuuride tegevus	21.04.1990	31	OÜ	24 150	2019	Kuld	M/V	JAH
Leib Restoran OÜ	Restoranid jm toitlustuskohad	20.04.2011	10	OÜ	2 500	2019	Kuld	M/V	EI
Loov Organic OÜ	Toidukaupade, jookide ja tubakatoodete spetsialiseerimata hulgimüük	08.10.2008	13	OÜ	9 000	2019	Kuld	M/V	JAH
Manpower OÜ	Ajutise tööjõu rent	29.06.2004	17	OÜ	25 564	2019	Kuld	M/V	JAH
Nordic Houses KT OÜ	Kokkupandavate puitehitiste (saunad, suvilad, majad) ja nende elementide tootmine	28.02.2002	19	OÜ	19 172	2019	Kuld	M/V	JAH
Uuskasutuskeskus MTÜ	Kasutatud kaupade jaemüük kauplustes	21.04.2004	17	MTÜ	-	2019	Kuld	M/V	JAH

Ettevõtte	Põhitegevusala E-Krediidiinfo andmetel	Asutamisaeg	Vanus	Org. tüüp	Põhikapital €	Märgise saamise aasta	Märgise tase	Ettevõtte kategooria	VEF liikmelisus
Villapai OÜ	Mujal liigitamata kaupade jaemüük spetsialiseeritud kauplustes	19.02.2010	11	OÜ	2 556	2019	Kuld	M/V	JAH
Advokaadibüroo Sorainen AS	Advokaatide ja advokaadibüroode tegevus	05.07.2002	19	AS	25 358	2020	Kuld	K/S	JAH
DPD Eesti AS	Muu posti- ja kulleriteenistus	23.08.1994	27	AS	95 914	2020	Kuld	K/S	JAH
Ensto Ensek AS	Elektrijaotusseadmete ja juhtaparatuuri tootmine	17.11.1992	29	AS	351 450	2020	Kuld	K/S	EI
Fortum Eesti AS	Auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	31.05.2011	10	AS	31 950	2020	Kuld	K/S	JAH
Tallinna Lennujaam AS	Lennuväljade ja lennujaama reisiterminalide töö	30.12.1997	24	AS	25 617 280	2020	Kuld	K/S	JAH
Adven Eesti AS	Auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	18.10.1991	30	AS	8 084 362	2019	Kuld	K/S	JAH
Coca-Cola HBC Eesti AS	Muude jookide hulгимүүк	15.05.1991	30	AS	1 348 610	2019	Kuld	K/S	JAH
Eesti Post AS	Muu posti- ja kulleriteenistus	16.04.1991	30	AS	15 714 120	2019	Kuld	K/S	JAH
Eesti Raudtee AS	Muud maismaaveondust teenindavad tegevusalad	14.01.2009	12	AS	70 302 814	2019	Kuld	K/S	JAH
Estonian Cell AS	Paberimassi tootmine	29.06.2000	21	AS	9 000 652	2019	Kuld	K/S	EI
Elering AS	Elektrienergia ülekanne	24.03.2004	17	AS	229 890 000	2019	Kuld	K/S	JAH
Ericsson Eesti AS	Sideseadmete tootmine	20.12.1995	26	AS	9 586 747	2019	Kuld	K/S	JAH
Konekesko Eesti AS	Põllumajandusmasinate, -seadmete ja lisaseadmete hulгимүүк	27.09.2000	21	AS	354 701	2019	Kuld	K/S	EI
Paulig Coffee Estonia AS	Kohvi, tee, kakao ja maitseainete hulгимүүк	27.09.2000	21	AS	354 701	2019	Kuld	K/S	JAH

Ettevõtte	Põhitegevusala E-Krediidiinfo andmetel	Asutamisaeg	Vanus	Org. tüüp	Põhikapital €	Märgise saamise aasta	Märgise tase	Ettevõtte kategooria	VEF liikmelisus
Rimi Eesti Food AS	Jaemüük spetsialiseerimata kauplustes, kus on ülekaalus toidukaubad, joogid ja tubakatooted	19.11.1993	28	AS	1 000 000	2019	Kuld	K/S	EI
Telia Eesti AS	Mobiilsideteenus	16.04.1991	30	AS	500 000	2019	Kuld	K/S	JAH

Märkused:

1. Tähis „Org. tüüp“ tähendab organisatsiooni tüüpi ehk ettevõtlusvormi.
2. Tähis „AS“ tähendab aktsiaseltsi.
3. Tähis „MTÜ“ tähendab mittetulundusühingut.
4. Tähis „OÜ“ tähendab osaühingut.
5. Tähis „SA“ tähendab sihtasutust.
6. Tähis „SE“ tähendab Euroopa äriühingut.
7. Tähis „M/V“ tähendab mikro- ja väikeettevõtete kategooriat.
8. Tähis „K/S“ tähendab keskmiste ja suurettevõtete kategooriat.
9. Tähis „VEF“ tähendab Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumit.
10. Tähis „-“, tähendab, et info puudus või polnud kättesaadav.

Lisa 3. Nordic Houses KT OÜ intervjuu küsimustik – vastutustundlik ettevõtlus Eesti metsandussektoriga seotud ettevõtetes

1. Mida tähendab vastutustundlik ettevõtlus Teie ettevõtte jaoks?
2. Kuidas jõudis Teie ettevõtte vastutustundliku ettevõtluseni? Kas olete vastutustundliku ettevõtluse põhimõtetest lähtunud alates ettevõtte loomisest või jõudnud vastutustundliku ettevõtluseni ettevõtte arengu käigus?
3. Mis oli motivaatoriks ja kes initsiaatoriks vastutustundliku ettevõtlusega alustamisel?
4. Millistest põhimõtetest Teie ettevõtte vastutustundliku ettevõtluse rakendamisel lähtub?
5. Kas Teie ettevõtte järgib vastutustundliku ettevõtluse rakendamisel mõnd standardit, näiteks ISO 26000, või mõnd muud raamistikku?
6. Vastutustundliku ettevõtluse üheks tunnuseks on ettevõtete poolt endale vabatahtlikult kehtestatud seadusest kõrgemad normid. Millised norme ja standardeid, mida seadusandlus ei nõua, on Teie ettevõtte endale ise kehtestanud?
7. Kas Teie ettevõtte on vastutustundliku ettevõtluse järgimise formaalselt määratlenud ettevõtte erinevates dokumentides? Kui jah, siis millistes?
8. Kuidas näeb vastutustundliku ettevõtluse rakendamine Teie ettevõtte igapäevases tegevuses välja? Kas ettevõtte on pidanud muutma oma tegevusviise? Kui jah, siis kuidas?
9. Vastutustundliku ettevõtluse üheks tunnuseks on asjaolu, et ettevõtte teadvustab kohustusi erinevate sidusrühmade ees. Millised on Teie ettevõtte jaoks olulised sidusrühmad ehk osapooled, kelle heaolu on Teie jaoks tähtis?
10. Milliste osapooltega ja millisel kujul teeb Teie ettevõtte otsest koostööd sotsiaalsete, keskkondlike ja majanduslike eesmärkide saavutamiseks?
11. Millist kasu on Teie ettevõtte koostööst sidusrühmadega saanud?
12. Kuivõrd oluline on Teie ettevõttele, et Teie partnerid järgiksid vastutustundliku ettevõtluse printsiipe?
13. Kas olete oma koostööpartneritelt nõudnud vastutustundliku ettevõtlusega seotud üldtunnustatud standardite ja sertifikaatide järgmist?
14. Kas ja milliseid uusi võimalusi on vastutustundlik ettevõtlus Teie ettevõttele loonud?
15. Kas vastutustundlik ettevõtlus on Teie ettevõttele pakkunud ka väljakutseid või tekitanud takistusi?
16. Kuidas hindate vastutustundliku ettevõtluse majanduslikku mõju oma ettevõttele?
17. Millal liitus Teie ettevõtte Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumiga?

18. Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumi liikmeskonna hulgas pole kuigi palju metsandussektoriga seotud ettevõtteid. Mis Te arvate, miks see nii on?
19. Kas Teie ettevõte on Vastutustundliku Ettevõtluse Indeksisis osalenud?
20. Milles seisneb Indeksisis osalemise väärtus Teie jaoks?
21. Kas Teie ettevõte kasutab ka ettevõttesiseselt mõnd hindamismeetodit- või mudelit, et jälgida vastutustundliku ettevõtluse vaates muutusi ettevõtte tegevuses ja arengus?
22. Mitmed uuringud on näidanud, et metsandus- ja puidutööstusettevõtete jaoks on vastutustundliku ettevõtluse rakendamisel olulisim keskkondlik aspekt. Kuidas Te kirjeldaksite, millised keskkondlikud tegurid on olulised Teie ettevõtte jaoks?
23. Millised on majanduslikud ja sotsiaalsed tegurid, mida Teie ettevõte oluliseks peab?
24. Millist eelnimetatutest, kas keskkondlikke, majanduslikke või sotsiaalseid tegureid on Teil olnud kõige raskem või keerulisem saavutada?
25. Mis Te arvate, kuivõrd oluline on Teie ettevõtte toodete lõpptarbijate jaoks tootja poolt vastutustundliku ettevõtluse printsiipide rakendamine?
26. Vastutustundlikku ettevõtlust seostatakse tihti ärikommunikatsiooni ja avalike suhete loomisega. Kuidas Teile tundub, kas vastutustundlik ettevõtlus on midagi enam kui osa ärikommunikatsioonist – kas tegu on juhtimistööriistaga, mida oskuslikult kasutades on vastutustundliku ettevõtluse kasu laiem kui vaid hea maine?
27. „Eesti on metsariik“ – seda väidet või fraasi kohtab nii riigiettevõtete veebilehekülgedel, poliitikute sõnavõttudes kui ka kooliõpikutes. Milline on Teie arvates Eesti kui metsariigi metsasektori ettevõtetes vastutustundliku ettevõtluse olukord? Milline on olukord puitehitiste sektoris kitsamalt? Kas tegu on levinud tõekspidamistega või pigem alles tähtsava teemaga?
28. Milles seisneb Teie arvates vastutustundliku ettevõtluse tähtsus laiemalt?
29. Milliseid soovitusi annaksite vastutustundliku ettevõtlusega alustavatele ettevõtetele? Milliseid ressursse on Teie hinnangul alustamiseks vaja?

Lisa 4. Nordic Houses KT OÜ intervjuu analüüsi tulemusel kujunenud kategooriate, koodide ja alakoodide puu

1. Vastutustundliku ettevõtluse printsiibid Nordic Houses KT OÜ jaoks

- Aus äritegemine ja aus juhtimine
- Formaalne kvaliteedijuhtimissüsteem
- Sidusrühmade heaolu
 - o Omanike heaolu
 - o Töötajate heaolu
 - o Tarnijate ja koostööpartnerite heaolu
 - o Klientide heaolu ja kvaliteetsed tooted
 - o Kogukonna heaolu
 - o Looduskeskkonna heaolu ja keskkonnamõju vähendamine
- Avalik eeskuju

2. Vastutustundliku ettevõtluse rakendamine ettevõttes, selle kasu ja kitsaskohad

- Vastutustundliku ettevõtluse rakendamise alustamismotiivid
 - o ISO standardid ja sertifikaadid
 - o Kutse osaleda Vastutustundliku Ettevõtluse Indeks
 - o Vajalikud ressursid
- Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum ja Indeks osalemine
 - o Indeks osalemise kasutegurid
 - o Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumi liikmelisus
- Keskkonnateadlik käitumine igapäevases tegevuses
 - o Plastpakendite tarbimise vähendamine
 - o Energia säästmine
 - o Prügi sorteerimine ja ohtlike jäätmete käitlemine
 - o Raiskamise vähendamine
- Ühiskondlik aktiivsus ja koostöö sidusrühmadega
 - o Tegevusvaldkonnale suunatud keskkonnaprojektid
 - o Noorte ja haridusalased koostööprojektid
- Vastutustundliku ettevõtluse kasu ettevõttele
 - o Suurem nähtavus
 - o Hea maine

- Kontaktvõrgustikud
- Suurem usaldusväärsus
- Pikas perspektiivis majanduslik kasu
- Vastutustundliku ettevõtlusega seotud raskused ja kitsaskohad
 - Kohanemisvõime tähtsus
 - Avalikkuse vähene teadlikkus ÜRO säästava arengu eesmärkidest
 - Puidusektori maine avalikkuses
 - Metsasektori ettevõtete vähene teadlikkus vastutustundlikust ettevõtlusest

3. Ettevõtte vastavus vastutustundliku ettevõtluse tunnustele

- Vabatahtlikkus
- Välismõjude haldamine
- Orienteeritus mitmetele huvigruppidele
- Sotsiaalse ja majandusliku vastutuse ühitamine
- Praktikad ja väärtused
- Enam kui heategevus

4. Vastutustundlik ettevõtlus Nordic Houses KT OÜ-s võrreldes vastutustundlikku ettevõtlust kajastanud teadustöödega

- Keskkonna- ja jätkusuutlikkuse teemade tähtsus
- Sidusrühmade ja kogukonna olulisus
- Koostööpartnerite ja tarnijatega seotud küsimused
- Ettevõtete suurus
- Vastutustundliku ettevõtluse printsiipide rakendamine ja sellekohase info avalikustamine
- Standardid ja indeksid
- ÜRO säästava arengu eesmärgid
- Kvaliteedisertifikaadid
- Sotsiaalse vastutuse rakendusmudel

**Lihtlitsents lõputöö salvestamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks
ning juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta**

Mina, Heike Kiiv,
sünniaeg 27/12/1986,

1. annan Eesti Maaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud lõputöö
Vastutustundliku ettevõtluse kontseptsiooni rakendamine Eesti puidutööstusettevõtetes
Nordic Houses KT OÜ näitel,

mille juhendaja on Anne Pöder,

- 1.1. salvestamiseks säilitamise eesmärgil,
 - 1.2. digiarhiivi DSpace lisamiseks ja
 - 1.3. veebikeskkonnas üldsusele kättesaadavaks tegemiseks
kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega
isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Lõputöö autor

allkiri

Tartu, 26.05.2021

Juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Luban lõputöö kaitsmisele.

(juhendaja nimi ja allkiri)

(kuupäev)